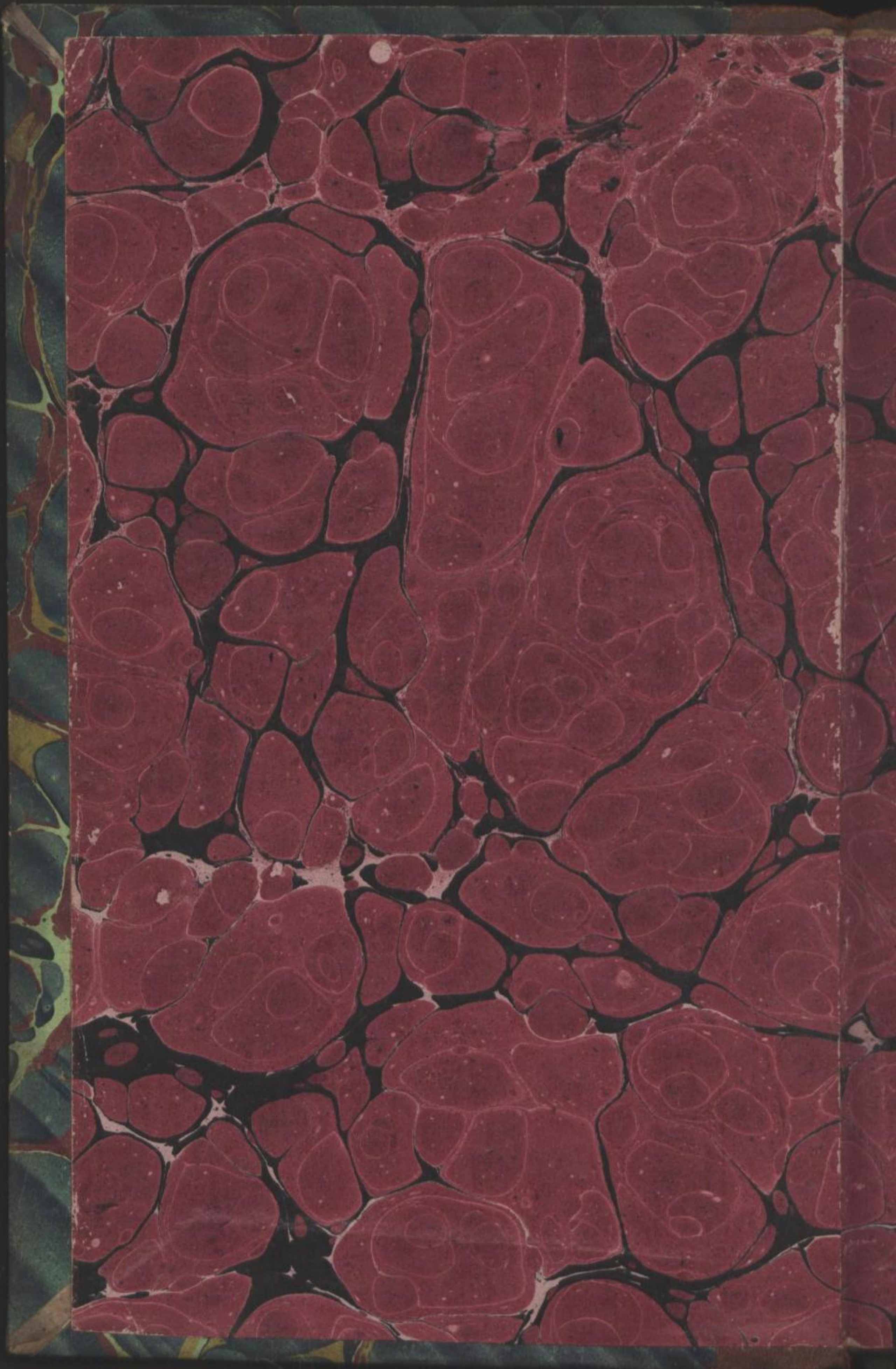
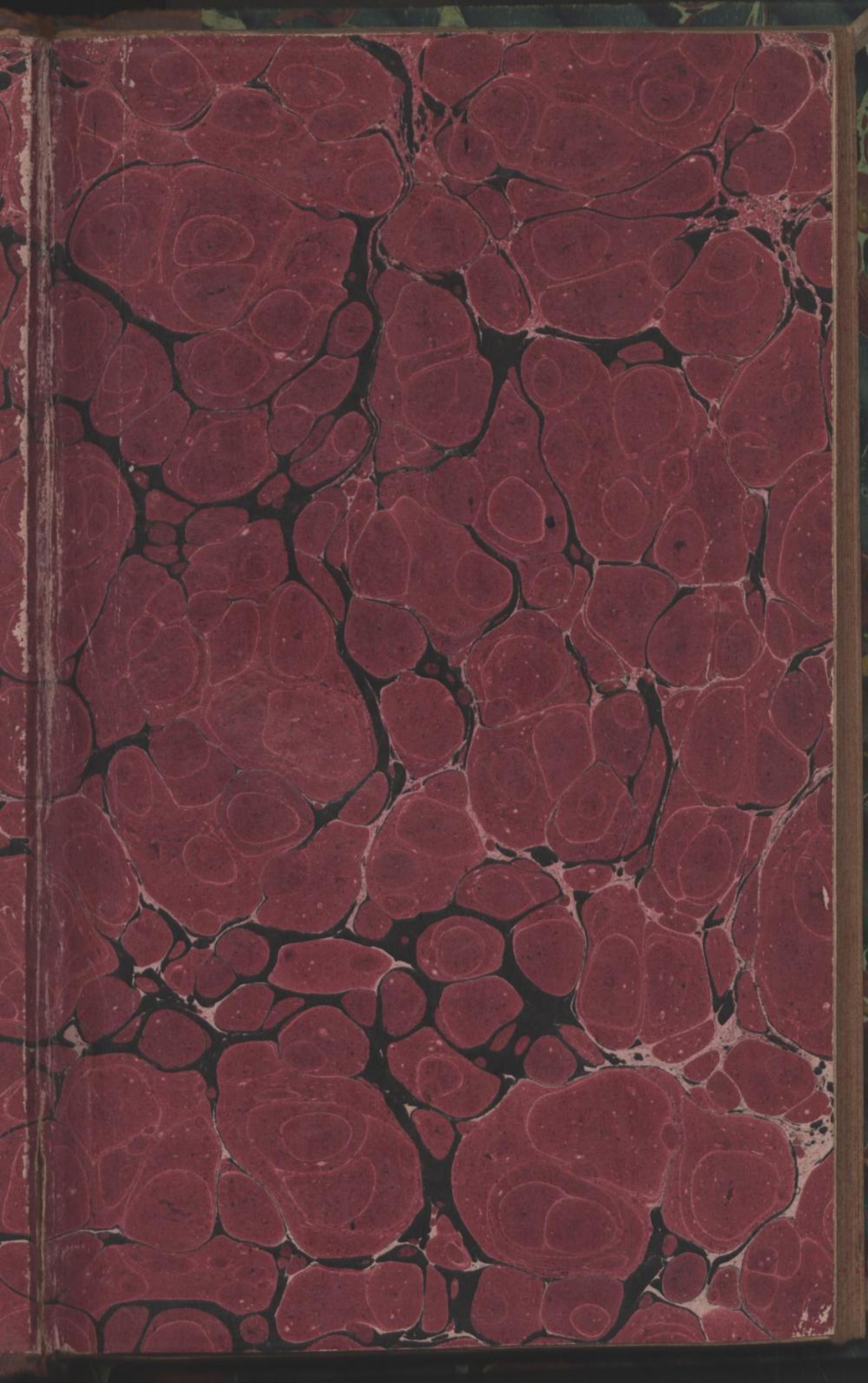

Biogr. er. B

4234

~~76 Reform 394~~

ΛΟΥΘΗΡΟΣ,
ἤτοι

ΑΠΛΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑ-

ΤΗΧΗΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΧΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΘΗΡΟΥ:

σὺν τοῖς πλ
εὐαγγελικῆς
βιβλίου
ὡς φε

οὔ ἀγώνων, τῶν ὑπὲρ τῆς
ἑτροῖς ἑλλωικοῖς ἁπλῶς
καὶ λατινισίᾳ λέξι,
ρόχειρον χρῆσιμ τῶν
ελλώων παί-
ρασθεῖα:

ΛΑΡΕ

ΟΥ ΡΟΔΟΜΑΝΟΥ.

LUTHERVS,

sive

EXPOSITIO SIM-

PLEX VITAE, DOCTRINAE

CATECHETICAE, ET CERTAMINVM

Lutheri: carmine Græco heroico exposita, & inter-

pretatione Latina, quam ad verbum vocant,

in gratiam piæ iuventutis reddita,

libris duobus.

Autore

M. LAVRENTIO RHODOMANNO: In inclytæ

Lunaburga Scholæ ad D. Michaëlem Rectore.

M. D. LXXIX.

H. Reform 394.

308

MAGNIFICIS ET ORNATISS.

VIRIS, PRVDENTIA, VIR-
TVTE, ERVDITIONE, PIETA-
TE, AC MERITIS IN REMPVB. CLA-

*riss. Dominis Consulibus ac Senatoribus inclytæ ci-
uitatis Lunaburgensis, Dominis suis
ac patronis debita obseruantia
colendis.*

M. LAVRENTIVS RHODOMANNVS
S. P. D.

I vacat à grauibus paulùm subdu-
cere curis

Perpetuò vigiles in commoda pu-
blica mentes, (scam)

Has adhibete meis (modò ni minus ardua po-
Versibus, Aonio quos vix è vertice natae

Imbuit humor aquæ, vatù quo corda madescùt:

Vestraque nunc nostris postponite seria ludis,

O patres patriæ, rerum quìs maximus autor

Mitia Phœbeæ moderamina tradidit vrbis:

Vt sit consilij felix Respub. vestris,

Iustitiæ, veræque tuens pietatis honorem,

Ingenuasque colens studijs feruentibus artes:

Omnigeni vnde boni se copia fundit in orbem.

A

Ergo

Pax
eius cō
moda
Respu
opt. co
titut
Cōme
ia.
Opes.

lèris
erati
rudi
letas
ue fa
ultat

E P I S T O L A

Ergo age legiferi venerabilis ordo senatus
 Huc ades, & nulli quos subtrahis æqua petenti,
 Quamlibet indignis vultus ne subtrahe cœptis.

nme- Alma Dei bonitas, à qua ceu fonte perenni
ratio Omnis vena boni genus in mortale redundat,
ellen- Respiciens nostras clementi numine terras,
n Dei Desuper effudit largissima munera tandem,
eficio Quando ruinosi labuntur tempora mundi
a, qua Ultima, præcipitemq; minantur singula casum.
Ger- Et nos antiquo de sanguine Teutonibus ortos,
nos Sub Boreæq; plaga terrarum extrema tenentes:
oca- Quos fera barbaries, ruditas quos indiga cul-
 Fecerat abiectos, & turpi labe notabat (tus,
 Inflatos inter Gallos, Italosque superbos,
 Hispanosq; truces, tandem variantibus astris
 Præ cunctis alijs, quas circuit orbita solis
 Gentibus, euexit, quamuis nil tale merentes.
 Ut quis de nobis vero iactauerit ore:

O fortunatos nimium, bona si sua norint
 Germanos rerum dominos, gnarosque salutis.

rtus Principio aspirans cœlesti numen ab arce
ica. Effecit forti Germanos Marte potentes,
 Sufficiens manibus vires, animisque vigorem:
 Ut possint medios victricia signa per hostes
 Ducere, & insigni cū laude referre triumphos.
 Nec solum patriæ fines tutarier armis,
 Sed quoq; in amotas longè protendere terras.

nar- Hinc decus imperij, quo non præstantius ullū
a. Floret in orbe, dedit superi indulgentia patris,
 Ereptum Latio. Rex ut Germanus honore

Assyrios

N V N C V P A T O R I A.

Assyrios referat, Persas, Macedūq; monarchas,
 Ausoniosq; Duces, terræ quīs paruit orbis.
 Cædat & hanc laudem solis (licet inuida) nobis
 Roma caput mūdi, summū vt Germāia sceptrū
 Vendicet vna sibi, & terris det iura subactis,
 Quà finit is regnis metas qui figere nouit.

Adde quod & tutæ lætissima cōmoda pacis
 Suppeditat fauor ille Dei. Stāt mœnibus vrbes
 Nō modo procinctæ, fossisq;, atq; aggere tutæ,
 AEdibus ornataeque suis, sed legibus auctæ
 Iuridicis etiam, sed moribus, ordine, cultu
 Insignes: Feruent passim commercia rerum,
 Feruet agri cultus. Gremio sua munera pleno
 Fundit amica Ceres. Calathis sua Bachus onu-
 Argentiq;, auriq; satis depromit ab inis (stis.
 Visceribus manibus cupidis exercita tellus.

Deniq; nil, vitæ quod postulat indigus vsus,
 Cōmoditatis abest. Mites quoq; tēperat auras,
 Viuifico quod nos amplectitur aëre, cœlum.

Et quanti dos illa Dei pendenda fauentis,
 Barbariem nostris penitus quod abegit ab oris,
 Doctrinæque aperit fontes: dum suscitāt acres
 Ingenijs homines, doctæ qui lumine mentis
 Indagant artes, indagatasque nitori
 Restituunt, triplicēq; graui molimine linguam
 Barbariæ è cœno mersam traxisse laborant,
 Quarum tecta latet sapientia cortice, quantum
 Nunc reliquū finit esse Deus mortalibus ægris.

Quantū quæso decus, nostris quod cernimus
 Artes Aegypti doctas, Sophiāq; vetustæ (oris

Pax e
 eius cō
 moda
 Respu
 opt. co
 stitut.
 Cōme
 cia.
 Opes.

Aëris
 perat

Erudi
 Aetas
 quæ fa
 cultat

E P I S T O L A

Hellados argutam, Latij & florentis honorem?
 Mæoniden dicas Boreæ spirare sub axe,
 Grandiloquiq; iterū Musam resonare Maronis,
 Nasonemq;ue elegis Charites intexere cultis,
 Et varia ad Citharam Venusinum ludere vatem.

Ac veteres redijſſe Sophos à flumine Lethes
 Ad superos, artesq;ue suas exponere nobis,
 Vnde sibi clarum peperêre ad sidera nomen.
 Viuit Aristoteles iterum, Plato vescitur auris
 AËthereis iterum, Demosthenis aurea manat
 Suada, ciens olim per Achaia regna stuporem.
 Et Ciceronæi facundia detonat oris,

Teutonidas inter: quorum cultissima tellus
 Protulit hoc etiam, qui temporis acta notando
 Historico memoranda stylo, cū Cæsare certant,
 Et (quod pace viri dicam) concedere nolint,
 Quamuis grandifono, Patauinae gētis alumno.
 Pæonis ars floret, Iuris prudentia floret,
 Sic vt & ad summum cōscenderit vtraq; culmē.

Si quæras igitur prisca tot commoda mundi,
 Qualibus AËgyptus, totum celebrata per orbē,
 Sustulit alta caput, quantis iactare solebat
 Se sapiens, nondum conuersis, Græcia, fatis,
 Et quibus Ausoniae felicitis gloria creuit:
 Cuncta simul congesta vides per rura per vrbes
 Teutonicas: adeò vsq; fauet fors dextera nobis.

Qui negat ante alios igitur nos esse beatos
 Cultores terræ, quos circumplectitur alis
 Tethys arenigeris, nimium hic liuore maligno
 Marcescit demens, totoque est pectore cæcus,

Ingra-

N V N C V P A T O R I A .

Ingratusque Deo. Sed & his maiora supersunt,
 Quæ bona si trutines, vix cætera dixeris vmbra.
 Scilicet extrema quod nos ætate benigno
 Collustrans vultu, veræ documenta salutis
 Ignaris veri, stygioque errore sepultis,
 Falsidici sub fraude Papæ, demisit ab alto
 Maximus ille parens, cui sunt mortalia curæ.
 Romanumq; lupum, Christi qui sæuus ouile,
 Errori inuoluens, Stygias raptabat ad vmbas,
 Exitio dedit, & rapto spoliauit honore.
 Idque per Heroem, quo non præstantior alter
 Venit in hanc lucem, mirisque insignior actis,
 Ex quo præcones Christi, quos misit in orbem,
 Ut captas fidei traherent in retia gentes,
 Cursibus exactis portus adiere supernos.

Hi sparsere quidem purissima semina verbi
 Aetherei, veræ quæ gignunt munera vitæ,
 Atque eadem liquere alijs spargenda deinceps:
 Sed sensim ex illo se tempore cœpit in agro
 Exculto Christi lolium, radicibus actis,
 Inferere, & sanas tritici corrumpere messes.
 Ingrati sic Christo orbis plectente veternum.
 Donec eò ventum est, vt totam prodiga terram
 Errorum seges obruerit, stygiumque venenum
 Hauserit, ætherei pro dulci gramine verbi,
 Grex Christi. Sanctiq; inuasit agmen ouilis
 Fœda lues totum. Nam se super extulit omnes
 Pastores hominum Mystes intra atria Romæ
 Luxurians, clauesque sibi contendit olympi
 Committas terræque vni, quo cuncta gubernet

Doctrin
 repurg
 tio & t
 rannia
 Pontifi
 cia eue
 sio.

Narra
 de doc
 na inc
 nation

Roma
 Papa
 marus
 mona
 thia.

E P I S T O L A

Arbitrio subiecta suo, non subditus vlli.

Successor Petri Romanæ in culmine sedis,

Officiūq; gerens Christi in moderamine terræ.

Hinc sibi non solum regni desumfit habenas

Sceptringeri, regūq; suo pede colla (pudendum)

Libera calcavit: sed & ipsis sacra professis

Verba iugū imposuit, Christi intolerabile mē-

Et (fœdū dictu) diuini oracula flatus, (bris.

Quæ per sanctiloquos vates, Christi que mini-

Protulit è cœlo, priuato exponere sensu, (stros

Sūmus vt interpres, nullus quē tangeret error,

Sustinuit, tantum elato fiducia creuit.

Propterea non vlla fuit pars integra sanctæ

Doctrinæ, tetram cui non aspergere labem

Ausa foret, stygijs, hæc Belua, nata sub antris.

Nouit enim nemo qua sit ratione colendum

Simplex in trino, trinūque in simplice numen.

Ille Dei proprium sanctis impendere honorem

Iussit, & effusis venerari vt numina votis.

Quid sit peccatū, quid lex, quid concio, Christi

Euulgans meritum, summi quid gratia patris,

Quæque capescendæ via sit non vana salutis:

Quidque sit in melius (sceleris si pœnitet acti,

Et pietatis amor stimulat) mutatio vitæ:

Quid pietas cultusque Dei, quæ grata Tonanti

Sint opera, & duo quæ præstent mysteria fructū:

Vnde sit afflictis solamen dulce petendum:

Quæ sint Christicolæ fundamina certa cateruę,

Quod caput: æternæ statio quæ denique vitæ:

Auditum nemo, nemo sibi cognitum habebat.

Vsq̄ue

N V N C V P A T O R I A.

Vsque adeò cæcis inuoluit cuncta tenebris,
 Errorum genitrix, Romanæ bestia sedis.
 Sic vt & ipsa, Dei sapienti è corde profecta,
 Horrendo scriptura situ demersa iaceret,
 Occulerentque sacras obscura silentia voces.
 Possset vt Ausonię meretrix Babylonis in orbem
 Plena venenatis inuergere pocula succis,
 Et placita incauto sua tuto obtrudere mundo.

Cuius ab imperio labefactus corruit ille
 Triplex ordo Dei, vitam qui continet omnem:
 Primus, qui verbis animas cœlestibus ægras
 Sanat, & educit tandem ad consortia diuüm.
 Alter habens gladij, certa ratione gerendi,
 Arbitrium, è medio quo noxia cuncta recídat,
 Et sanctæ tueatur opus virtutis honestum.
 Postremus, socij qui vinctus fœdere lecti
 Procreat, educitque novos telluris alumnos
 Et vitæ procurat opes communis, & auget.

*Quomo
do tres
Dei Hie
rarchia
Ecclesiã
politian
coniugii
tractar
Papa.*

Hos ita conuellit rabidi violentia Papæ,
 Vt nihil in toto remaneret corpore sani.
 Pontifices, sacri neglecto munere verbi,
 Venabantur opes, vitæ & pereuntis honores,
 Sceptraq; versutè Ducibus prærepta, tenebant.
 Bellicaq; (heu nunquã feliciter) arma gerebãt.
 Ast proceres, summi quos ipsa potentia Regis
 Extulit in solium, tantoque effecit honore,
 Legib. vt regerent homines, pœnisq; domarët,
 Tunc quid erant aliud, fœdo nisi dedita Papæ
 Mancipia, & serui? quos nutibus ille premebat
 Indignis: adeò vt putridis quoque figere plantis

EPISTOLA

Oscula (proh quid nō effræna licentia patrat?)
 Et petere à sese iura, atque insignia regni,
 Cogeret inuitos: potiozem Cæsare tanto
 Se iactans, quantum cedit soror aurea Phœbo,
 Ex fratris proprium radijs sortita nitorem.
 Coniugium verò, primum quod sanxit in horto
 Ante, Deus, quisquã quã conditus ordo fuisset,
 Sic prostravit humi, fœdoq; in puluere merfit,
 Scortorum vt licito thalami præferret amori
 Amplexus, Venerisq; nefas, quod merfa penni
 Exitio luit, & fumo deplorat in æuum, (rha.
 Fœta malis Sodome, & scelerũ sentina Gomor-
 Quin etiã asseruit (fremitus en Demonis audis)
 Nemo quod in casto degens cū compare lecto
 Acceptus viuat superis, cœloque fruatur.
 Propterea edixit cunctis qui sacra colebant,
 Vt pia ceu tetram fugerent connubia pestem.
 Hinc igitur vitijs submersa est terra nefandis,
 Oïa plena nothis loca erant, plena oïa scortis,
 Et mœchis, & quę refugit sol mōstra, Cynœdis.
 Sic decus oē simul cœli spoliauit & orbis, (stis.
 Progenies Satanæ, Christi, Papa, maximus ho-
 Vlla nec in terris pietas, nec mansit honestas.
 Iãq; cateruatim stygij Phlegethōtis ad amnes
 Præcipitant animæ, sic vt capere amplius illas,
 Quamuis lata fatis, non posset regia Ditis.
 Placatos ideò terris aduertere vultus
 Cœpit Olympiacæ Rector qui præsidet arcis:
 Præcipuè verò nostram miseratus ab alto est
 Ante alios gentem, latis Germania campis
 Quam

is Lu.
um
tat.

N V N C V P A T O R I A.

Quã fouet. Hæc etenim præ cunctis gentibus or-
 Fraude fuit delusa, Papæq; tyrânide pressa. (bis
 Hanc tandem cupiens in claram attollere lucẽ,
 Errorum è tenebris, stygiæ & caligine mortis,
 Gratia fida Dei, longos miserata labores:

Excitat Heroem diuini flaminis aura
 Eximium, postrema parem cui sæcula, ne dum
 Maiorem, agnoscunt nullũ, laus tanta Lutheri:

Hunc igitur, magnos vt posset obire labores, *Dona Lu*
 Egrediè instruxit sancti spiraminis armis. *theri.*

Namque sui fecit mysteria cognita verbi,
 Infuditq; fidem, totum quẽ spernere mundum,
 Præsidioque Dei toto confidere posset,
 Innitès Christi merito, quod prændere oportet
 Omnes, qui iusti fieri saluiq; laborant.

Indidit & zelũ, quantũ indidit ante Prophetis,
 Electisque Dei famulis, vt fortiter hostes
 Tendere in aduersos, & eos perrumpere posset,
 Atque salutari quæ sunt contraria vero,
 Et sanctæ pietatis opus remorantur, & obstant
 Virtuti, audaci mentis conuellere nixu.

Eloquijque dedit vires, quo fulmine linguæ
 Aduersos fidei grauitè contunderet hostes,
 Clangentiq; tuba totũ resonaret in orbẽ (bũ:
 Saluificũ, vincès Satanæ horrida murmura, ver-
 Tã calamo, q̃ voce potès, fandi optimus autor.

Doctrina excultum varia quoq; pectus habe-
 Multis præterea virtutibus extulit illum (bat.
 Cœlipotens, memoranda alio quæ carmine re-
 Vt foret exemplar veræ pietatis, & instar (stãt.
Synce.

EPISTOLA

Synceræ fidei, toti fax præuia mundo.

Quidque opus ambagū nexu? fuit organon
Flaminis electum, diuino robore fultū, (almi
Ereptam mundo voluit quo reddere lucem.

*Enuersio
Pape.*

Hic igitur talis, tantusque, vt venerat hora,
Qua Deus amissam voluit reparare salutem,
Excitus nimis Romanæ fraudibus Aulæ,
Prodiit, & sancti telum penetrabile verbi
Strinxit in oppositos cœptis audacibus hostes,
Solutus & innumeros, sed nō sine numine Diuū,
Sustinuit, diræ minitantes vulnera mortis.
Et tandem verbi gladio cœlestis acuto
Deiecit solio, præciso gutture, Papam,
Afflixitque solo. Nec iam amplius ille resurget,
Quantumuis conās frustra se attollere in auras,
Decussaque caput truncum redimire corona.
Sed iacet vt mutilus coluber, quē forte viator,
Horrida lethiferæ minitantem vulnera linguæ,
Percussit baculo, & caput à ceruice reuellit.
Viuit adhuc truncus, seseque in puluere versat,
Et vario flectit sinuosa volumine terga,
Abscissas capiti nitens coniungere partes.
Semianimis sic ille iacet, viresque priores
Affectat frustra, toti que est fabula mundo,
Diuina cæsus validi virtute Lutheri.

*trina
urga-*

Qui decus asseruit Christo, quod perditus ille
Abstulerat, Christi que greges in tuta reduxit
Pascua, ab hoc mōstro nostros dū liberat agros,
Reddidit & lucem terris, tenebrasque remouit,
Splendidus Eoum referans vt Lucifer ortum,

Noctur-

N V N C V P A T O R I A .

Nocturnasq; fugans radijs fulgentib. umbras,
Singula vt accipiant verum detecta colorem.

Sic & luciferi doctrina exorta Lutheri
Detexit falsa tenebras, Verique nitorem.
Vt nunc æternæ genitrix, doctrina, salutis,
Natiuæ teneat decus integritatis, & omnes
Synceras habeat partes, renouante Luthero.
Qualis erat, veræ cum dogmata prima salutis
Discipuli ferrent Christi per climata terræ.

Lutherus docuit nulli tunc cognita, quæ sint *Summa*
Crimina vera, Dei iustam iritantia bilem. *doctrin*
Scilicet æternæ, quæ sunt contraria legi, *Lutheri*
Non quæ Papa suis fingit contraria iussis.

Hic vera ostendit quæ sit conuersio vitæ:
Deflere ex animo patrata crimina culpæ,
Spemq; fidemq; suâ crucifixi in vulnera Christi
Figere, & amplecti veniam, quam porrigit vltro
Cœlestis genitor, nati largitus amore,
Et scelus exosam pietati impendere vitam.

Hic benè mōstrauit quo, lex, discrimine distet,
Atque Euangelium: nobis quid gratia præstet
Alma Dei, quo iustitiæ, vitæque beatæ
Accipiamus opes pacto: si credimus omnem
Donari nobis culpam, bonitate parentis
Æterni, propter meritum præstabile Christi,
Absq; omni respectu operū: quæ deinde necesse
Vt fructus fidei iustorum excrescere vita. (est,

Ille sacramentis vanos absterfit abusus:
Et veræ pietatis iter patefecit, & omnes
Damnauit cultus, quos non vox cœlica sancit:

Quosq;

EPISTOLA

Quosq; Deus cultus amet, & quæ vota requirat
Expresit clarè, ritusque àboleuit inanes.

Et consternatis solatia cordibus apta
Promsit, ab æthereo, qd' sanat pectora, verbo.

Et caput indicijs nobis ostendit apertis,
A quo solo, omnes. Ecclesia, sparsa per oras,
Pendet, in arboreo suspensum stipite Christum,
Non Papam, Christi sibi qui furatur honorem.

Omniaque explicuit dextrè que tradidit ipse
Veraci Deus ore, mali sed inertia Papæ,
Et fraus corrumpit, tenebris vel condidit atris.

Quæ nunc prætereo, ne vos mora longa fatiget,
Prolixeque alibi nobis cantata leguntur. (be

riū Dei
Hierar-
biarum
istau-
tio.

Deniq; cunctipotens triplex moderamē in or-

Quod Deus instituit, tribuens sua munia cuiq;

Limite distincto mala sed pietatis & omnis

Ordinis ac legum Papa disturbauerat hostis

Restituit veteri, quem demserat ille, decori.

Salua sit vt sacris sua gloria, saluaque regnis,

Saluaque coniugio, sic propugnante Luthero.

eneficia
ei per
therū
llata.

Ergo salutiferi quod lux nitidissima verbi
Viuificis nostras radijs effulget in oras,

Discussa errorum nebula, & lethalibus vmbri:

Quod patet æternæ nobis via certa salutis:

Quod pietas redijt, multis emortua seclis,

Aflertumq; decus thalamis, sceptrisq;, sacrisq;:

Quod iacet Ausonij labefacta potentia Caci:

Munus id ætherea summi testamur ab arce

Esse ministerio, diuina operante, Lutheri

Donatum, inuidia rumpantur vt ilia Papæ.

Nos

tri
rg

NUNCVPATORIA.

Nos aũt, prisca qui Teutonũ arua tenemus,
 Fas erat ad cœlum promptas attollere mentes,
 Assidueque Deo meritas persolvere grates,
 Quod nos incultos prius & postrema tenentes
 Ante alios tantis euexit ad æthera donis,
 Cana fatiscentis mundi cùm voluitur ætas,
 Et (quod præcipuum est) summo inflãmatus amore,
 Tradidit æternæ documenta salubria vitæ,
 Cœlitus emisso, qui nos erroribus actos
 Infernis, patrij deduxit ad ostia cœli,
 Voce graui erudiens dociles scriptisq; disertis.

Quia
 DEO
 Luthe
 debeat
 mus.

Cui decet vt grati meritũ præstemus honorẽ,
 Eius inoblito celebrando pectore famam.
 Et studijs venerando pijs quæ scripta reliquit.

Proscindant alij diuini nomina vatis.
 Vt sibi qui soli tribuat nimis omnia, plausum
 Affectans, & laudis amans, & honoris auarus.
 Qui rixas alat, vt videatur cedere nulli.
 Qui sua miretur tantum, sua venditet, & nil
 Comprobet alterius: qui plurima dicat, vt artis
 Multijuges ostentet opes, & mentis acumen.
 Efferat ampullas, & sesquipedalia verba:
 Excedatque modum turgentia multa loquẽdor
 Censura qui cuncta sua moderetur, & ipse
 Subscribat nulli, rigido pro more Catonis.
 Qui velut ardelio varia in molimina rerum
 Irruat, & tractet sibi non commissa proteruẽ:
 Plurima profetur tacitæ non consona menti:
 Plurima dicturus, si nunc rediuius in auris
 Degeret æthereis aliter, quàm protulit olim.

Calu-
 mnia
 Luthe-
 rum.

Plurima

EPISTOLA

Plurima fortassis, quæ tunc aboleuit, in vsum
Antiquum reuocaret, in hunc siurgeret orbẽ.

Talia proclamant perfrieta fronte vel ipsi,
Qui se discipulos (si Dijs placet) esse Lutheri
Veridici iactant, & mēbra (heu putrida) Christi.
Abijciantque libros cœlesti numine plenos:

Quos tamen ad pœnam supremi vindicis ira

Raptat, & horrifono furiarum verbere cædit:

Magnus in addicto nobis fit corde Lutherus:

Fidus vt interpretes scripturæ, & maximus orbis

Doctor, ad interitũ gressu properantis anhelos:

Teutoniæ Vates, æternæ nuncius iræ,

Quà Deus ingrati iam iam pessundabit orbẽ,

Lætitiæque, pijs quam Christus in axe parauit,

Ignem repentino cum machina tota liquefcet,

Affumentque nouam tellusq; polusq; figuram.

Hic, Noa mortiferas terræ qui nunciat vndas,

Lothus, prædicens incendia sæua Gomorrhæ.

Moses, educens Phario de carcere Hebræos.

Dira palestinis Samson incommoda portans.

Dauid, Goliathũ sternens, mala ciuibus arcens.

Thesbites, vastans sacraria fœda Baalis.

Helciades, patriæ Babylonia vincula monstrãs.

Baptistes, Solymæ præcurrens flebile fatum.

Eloquio Paulus, zelo pietatis Elias.

Propterea cuncti pietas quib. aurea cordi est,

Quos animæ iuuat amissam reparare salutem

Non dubitante fide, Christi quæ nititur actis,

Sanctiloqui mecum venerentur dulce Lutheri

Nomen, & hoc meritas dicant p munere grates

Christo,

E
P
œna ob.
rectato-
um Lu-
peri.
logia
utheri.
tri
urg

Co
Qu
Et
Ge
Et
SM
N
T
V
A
Q
P
P
M
M
C
E
E
T
C
S
E

VITA LUTHERI.

Verum fraudenta eius consilia mente prauidens
Consilio prestans Lutherus, & benè compertum habens animo,
Quod non sint fida inter lupos, & agnos foedera,
Et perfida mens Papæ esse soleat perpetuò: in terris
Germanorum, ad legitimum se venturum iudicium promisit,
Et vix duri sententiam Papæ inflexit.

Cùm enim in turritis Augusta moenibus
Supremus Rex, & Imperator (Germanorum) Maximilianus
Nobilem ageret conuentum illustrium Principum,
Tunc Legatum misit in opulentam ciuitatem,
Vbi flos terræ Alemannica congregatus erat,
Ausonius præsul, amplis cum mandatis:
Qui tunc Lutherum accersuit, qui vt strenuus heros aduenit
Pedibus indefessis per viam longam & difficilem.

Huic igitur ille triplex mandatum imperiosè proposuit,
Primum, vt mox reuocaret dogma suum clara
Testificatione: Secundum vt fidem det silentio se illud sepulturū:
Tertium, se deinceps non velle docere, quæ sedi
Pontificis Romani detrimentum, aut dedecus afferant.

Verum hic fortiter recusauit & plenū cōstātiæ verbū protulit:
Nisi conuictus fuero expressis diuinorum oraculorū argumentis,
Nunquam doctrinæ meæ vocem abnegabo,
Cuius fundamentum sacris scripturis firmiter innititur.
Exhibuit etiā fidei suæ formulam paucis chartis comprehensam.

Cùm vero in omnibus infestus ipsi Legatus aduersaretur,
Et rigidis eum minis à conspectu suo amoueret,
Tunc ad magnifici iudicium Pontificis
Controuersum causæ suæ exitum reiecit,
Quasi illud iusto examine præstabilius esset.
Relicta igitur Augusta piscosilyci vrbe

Conuersa

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

λευκορέης πρὸς ἔδ' εθλα παλίμπορζ ἴχνος ἕκαμψεν
 ἀλλὰ οἱ δ' κρήλιω τόπερ φρεσί βοσ κερ' ἔελδ' ὠρ
 πᾶππας ἀγριοθυμῶ· ὁ γὰρ βαρύνωιρ ἐνι πλω
 ἀντί, ἐχιδ' ναίησιρ ἀπλωίησι χολωθεῖς,
 σμερδ' αλέορ βρόντησεν' ἐορδ' ἐκόρυσε βέλεμνορ
 ὠνητὰς δ' ἀφεςεις κοινάις σφρηγίασατο δ' ἔλτοις.
 τούνεκ' ἐπ' ἄγόμενος κέντρα δ' αὐτῶν λήτος ἀνάγκης
 χρυσοφόρῶ Λαθῆρῶ, ἀπ' ἀρχιερῆιδ' ἔδ' ρης,
 ἦς κρίσιρ οἶα θεοῖο σεβίας αἶτο, πᾶνδ' ἔποβάλλωρ
 πᾶππα φραδ' μοσὺνησιρ, ἐπ' ἔχατ' ἐλπιδ' ἀφεύγε,
 παγκοίνῳ Σιωδ' ὄ κριμα δ' ἐσμιορ· ὦρὰ δ' ἰκάζειρ
 πρῆξιρ ἐλῶ ἐφέκκε θεμισοπόλοισι ταλάντοις.
 πᾶππα δ' ὑβρίζοντ' ὁμόφρονα σύλλογορ ἀνδ' ρῶρ
 οἷς κέαρ εὐσεβές ἐσι, πολὺ προπαροίβερ ἔθκερ.
 ἦμῶ δ' εἰς μακάρωρ χορόρ ἦιε μάξιμῶ ἦρως,
 ἦγεσίω ἐφέπωρ ῥωμκιδ' ἀσώφροني θυμῶ
 εὐπολέμοις τε χέρεσιρ, ὅς δ' ἰκ' ἀλλότριῶ ἦερ
 Λαθῆρῶ δ' ἰκ' ἀχῆς, ἀλλ' ἀρμυνα πολλὰ μωνοίνα·
 τῆμος μιλτίκιορ θαλαμηπόλορ εἰς χθόνα πᾶππας
 Σαξονίω προέκκερ, ἐπ' ὄρχαμορ, ὁφρα κομίζοι
 δ' ἐσμιορ ἐς βλοσυρῶ νεομύχανορ ἀνέρα ῥώμω.
 ἀλλὰ οἱ ἀκράαντ' ἔλω καὶ ἐτώσι· οἶμῶ.
 ἡμέρ γὰρ τι τέλεσε, μόνον δ' ἄρα γίνετο σεμνῶ
 Λαθῆρῶ φθόγοισιρ ἀμοιβαίησιρ ὁμιλείρ.
 καὶ πέρασ ἦρ κείνης ὁαρισύῶ, ὡς ἐκάτορθερ
 ἀμφοτέρω γραφιδ' εοσιρ ἐπισκῆψαντο σιωπῶ.
 καὶ τότε θυμοδ' ἀκεί προεβέυς λωίπαπε μύθω,
 εἴνεκ' ἀναιδ' εἰς, τεζύλιορ ἀκριτόμυθορ
 αἰψα δ' οἱ φρικτησιν ὄορ μάσιζερ ἀνίας
 μνήσις ἀτασθαλῆς, κρυερῆ δ' ἐπεμαίετ' ἐριννύς

ἦτορ

Papa in
 indulgētiis
 publico
 edicto cō
 firmat.
 E
 R
 antherus
 Pontifi-
 e ad Cō
 ntiliū pro-
 vocatur.
 lo
 n
 n
 Maximi-
 ano
 ortuo,
 iltitius
 Papa ad
 ectorē
 xoniæ
 ittitur:
 9.
 zelij
 cōster-
 tione
 ritus.

Cor
 Effe
 Vir
 Ter
 Et
 Ch
 Si
 Pap
 Leg
 Leg
 Et
 Qu
 Si
 Et
 AL
 Tu
 Sax
 Vin
 Sed
 Nil
 Lu
 Cu
 Am
 Fu
 Sta
 Fla

VITA LUTHERI

Conuersa ad Leucorea sedes vestigia flexit.
Verum non satisfaciebat eius voto, quod alebat in pectore
Efferus Papa, Iracundas enim minas,
Viperina seuitia iritatus, contra eum
Terribiliter intonuit, telumq; suum strinxit,
Et publico diplomate venales indulgentias confirmauit.
Idcirco dura necessitatis stimulo impulsus
Christifer Lutherus, à sede Pontificali
Cuius iudiciũ nõ secus ac Dei reueritus erat, dũ omnia subiecerat
Papæ sententiæ, ad vltimam spem confugit,
Legitimam videlicet generalis concilij cognitionem, cui iudicari
Legitima trutinazione causam suam permisit,
Et ita Papæ tyrannicè agenti consentientem hominum congrega-
tionem
Quibus cor pium est, longè prætulit.
Cæterum cum heros Maximilianus Diuorũ choros accessisset,
Cum imperium Romanum gubernasset sapienti animo,
Et bellicosa manu, qui non alienus fuerat
A Lutheri doctrina, sed multa ipsi commoda destinãrat:
Tunc Militium cubicularium Papa in terram
Saxonicam ablegauit ad Ducem (Electorem,) vt attraheret
Vinctum hominem nouarum rerum fabrum Romam vsq; crudelẽ
Sed irrita, & inanis erat eius profectio. (lem
Nihil enim effecit aliud, quàm vt data copia cum reuerendo
Luthero mutuo colloquio congregederetur,
Cuius colloquij hic erat exitus, vt vtrinq;
Ambæ partes calamis silentium iniungerent.
Tunc etiam hic Legatus seueris verbis obiurgauit
Futilem Tezelium, ob impudentiam suam.
Statim igitur horrificis mentem eius curis feriebat
Flagitij recordatio, & saua Erinnyis inuadebat

D

Cof

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

ἡτορ ἀμνησάνεοντ', ὁμῶς δὲ οἱ ἄλγεσι θυμῷ
 νῶσ' ἐπιβρίσασα δέμας κατὰ βόσκειτ' ἀλιτρώμ
 τὸν δὲ παραφασίης γραπτῆ λυσαχθεῖ ὁμφῆ

Exemplū
 Dilectio-
 nis.

Λαθῆρ' ἑρῆτο μελίθρο' αὐτίς ἰαίνεν
 κρυφίει δ' ὄσ' ὕνης χαλεπὸν βάρ', εἶκε σαωθῆ
 ἀλλὰ κακῶ μὲν ὄξυ' παρηγόρομ ἡχομένικα,
 ψυχῆ δ' οἰμῶσ' αὖ πρὸς αἰδ' ἀθερμόμ ὄρθεμ,
 ὁ λύσιμ εὐραμλίν, ποτὲ περναμλίν λύσιμ ἄλλοις.

Lutheri
 cum Ec-
 clia cer-
 amon.

ἐνθάδ' ἐς ἀντιβίωμ ἐπέωμ προκαλίζετο χάριμ
 ἄτρεσομ Λαθῆρομ, ἐδ' περὶ κύνδ' εἰ πάππα
 ἀχαλόωμ, ἐκί', λιγυροῖς ἐνὶ πρῶτα κομίζωμ
 Πάππα ρητήρεσι, θεηγόρομ οὐνομ' ἔχουσι.
 τῷ δὲ τάχ' ἀντί' ὄρτο, λέωμ ὡς ἀλκί' πεπορθῶς,
 ἡδ' ὑεπῆς Λαθῆρ' ἐπὶ κλόνομ αἰολόμυθομ.

Eccij di-
 putatio-
 nis fun-
 damentum.

τοῖσι δ' ἀμετροεπῆς ἐκί' θώρηξε βελέμνοις
 ὄρ κρᾶτ', οἷς μὲν ἔλωμ ἐναντίομ ἀνδ' ρα δ' αἰζέμ
 Πάππας μέρ σκόπ' ἐσι θεμισθῶς τε καὶ ἀρχῶς
 αὐτομέδωμ ποίμνης θεοειδ' ἐκτὸς ἐλέγχωμ.
 αἰρετικῶμ Λαθῆρ' ἐνὶ πρῶτοις τε τάχθω,
 οὐνεκερ αὐσόνιομ ποτὶ ποιμνία γαῦρ' ἐρίζει,
 ψεύδ' εἰ δ' ἀμειδίδ' ἀξέμ ἀκεσμορσ μετάνοῖς.

unda-
 mentū
 Luthe-
 i.

τοῖαις δ' αὖ Λαθῆρ' ἀμύνατο δ' ἡῖομ αἰχμαῖς
 Χρισὸς ἐὼμ οἰωμ μὲν κεφαλὴ τε καὶ ἀρχῆ
 ἐσιμ ὑπερμεδ' ἐσ' αὖ διλωκεῖς, δὲ ὅτε κόσμ'
 ἴσατ' ἐπὶ κρηπίδι, πανύσατομ ἀχρῖς ἐπ' ἡμᾶρ.
 τόσομ δ' ὄρανίοις ὑπὸ γράμμασῖμ ἐσιμ ὁ πάππα
 πάνθ' ὑποδάμναμλίνοισιμ, ὅσομ ἐν ἑρτάτοσ ἀνδ' ρῶμ
 πάντα δ' ἀμὴ ζαθέησιμ ὁμορροθεῖ σελίδ' εἰσι
 χρῆσ' ἀγέμ φυγέμ τε ἄνθεμα λυγρόμ ἐνὶ ψάμ.
 ἡμέτρομ δὲ δίδ' αὖ γμα, προφητέωμ σύνθροομ αὐδ' ἡ,

ἡδ' ὁ

VITA LUTHERI.

Cor desperantis, & vnà cum animi cruciatibus
Morbus ingrauescens sceleratum corpus depascebat.

Quem etiam scripta salutaris consolationis voce
Suauiloquens Lutherus refocillare conabatur,
Et subleuare durum cruciatus onus, si fortè seruari posset:
Sed acuta vis mali consolationem vincebat;

Animaq; cum gemitu ad feruidum infernum ruebat,
Indulgentiam nullam inueniens, cùm antea alijs indulgentias
Ibi ad disputationis pugnam prouocauit (vendidisset.

Inpavidum Lutherum, pro gloria Papæ sui
Insrendens, Eccius, qui primos tenebat inter stridulos
Papæ oratores, à Theologia denominatos.

Huic continuò, tanquam leo robori suo confisus, occurrit
Ad disertum certamen Lutherus suauiloquus.

His autem telis futilis Eccius armauit
Vires suas, quibus virum aduersarium profligare conabatur:
Papa est inspector, iudex, & imperator

Summus Ecclesiæ Christianæ, extra redargutionem constitutus.
Lutherus inter principes hæreticos censendus est,
Quia Ausonio se pastori superbè opponit,
Et falsa docuit de salutari pœnitentia.

Contra huiusmodi armis Lutherus hostem repulit.
Christus solus ouium suarum & caput, & dominium
Supremum est perpetuò, ex quo mundus
Fundamento suo impositus fuit, ad nouissimum vsq; diem.

Et Papa tam est sub scriptura cœlesti
Quæ cuncta sibi subiicit, quàm vel infimus hominum.
Et omnia quæ cum diuinis libris non consentiunt
Auersanda, fugienda, & triste anathema nominanda sunt.
Et doctrina mea Prophetarum voci consona,

LAURENT. RHODOMAN. LIB. I.

.. ἡδ' ἐτ' ἀποσολικῆσιν ὁμόφθογον γραφίδ' εἰσιν,
.. ἀπλαγκτὸν χρῆσόν τε πέλαι καὶ θεορ' ἀληθῶς.

νίδιο- τοίας μερ' ὑλῶχίνας ἀπ' εὐπλέτοιο φαρμάκῃς
αἰνύμεθ' ἰογίωρ, πινυτ' ἄρ' εὐκάρτει βαλλῶρ
εἰς κέαρ ἀντιπάλοιο λογοισιεροισιν ἀφρακτῶρ,
εἴλετο σὺν θεῖν νικηφόρον εὐχ' ἄρωγῆ.

Ἐδ' οἶον λοπρῶσι μετ' αἰχῆσι πρὸς ἡεα δῆκερ
ἐρ κονίη τ' ἀππα πρόμαχον χρυσοιομαχῆς,
ἄλκιμ' ὅτι δ' ἀνορ, μαλακωτίλον αἰσίμα βάζωρ,
σεμνὸς ἀείμαργον, φιλοκερδ' ἐακέρδ' ἄτίζωρ,
χρυσοσεβῆς ἄθεον, ψευδ' ἠγόρον αἰῆρ' ἀληθῆς.

jud. 16. ἀλλὰ καὶ ὡς σαμψῶρ, βριαρῆ κεκορυθμίδ' ἄλκῆ,
σὺ λῶ εἰς χθόν' ἐγνοσε πελωρικῆ, ἥς ἐπὶ τ' ἀππας
κλειδ' ἀσεῶς ἠρεισε, καὶ ὑπῆιον δ' ζετ' ἀνυσσε.

Reg. 17. Γωλιᾶθλῶ δ' ἐδ' ἀμασερ ὑπ' ἐρβιον οἶα Δαβίδ' ἦς
καὶ σφετόροις τ' ἀλι δ' ὦκερ ἐλεύθερον ἠμαρὶδ' ἐσθαι
γερμανοῖς, προφυγῶσι τ' αλασίνωρ σθέν' ἄινωρ,

Γάππα καὶ λατρίωρ Γάππα κακομήχανον ὕβρι.

L. libri: 520. ὅδ' ἐμονορ θαλερῆ ὑλῶσῃς πεισλῶρ ἠχῆ
θελξινόοις ἀγορῆσι καὶ ἀμφιλόγοισιν ἀέθλοισ'
ἀλλὰ καὶ εὐγράπῳ παλάμῃς θεοφάντορ ὀλκῆ,
τηλεπόροις σελίδ' εἰσιν ὀνείατα μυρὶ ἐχθῶσις,
ἀτρεκίης προμάχιζε, καὶ εἰς χθόνα τ' ἀλάρῃα λερ.

e scena
omni. ἀργαλεῶς δ' ἐχάλεψε βαρῦφρονος ἔθνεα τ' ἀππας,
αὐτορ δ' εἰς τ' ὄνορ ἠκερ ἀμήχανον, ἀμφὶ τραπέζῃς
Χρυσοφόρ' καθαρῶν προίεις καὶ ἐναίσιμον αὐδ' ἰώ
ὡς Χρυσὸν ἡθεσ μὸρ ὄρεξαι τ' ἄσιν ἔοικερ,
ὁ μόνον ἀπλαστορ Χρυσὸν δ' ἐμας ἐνδ' ὀθερ ἄρτῃ,
ἀλλὰ κατ' οἶνοδύκον καὶ ἐτήτυμον αἶμα κύπελλον,
ἢ τε τις ἠμύσαις ἐναρῖθμιθ', εἴτ' ἀμνήτοισ.

ΤΟΥΝΕΚΩ

VITA LUTHERI.

Cumq̄ Apostolicis scriptis congruens
Recta, salutarisq̄ est, & prorsus diuina.

Huiusmodi cum iacula ex grauida pharetra
Verbi diuini depromeret, & vi cordata benè torqueret
In cor aduersarij, non munitum sacra Scriptura:
Diuina ope v. ctoria laudem consecutus est.
Nec tantùm tristicum de decore prostrauit
In pul. erem Papæ antesignanum bellator Christi,
Fortis imbellem, proluxè garrulum vera & oportuna loquens.
Honestus impurum, auarum lucri contemtor,
Pius impium, semper verus mendacem:
Sed etiam vt Samson valido robore instructus
Ad terram detraxit columnam ingentem, in qua Papæ
Clauis suas firmauerat, & supinum eum prostrauit.
Et vt Dauid violentum illum Goliathen deuicit.
Ac in: uendum rursus libertatis diem reddidit suis
Germanis, ex trucium Palestinorum potestate ereptis,
Ex Papæ (nimirum) eiusq̄ Satellitum sæua tyrannide.

Nec tantùm viuo eloquentis linguae sono,
Flexanimis concionibus & disputationum certaminibus:
Sed & soletti manus diuina explicantis ductu
Latiuagis (scilicet) libris infinitis utilitatibus refertis
Pro veritate propugnabat, eamq̄ in totū orbē terrarū propaga-
Vehementer autem offendit crudelis Papæ gentes, (bat.
Seq̄ in difficultatem inextricabilem immisit, demensa
Dominica, cū sinceram, & rectam sententiam ederet.
Quod iuxta Christi institutionem omnibus exhibere deceat,
Non modò verum Christi corpus in pane,
Sed etiam verum sanguinem in vinicapaci poculo,
Sive quis in numero sacerdotum sit, sive laicus.

LAURENT. RHODOMAN. LIB. I.

ra mis
Legat
ad sup
ciū de
sci L.

Τούνεκα πέμψε Μαρῖνον ἄτασθαλ(ῆ) δ' ἀλέανδ' ρε
ὡς κύνε θρητῆρε κενελπίδος εἰς δ' ῥόμον ἄγρης,
ἀρχιερεὺς ῥώμης Σαξωνίδος ὡς ἀγορ' αἴης,
εἰκ' ἔαση λυθῆρον ἐπὶ κρίσιν εὐθύς ἀγασθαι,
ὡς γαίης ἀλίτημα καὶ αἰθέρ' ὅτ' ἠδὲ θαλάσσης.

ectoris
xonix
stantia

τοῖ' ὅτ' μὲν νό' ὅτ' ἠε κακορῥαφῶν τότε φωτῶν.
ἄλλ' ἔτορ' ὅτ' νο' ὅτ' ἠε θεῶ, καὶ εὐφρον' ὅτ' ἀρχῶ,
ὡ θεὸς ἀτρεκίης λιποφευγέ' ἔνθετο φίλτρον,
θερμόν, ἀναπῆμονίης ποθέον μάλα πυρσορ' ἰδ' ἐσθαι
τούνεκερ' ὅτ' ἐπένευσε πυριπνεύσοισι μωνοινάϊς.

rolus
imp.
ctus:

ἄλλ' ὅτ' ε' τ' δ' ἀλίωσε θεὸς σφίσι ἐλπίδος ὄρμω,
εἰς ἄλλω ἐτράποντο βίης κακομκ' ἔ' ὄϊμον,
Σκηπῆ' δ' ὀθύνοντες ἐπὶ θρόνον' ἄρτι γὰρ ἔσλω
ἰστανῶν, πινυτ' καὶ κάρτε' ἄκρον αἰρων,
Κάρολ' ὅτ' ἐν βασιλεύσιν, ὅσος ἐπιδ' ἔρκετο φοῖβ' ὅτ',
καὶ ἑρῆς οἴηκα σεβασμιον ἔλλαχερ' ἀρχῆς,
ἀρχῶν φραδ' μοσύνησιν, ὅσων γέρας ἐσὶν, ἐλέσθαι
κοιρανίης ταμίω ῥωμίδος ἔξοχον ἄλλων.

gato-
Ponti-
iorum
ud Ca-
lū ma-
inatio:

τόν δ' ἄμοτον πείραζον ἀνασθ' ἔες ἀφρονι θυμῶ,
ἠλικίης ἔτ' ἔχοντα νέης πρωτόχλοον ἀνθ' ὅτ',
ἠνικ' αἰδ' ρείαις ἀταλαί φρένες ἠερέθονται
ἐμμελέως δὲ κέλοντο, βίη προθέλυμνον ἀμέρσαι
ἔοσυμνάως λυθῆρον ἐμῶ θελξίω ὀριμύθω.

roli
efaris
za L.
odera-

Γηραλέω δὲ νέη μητιμ φρενὶ καὶ ἑρῆς ἀέξων,
ὅτ' ἀδῆκοις φέρει ἠρα, καὶ ἀσπετά περ μογεσσι.
Λυθῆρ' δ' ἀγανοῖς ὑπὸ γράμμασι θελγομένης κῆρ,
καὶ χάριμ αἰδῆσι μετ' εὐφροσύνησι φυλάσσω
Φρηδ' ἐρίκ, γεραροῖσιν ἐμ' ἐκλεκτῆρσιν ἀρίσθ,
ὅτ' μιν εἴς ψῆφοισιν ἐπ' ἔξοχον ἠρατακῆδ' ὅτ',
ἀνδ' ῥὸς ἀμωμῆτοιο βίω ἀπὸ τῶ ἑρῆς ἔρκε,

πρὸς βεν

VITA LUTHERI.

Ideo improbum Marinum & Aleandrum emisit,
Ceu canes venaticos ad irrita persecutionem praedae
Pontifex Romanus ad Ducem (Electorem) terra Saxonica,
Ut è vestigio Lutherum sineret ad iudicium abduci,
Quasi piaculum terrae, caeli & maris.

Talis quidem insidiosorum hominum tunc mens erat,
Sed alia mens erat Dei, & sapientis Principis,
Cui obscuratae veritatis amorem indiderat Deus
Ardentem, quo impensè cupiebat resuscitatae facem contueri:
Ideo igniuomis illorum conatibus non suffragatus est.

Verùm vbi huius spei propositum Deus ipsis irritum fecisset:
In aliam dolosae violentiae viam sese conuertebant,
Ad Imperatoris solium properantes. Nuper enim Rex
Hispanorum, summam sapientiae & fortitudinis laudē gerens,
Carolus, inter Reges quos tum Phoebus lustrabat,
Augustum Caesarei imperij gubernaculum acceperat,
Principum suffragijs, quorum munus est eligere
Imperij Romani praesidem, qui sit inter alios praestantissimus.

Hunc impudentes (illi) enixè tentabant stulto animo,
Primo adhuc ineuntis iuuentae flore praeditum,
Vbi inscitia tenerae mentes eleuantur,
Et constanter iubebant, vt vi prorsus è medio tolleret.
Absq; mora, Lutherum vnà cum praestigiosa doctrina.

Sed senile in iuuenili pectore consilium habens Caesar,
Non morem gessit iniquis illis, licet magnopere vrgerent.
Verùm cum blandis Lutheri literis cor delinitum haberet,
Et grati animi officium, honorifica cum beneuolentia, tueretur
Ergo Fridericum, inter nobiles Electores optimum,
Qui suis calculis ad eminentissimum honoris fastigium eduxe-
Omnia vim à viro innocente abstinuit, (rat illum,

D

Et Le.

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

πρεσβευτὰς ἀφ' ἡκεν, ἀνώνυτον ἔργον ἔχοντας.
 τῷ δ' ἄρ' ὅτ' ἠερίοις βδλεύματα μίσγεται ἀήταις,
 κλέψαι δ' ὅκ' ἐδ' ἑναυτο θεμισοπόλων φρένας ἀρχῶν,
 ὅδ' ἐλετὸν δ' ὄροισι νόον λυθῆρ' ὄρεξεν.
 ἡὺτ' ἀμερσινόοιο κατὰ χετοὶ ἄλματι λύσσης
 δαίμον' οἰσροβλεῦντος εὐγραφα βιβλία φωτὸς
 πάντα θεοφθογοιο, κακῶν χερες ὅσα κίχησαν,
 ἡφαίστο μαλεροῖσι μ' ἐπετρέψαντο καμίνοισ,
 πολλ' ἐπιτεκταίνοντες αἰεὶ δ' ἄρκυα πότμου,
 ἀχίσερ ἡδ' ἀπέρυξε θεῶν ὄσ' ὅς ῥα οἱ αἰεὶ
 δεξιτὸρ λω' χαρίεσσαν ὑπέρχεθεν, ἔκτραπε δ' ἄτλω.
 καὶ μὴ ἐπ' ἀνίωμ' στρατῆρ' ὑριτευχεὶ κέρων
 ἀμφιπεριέκυκλωσεν, ἀαγεί τείχει φράξας.
 λυθῆρ' δ' ἄρ' αὐτὶς ἐλὼν φρεσὶ δ' ὕσμαχον οἰσρο
 θαυμασίω σαμψῶν' ὄρ' ἐνθεῶ ὄρσερ ἀήτης,
 δῶκε βίη πρησῆρ' ἀφειδ' εἰ τεφρωθῆναι
 βιβλία παππαίωμ' ἀθεμίσια πάντα θεμίσωμ.
 μὴ δ' ἐτις ἀφραδίω ἐνέπη, καὶ θυάδ' ἀλύσασαν
 ἔργον λυθῆρ' δρασιν κάρδου, αὐτὸς ἐνίψε
 γραμμασιν ἀμφαδίωισιν ἀήθε' αἴτια τόλμης
 ἐννεπε δ' ὅτ' ἠ δίκαια καὶ ἀξία ῥέξερ ἑαυτ',
 ἡ μὴ ἀληθείης μάλ' ἔρωσ καὶ ζῆλ' ὄρινεν.
 ὡς δ' ἔτ' εἰς πέρας ἦλθε τὸ τετρατόμ, ἦρχε ἡ πέμ
 λαοβότωρ ἐκάλεσε πανήγυρι μῆγεμονίωμ (πῆομ
 Κάρολ' ἡνίοχ' ῥωμκίδ' ἡπι' ἀρχῆς,
 εἰς πόλιμ ὄρματῆς, δολιχῶ παρὰ χεύματα ῥίωδ,
 κείσε δὲ καὶ λυθῆρομ ἀγακλυτὸν ὄρσερ ἐκείσθαι
 ἀσφαλέως, τίσιμ τε δίδ' ὅς, κίρυνκ' ὅπ' ἄσας,
 ὅς οἱ νιασομλῶ σορέση παναπήμονα πομπῶ.
 πολλὰ μὲρ οἱ πολλῆες τε καὶ ἄρτια μητιόωντες

ὄρνυ-

egati Pa
 e libros
 exurūt

ius Ca
 nicum
 mbu-

nuen-
 e Prin-
 um
 orma-
 , quo
 uoca
 : 1521.

V I T A L V T H E R I .

Et Legatos re infecta dimisit.

Quorum vbi consilia aërijs ventis immiscebantur,
Et nec iuridicorum animos Principum furari poterant,
Nec pectus muneribus obnoxium offerebat Lutherus:
Velut amentis impetu furoris correpti,
Diabolo in rabiem eos agente, eruditos libros viri
Sanctiloqui vniuersos, quotcunq; sceleratorū manus consecuta
Ardentibus Vulcani fornacibus tradiderunt, (sunt
Multa simul obscura mortis retia contra illum nectentes:
Quæ prouidentia Dei rupit & auertit, qui eum perpetuo
Beneuola dextra texit, & amouit noxam.

Atq; cœlestium famulorum exercitu flammanti
Circumquaq; vallauit, muro infracto septum. (impetum.

Lutherus autē contrā, cūm concepisset animo inexpugnabile
Mirandi Samsonis, quem & sacer Spiritus excitauit,
Rapida ignis vi cremanda dedit

Omnia Pontificiorum legum volumina, iniustitiæ plena:
Et ne quis temeritatem & lymphaticam insaniam diceret
Animosum Lutheri facinus, ipse exposuit

Publicis literis insolentis huius audaciæ causas,
Et confirmauit se iusta & digna se ipso perpetrasse,
Quo amor veritatis & zelus eum adegerit. (iam incoaretur

Porro cūm quartus ad finem deuolutus esset annus & quintus
Principum, qui veluti pastores sunt populi, Conciliū conuocauit
Carolus, clemens Romani imperij moderator,

In ciuitatem VVormaciam, ad longi fluenta Rheni,
Illuc & Lutherum inclytum venire iussit

Tutò, fide data publica & præcone adiuncto,
Qui proficiscenti illi innoxium iter sterneret,

Multa quidem ei complures, & bonis consilijs præditi,

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

itheri
agnani
tas,

ὄρνυμλίω παρὰ ποσσὶν ἀμήχανα πῆματ' ἔδ' εἰξαμ,
δ' υσμνέωρ ὅλα τεύχε κακοφραδ' ἐς ἦτορ ἀπίσωρ
ἀλλὰ μιν ὄδ' ἐρῦξε κακὸ δ' εἶθε, ὄδ' ἀλεωρῆ,
σεῖχε δ' ἄσεισορ ἔχωρ κραδίω καὶ φαίδιμορ ὄμμα
θαρσαλέωρ, πινυτλώ τε καὶ ἀλκιμορ ἴαχε φωνώ

proi-
vox
ith.
coram
atu im
rij do-
cinam
am af-
it,

εἰσομακίη με κάλεσσε θεῶν ὄθ, ὄδ' ἐ με τρεψαι,
εἰ καὶ φορματῆς ἐνὶ τείχεσι δ' αἰμονες ὡσὶ
ταρτάρια τε γένησι πῖσο πληθεῖς κεράμοισιν.

ὡς φάτο, εἰ προπόδιζε, εἰ εἰς πόλιρ ἴξε ποθὺν λώ.
ἐνθάδ' ἐρ αἰδύωρ ἀγορῆ πολυκνυδ' εἰ φωτῶ
μαρτυρίω σφετόριο δὲ δ' ἀγματος ἀμφαδ' ὄρ εἰπερ
ὡς ὄσιορ τε πῆλαι εἰ ἐτήτυμορ, οὐνεκα θείοις
συμφωνεῖ λογιόισι, καὶ εἰς τέλθ' ἐσθλόρ ὄρ εἰ,
ἀρνύμνορ Χρισοῖο μέγα κλέθ, ὄδ' ἐ πὸτ' αὐτὸ
σεῦτο παλιμβολίησιν ἀεικέσιν ἀρνήσασθαι

εἰ μὴ μαρτυρήσιν θεοφθεγκτοῖσιν ἐλεγχθῆ,
μὴ ποτὲ μιν καὶ Χρισὸς ἀπαρνήσασθαι παρ' αὐτῶ
ἰθυκρίτη γενετῆρι, κακὸρ καὶ ἀπίσορ ἔοντα.

καὶ γὰρ ἐπεὶ σύνοσθι μάλα πολλὰ κί, δ' ἠθάκι πᾶπ
ἠμβροτορ ἀφραδίησι, εἰ ἀντία λέξαμεν αὐτοῖς (παρ,
πᾶσαρ ἀπ' ὑρανίωρ σελίδ' ὠρ κρῖσιν ἐσίμ ἐλέσθαι
δύγματ' ἀμφιλόγοιο, καὶ οὐκ ἀπὸ πῖσιος ἀνδ' ῥῶρ,

cōstās
ictum.

ὄψ' ἐ δ' ὑπ' ἀντιπάλωρ βεβημνός ἀλλὰ πηφάσκημ
ἀντία τοῖς προτόροισιν, ἀκαμπ' εἰ ῥήξατο φωνώ
ἐνθα πᾶρ φμί, εἰ ἐνθα παρίσασμαι, ἀλλὰ μὲρ εἰπ εἰμ
ὄδ' ὕναμαι νοεἰμ τε, θεός μοι ἐπίρροθ' ἔλθοι.

ὄδ' ἐ μὲρ ὄδ' οὕτως κάμνερ νόθ' αἰόλθ' ἀρχῶρ,
ἀλλ' ἰδίη κοινῆ τε λόγοις θρασυμήχανορ ἀνδ' ῥα
θελγέμνορ μνέασνορ, ὕπο τρεψαι τε μνοινῆς.
κύντ' ἀρ' ὀμειλίχη προφάσει μάλα καίρια βάζωρ

ποικίλ

VITA LUTHERI.

Iter instituenti pericula ante pedes inextricabilia ostendebantur

Quae maleuolum perfidorum hostium ei cor creabat:

Sed nullus mali timor aut fuga eum retinuit.

Ideo pergebat imperculsum cor & oculos alacres habens

Confidenter, sapiensq; & animosum verbum locutus est.

Vadam quo me voluntas Dei vocauit, nec me auertet.

Etiamsi VVormatiæ intra mœnia sint Diaboli

Tartarei, pares numero tegulis inedium tectis.

Sic dicebat, & promouebat, & in optatam urbem peruenit.

Ibi in illustri augustorum virorum corona

Palam doctrinae suae confessionem edidit.

Quod sancta sit & vera, quia diuinis

Oraculis consonet, & ad bonum finem pergat

Asserens ingentem gloriam Christi, nec vnquam illam

Turpi se animi mutatione abnegaturum esse confirmabat,

Nisi testimonijs in verbo Dei expressis conuictus fuerit:

Ne quando & ipsum Christus abneget apud suum

Patrem iustè iudicantem, vt qui improbum & perfidū se gesserit.

Nam cūm saepenumero Concilia, frequenter Papæ

Stulta sua ratione errârint, & sibi ipsis contraria dixerint

Ex cœlesti scriptura omne iudicium sumendum esse

De ambiguis dogmatibus, & nequaquam ab hominū autoritate.

Tandē cūm ab aduersarijs vrgeretur, vt aliā proferret,

Et contrariā priori, sententiam, in hanc constantē erupit vocem

Hic assum, hîc asto, alia neq; dicere

Neq; sentire possum, Deus mihi auxiliator veniat.

Veruntamen nec ita varia mens Principum desistebat:

Sed priuatim ac publicè virum confidentem

Demulcere conabantur, & à proposito auertere.

Illi autem, comi excusatione valdè commodè respondens,

Paris

ποικίλ' ἀμαμακέτης ἀπεσείετο μήδ' εα πείρης,
 ἀτρεκίης δ' ὅ τ' τυτθὸν ἀμύμον' ἔκλιπε τάξιμ.

καὶ τότε δ' ἦ πολλοὶ, φρένας ὦρ' οἷσ' ῥησερ ἐριννύς,
 πειθῆς ἀργαλέης ἐπ' ἀνάκτορα κέντρα φεροντες
 Μέναρχον φράζοντο, θοῶς λυθῆρον ὀλέσσαι
 ἄκριτον, ἢε βίη μαλερῶ πυρός ἢε σιδ' ἦρθε.

οὔποτε γὰρ θέμις ἐσίμ, ἀναιδ' εα χεῦ ἀμ' ἰωλῶ,
 αἰρετικῶ πονδ' ἄς τε καὶ ὄρκια πῖσα φυλάσσειμ.

αὐτὰρ ὁ, λυθῆρω περ ἀναλθέα μῆνιν ἀέξωμ
 εἴνεκ' ἀγλωρίης, κρατορῶς εἴρυτο θέμισας
 πῖσι' ἔμ' περ ἔδ' ὠκε, καὶ ἄρμυλον ἔννεπε μῦθον·

ὡς ἀρχῶ χρε' ἐσίμ, ἔχειμ' ἀψευδ' εα φωνῶ

ἄπλασόν τε νόημα, τελευτῆσ' αἰδ' ὅσ' ὑπέσθ.

τοῦνεκερ ἀσφαλέως μῖν ὑπὸ τροπὸν ἦκε νέεσθαι
 ἢς γαίης ἐπὶ τελοσόν, εὐφρονα πομπὸν ἔχοντα.

αἰψα δ' ὁ, φρικαλέω προγράμματι φῶτα δικάζωμ,
 κοινὸν ἔλωρ ποιήσεμ· ὁμῆ δ' ὑπέθικα το πῶιν
 πάντας ἀλεξῆσαι καὶ ἐπαρθέσσαι μεμαῶτας.

ἐνθα βίω τρομέωμ, καὶ ἀναίτιον ἄνδρα φυλάξωμ,
 σκηπτήσχοις φρηδ' ρεῖχ' ἐρ' ἠγεμόνεσιν ἄριστ',

λυθῆρσ' μάλα πῖσὸς ἀμυχανέοντ' ἄρηγῶμ,
 ὄρματῖν θερῖόντα, φίλη καὶ ἐπίφρονι βυλῆ,

πῖσοτάτοις θεράπεσσι, μυχῶ βαθυαγκεῖ λόχμης,
 δ' ὠκερ ἔλειμ, ὅ πολλὸν ἀπὸ προθεμ εἰσενάχοιο·

ἔσσαι δ' εἰς ἀκρῶ τιν' ἐρημάδα, νόσφιρ ὀμίλθ
 ἐσ χρόνον ὡς ἀλέοιτο κακόφρον' ὄμματ' α λαῶ,

ἀτρεμεως τε λάθοι, μέχρῖς ἀμνέφ' ὄξυ' παρῆλθοι
 βροντῶ τ' ἀσεροπῶ τε καὶ ἔμπυρομ ἰὸν ἀπειλῶμ

πᾶθμον δ' αὐ μετόπισθε τὸ χωρίον ἦν δ' ἄξαντο.
 ἐνθα δ' ὑπ' ἠρεμίησιν ἐπὶ χρόνον ἐζετο λάθρη

ἐργόμην

efar da-
 m L. fi
 em non
 ult vio-
 ri.

dimif-
 is, pro-
 ribitur.

in re-
 itu in-
 ceptus
 illu Ele-
 toris in
 rcem
 uandā
 bditur.

Et
 17

Va
 Na
 Sa
 In
 In
 In
 Ho
 Pr
 Fi
 Q
 Et
 In
 Pr
 Or
 Ibi
 Fr
 Fi
 VV
 Mi
 Ca
 Et
 Vr
 Et
 To
 Qu

VITA LUTHERI.

Varia longæ periclitationis consilia repellebat,

Nec latum vnguem synceræ veritatis stationem excessit.

Ac tunc multi, quorum mentes furore impleuerat Erinnyſ,

Sauæ persuasionis calcaria adhibentes Domino

Imperatori, consulebant, vt Lutherum confestim perderet

Indicta causa, vel flammæ ardentis, vel ferri vi,

Impudens enim verbum euomebant, Nunquam fas est,

Heretico inducias, & promissa fideliter seruare.

At ille, quamuis insanabili aduersus Lutherum ira esset com-

Propter constantiam, firmiter tamen tuebatur pacta (motus,

Fidei, quam dederat, & concinnum proferebat sermonem,

Quod necessariū Principis munus sit, vt habeat os sine mendacio,

Et mentem sine fuce, & impleat ea quæ promisit.

Ideò securè ipsum redire permisit

In terra suæ agrum, adiuncto comite & deductore amico.

Continuò aut horrenda proscriptione hominem condemnans

Publicam prædam fecit, & eidem subiecit pœnæ

Omnes qui defendere & auxilio leuare eum studerent.

Ibi vim metuens, & innoxium virum seruaturus,

Fridericus, Sceptriferos inter duces optimus,

Fidelissimus Lutheri, cum aduersa fortuna conflictantis, opitu-

Vormacia reuertentem, amico & sapienti consilio, (lator,

Ministris fidelissimis, in profundo syluæ recessu,

Capiendum dedit, non ita procul ab Isenacho,

Et collocandum in arcem quandã, remotã extra frequentiam ho-

Vt ad tempus declinaret maleuoli vulgi conspectum, (minum,

Et securè deliuesceret, donec subita nubes transisset,

Tonitru fulgurq; & candens telum minans

Quem locum deinde Pathmum nuncuparunt.

Ibi quietè ad tempus clam residebat.

In occultis

LAURENT. RHODOMAN. LIB. I.

studia L.
Path-
10:1522.

Scripta.

Afflictio
ies.

Missam
bfens ab
ogat Vi-
ebergæ.

Carolo
adius
ecclesiã
Viteber-
gensem
urbat.

εργόμην θρυπτοῖσιν ἐρεσκεσιν, ἠὲ τετύμβων
 ἔμπνοθ' εἰσετινεκρός ἑώρ, καὶ χηρίσμα κάμων.
 ὃ γὰρ ἀεργεῖ χαλάσας φρενας, πρὸς ἐρεσκῶς,
 γαστρός τὸρπωλαῖς καὶ ἀθύρμασιν ἠδὲ καὶ ὑπναῖς,
 αὐγὰς ἠελίος φαιδ' ραῖς καὶ νυκτὸς ὀμίχλω,
 νωχελὲς ἀχθ' ἑώρ· ἀλλ' ἀνὲρ θ' ἀξία ρέζερ,
 ἔξοχορ ὄρ μερόπεσσι θεὸς λογοφάντορ ἔθικερ.
 εὐχετο δ' ἀζηχὲς ποιίμνης ὑπερ ἠδ' ἐθεραύτ',
 θευλογίης δ' ἠπειγε φίλον καὶ ἀάσπετον ἔργον
 ἀκαμάτοις μελέτησι, καὶ εἰς φάθ' ἠκεχαράξας
 πολλὰ, φιλατρεκέεσιν ὀνήσιμα πώεσι Χριστῶ.
 φράξε δ' εἰς καλάμοισιν ἐπεσβόλα χάσματα μῶμων
 ἀντιόων βασιλεῦσι κακογλώσσοις τε σοφισαῖς.
 νῆσων δ' αὐ παθεεσσι μαχέσαστο τλήμονι θυμῶν,
 πειρασμῶν τ' ὀλοοῖσι ταραξινόων βελέεσσι,
 ταρταρίων τὲ λυκῶν θορύβοις, ἢ νύκτα φανέντων
 ἐνθάδ' ὑπ' ὄξυπόροιο βίη καὶ πνεύματι φωνῆς,
 ἔκδημὸς πρὸ ἑώρ, καὶ σώματι πάγχυ λιασθεῖς,
 μίος ἀπὸ ἡμάλδ' ὕψε, μέγιστον κίονα πᾶππα·
 ἦς ἐπὶ κάρτ' ἔρεισερ ἦς πολυκερδ' ἔθ' ἀρχῆς,
 κυριακῶ δ' αὐ χηρίσιν ἀκίρατον ἠγαγε δ' εἶπνε
 εἰς φάθ' ἀνθρώποισι, θεὸμβροτον εἶδ' ἀρ' ἔχοντ'·
 καὶ τότε λάθῃρ τις ἀκδοσιθεοιο μαθητῆς,
 ὄρ Καρολος ἄδτον καλέει πᾶνδ' ἡμιθ' ἠχῶ,
 αἰρετικῶν γενέτης πάντων, οὗς ἔδρακε φοῖβ' θ'
 ἀτρεκίης μετὰ φέυγ' θ', ὅπερ λάθῃρ θ' ἔγειρεν,
 λευκορέης ἀνά πᾶν βαρύστονον ὧρσε κυδοιμόν,
 ὧς δ' ἀρότης βελίαο κακὸν σπύρον ἐγκατάμιξεν
 σπέρμασιν ἀχράντοισι θεὸ κατ' εὐχλοορ ἄγρομ.
 ἢ γὰρ ὁ δ' ὑσκειλάδ' οἰσι σεβάσμια δ' εἰκελά ριπαῖς
 ἐκ νηῶν

In
M
N
V
C
A
Q
E
V
C
M
E
C
L
L
E
M
I
I
Q
R
P
P
E
P
I
S
E

VITA LUTHERI.

In occultis septis detentus veluti sepulchro.
Mortuus adhuc spirans, & vtilia operans.
Non enim relaxata ocio mente sine cura digerebas
Voluptatibus ventris & lusibus atq; somno
Claram solis lucem & noctis tenebras,
Ac si ignauum (terrae) pondus esset, sed tanto viro digna gessit,
Quem excellentissimum verbi sui explicatorem fecerat Deus:
Et orabat indefinenter pro grege & pro se ipso,
Urgebat etiam charum & arduum opus Theologiae
Curis indefessis, & quae scripserat in lucem emisit
Multa, ouibus Christi veritatis studiosis vtilia.
Et simul obturauit calamo suo conuitiosas Momi fauces,
Confligens cum Regibus & maledicis Sophistis.
Luctatus etiam est tolerantè animo cum morborum cruciatibus,
Et saeuis formidabilium tentationum telis,
Luporumq; tartareorum de nocte apparentium tumultibus.
Tum vi & spiritu vocis expedita,
Quanquam absens & corpore procul remotus esset,
Missam abrogauit, maximam Papae columnam:
In qua regni sui quæstiosi potentiam firmauerat,
Et syncerū cœnae Dominicae vsum restituit (participanda adsunt.
In lucē hominib., in qua cœna Christi Dei & hoīs caro & sanguis
Actunc quidam Lutheri diuinitus docti discipulus
Quem popularis fama Carlostadium vocat,
Pater omnium haereticorum, quos sol aspexit
Post lucem veritatis à Luthero resuscitatam,
In Ecclesia Vitenbergensi grauem tumultum excitauit,
Et vt Satanae agricola malum semen immiscuit
Puris granis, in florido Dei agro.
Veniunt turbulento motu venerabiles statuas

Et templis

ἐκ νηῶν ἔρριψε, κακὴ δὲ ἑλύσσα δ' ἐδ' ὕκει,
 οἴη καὶ νῦν τ' ἐννοβλαβὲς ἔθνη ὀρίνει,
 δ' ἦριν ἀγυρσνηκοῖσιν, ἀγάλασιν, ἑμασι μυσέων
 καὶ σεμναῖς τελεταῖς, καὶ κόσμια πάντα ἀθερίζει,
 ἐγρεμόθωρ πρὸς ἡρὰ δ' ἰχθυσιαῶν κραδύωντας.

2 Το δ' εὖ πρῶτον ὑφ' ἡμερῶν ἀνὴρ κενός οἱς ῥά δ' ἑλύσσα
 τυφθεῖς μετέπειτα δ' ἀναίσθητος ἔκτροπον ἀρχῶν
 θῆκεν ἐλευθερίας, ἐς σκάνδαλα μυρῖ ἀγύσσης

3 ἀνθρώπος δ' ἐκέλευσε ἀνίπτοις χερσὶν ἐλεῖσθαι
 ἀγνὸν ἔδ' εἰς ματωτόν τε θεοκράντοιο τραπέζης,
 ὃ πρόσθεν φράσσαντας ἰεὺν βαθυκευθεαλώβω
 θεσμοῖς ἀψεκτοῖσιν, νόον τ' ἀδίδ' ἀκτορ' ἔχοντας.

4 σκὴ ψαῖτο δ' ἀπρόφατον τε ἔνθεον ἐμφρεσὶν ὄρμιων
 πνεύματ' ἐνδομύχοισιν ἐπερχομῶνιο φορησιν.

5 τῆσιν δ' ὑπ' αὐτομάτοις πεφορημῶν ἀνέρα ῥιπαῖς
 ὄχρατ' εἰς δ' ἀχῆς νοοθαλπέου, ὃ δ' ἐτι σεμνῶν
 γυμνασιῶν, πινυτοῖσιν μαθηματικῶν δ' ὀντων,

δοσοφίης, ἀρκεῖν δὲ θεόστυτον οἱς ῥομ' ἀκίτ' α,
 κρυπταδίας αὐρησιν ἐπιπνεῖοντ' ἀνωθεν,
 καὶ μελέτης ἀπ' ἀνευθε λόγων τ' εὐνχέου αὐδ' ἦς

6 παρ' εἰς τε βράβευμα σοφῆς τιμᾶς τε καὶ ἔδρας
 εὐμαθέων, ἀπάτας καὶ παύγνια μηδ' ἐνὶ χρεῖσιν
 μαινόμηνου κίκλησκε, δίδ' ἀκτορ' δ' ἔμμεν' ἐκασομ
 θεαπεσίοις πνοιῆσιν, λόγων περὶ νηῖδ' ἔοντα.

τοῦνεκεν ἀρχομῶνιοσιν ἀκίεσμάτα πῆμασι θεοθα
 ὄρμαίνων λυθῆσθ' εἰώρ τε πόθοισιν ἑταίρων
 ἦρα φέρων, πάθμοιο λιπῶν εὐερκέου αὐλῶν,
 λευκορέης νόσησερ εὐκτίμωρον πηολίεθρον,
 ἀρχῶν σκηνῶν θυμῶν αἰτία νόσ' α
 γράμμασι περὶ λόγοισιν, εὐχέτο μείλιχον αὐτ'

ἀντιπᾶσι

Vite-
 bergam
 edit, su-
 imq; re-
 ditum ad
 Principē
 excusat.

E
 Q
 V
 E
 T
 In
 St
 Et
 Sa
 An
 Ri
 Ad
 Mo
 Et
 No
 Sch
 Ne
 Oc
 Eti
 Hin
 Eri
 Fur
 Di
 Fes
 Mo
 In
 Cū
 Lite

V I T A L V T H E R I .

Et templis eiecit, cum dira eum vafania subijisset,
Qualis & nunc fanaticam eius posteritatem agitat,
Vt bellum moueant templis, imaginibus, vestibus sacerdotum,
Et pijs ceremonijs, ac quicquid est decorum reprobent,
Turbularum seditioum faces euibrantes.

Atq; hoc primū est quod homo vanus, designauit rabie furiosae
Inflatus, postea etiam improbum initium impudentis
Statuit libertatis, ad innumera scandala deducens.
Et iussit homines manibus illotis (vt dicitur) sumere
Sacrosanctum cibum & potum diuinæ mensæ,
Antea non confessos peccatum suum abditum,
Ritu inculpabili, & animum nondum eruditum habentes.

Adhæc cominentus fuit subitos & Enthusiasticos in pectore ra-
Motibus internis spiritu aduentante. (ptus,

Et hoc spontaneo impetu hominem agitatum
Neutiquam opus habere doctrina, quæ mens incalescat, nec ho-
Scholis, quæ disciplinis solertibus sint insignes, (nestis
Nec doctrina: sed sufficere diuinum instinctum Spiritus,
Occultis ex alto auris afflantis,

Etiam sine studijs & sonora verbi prædicatione.
Hinc doctæ institutionis curationem, dignitatesq; ac gradus
Eruditorum imposturas & ludicra nemini vtilia
Furens appellabat, & vnumquemq; doceri posse
Diuinis afflatibus, etiamsi literarū cognitionem nullam habeat.

Idcirco incipientibus malis remedia adhibere
Festinans Lutherus, & desiderio sociorum suorum
Morem gerens. Pathmi munitæ aula relicta,
In cultam Vitebergæ ciuitatem redijt,
Cum Duci (Electori) grati sui reditus causas indicasset
literis blandiloquis, & rogasset vt placidum huic ipsius

¶ Proposito

- ἄντιαειρ ὄρμησι, παρεκνόου ὅτι μέδοντ Θ
- κάλλιπε εὐφροιο μυχὸν κλεψύωρα Πάθμα.
- μίγδα δ' ὁμῶς ἄλλοισι τὰ δ' ἔγραφε, ὅτι μυνοινᾶ
- ὁ δ' ἐνὸς ἀνθρώποιο καὶ ἐκπάγλυ πέρ εόντ Θ
- πῶσιν ἄδ' ρανέεσιν ὑπὸ πῆρύγεσιν, ἀλύξαι
- ἀντιβίω μεμαῶς κρατορὸν μλί Θ, ἀλλὰ θεοιο
- οἶον ἀλεξήτηρ Θ ὑπὸ σκεπας ἡρέμα φεύγει.
- εὐεῖδ' ὅτι Χρισὸς, ὅσ κλέ Θ ἀνδ' ῥάσι φαίνη,
- ἀλκεμάχων νῆριθμορ ἔχει στρατὸρ ἀγγελιωτῶν,
- οἵ κερ ὁμῶς κήρυκα θε ἀγγελον ἠδὲ καὶ ἀρχόν
- φρεῖν ἰθύσωσιν ἔναντ' αἰδ' αὐτοπυλάων.

L. à mul-
tis oppu-
gnatur.

L. Vite-
bergam
reuerſi la-
bores:
15230

ταῦτα νόησε καὶ εἶπε, καὶ ὁκ' ὅθεν, ὅτι κεραυωῶν
ἀντιπάλων πρὸς ἡρσιν ἐβάλλετο πάντοθεν αἰης,
κυκλωθεῖς δ' ἡίοισι πόρισα δ' ὄρ' ἀτρομ Θ ἡρως.

ἄψορρον ἢ μολῶν σφετόρης ἐπιποινίον αὐλῆς
ἄσμεν Θ, ἔρξεν ἅπαντα, τὰ βώτορα τισὸν ἔοικε,
ψυχασοῖς ἔα μῆλα δὲ δ' ἀγμάτ Θ ἀνθεσι φερβωμ,
μαρναμνός τε λύκοισι κραταῖν τῶν νεύματ Θ ἀλκῆ
οἱ σαθμῶν ἔντοσθε καὶ ἔρκε Θ ἐκτός ἐόντες
ἄρνεσι τε κτάνοντο βίη καὶ κέρδεσι λύμω,
δ' ἡμοσίοις τ' ἀγορῆσι θεῶ λόγον αἰθερόφαντον
ἀμφαδ' ἀκρυσῶν, ἱερῶν δ' ἅμα κευθεα μύθων
ἐκ πῆύσων ἔτδροις πινυτῶν καθ' ἑδ' ἔθλια μασῶν,
δεξιτέρῃς δ' ἐφέπων καλάμω τὸν ὄνομα ἔμφρονος ὄλκ
ἀτρεκίω προβίβα ζεθεός δ' ὅτομ ὁξεί βαθμῶ.

Bibliorū
versio
Germa-
nica.

ἄλλοις δ' ἐρκαμάτοις ἀριδ' εἰκέτομ ἡρατο τιμῶ
ἔργον ὑπερτολύπευσε θεογράφῃσι ἐπὶ δ' ἔλτοισι
αὐδ' αἰς ἀκαμάτοις, πολυχρονίοις τε μερίμναις,
βιβλία Γερμανῶν εἰς τῶ τριον ἡχον ἀμείβων
θαῦμ' ὅσορ ὁ τὰρ Θ εἶδε σελασφόρ Θ ὑψόθεν ἠ

ΤΕΥΤΟ

VITA LUTHERI.

Proposito se præberet, quod contra Principis mentem
Arcanum illum benè seruata Pathmi secessum deseruisset.
Ac inter alia etiam hæc scripsit, quod velit
Nullius hominis, vultu potentis & formidandi,
Sub alis infirmis delitescere, subterfugendi
Cupidus validas aduersariorum vires, sed Dei
Defensoris vnicū sub præsidium se tutò confugere: (patefaciat;
Certè, exploratum habens, quod Christus, cuius gloriā hominibus
In numerabilem fortissimorum Angelorum exercitum habeat;
Qui simul Praeconem Dei nuncium & principem
Tueri pergant contra inferni portas.

Hæc sensit & dixit, nec magnificiebat quod fulminum
Aduersariorum flammis vndiq; terrarum peteretur,
Circumquaq; hostibus cinctus, heros imperterritus.

Cum igitur ad gregem ouilis sui reuersus esset,
Vtrò, omnia quæ fidelem pastorem decent, egit,
Salutiferis doctrinae floribus oves suas pascens,
Et firmo Spiritus sancti robore cum lupis pugnans;
Qui & extra stabulum & intra septa versantes,
Vi & fraude agnis exitium fabricabant.

Publicis etiam concionibus verbum Dei cœlitus reuelatum
Palàm annuncians, & altos sacrorum seminum sensus
Alijs explicans in doctarum sedibus Musarum,
Ad hæc dextrae sapientis ductu calami opus exercens,
Diuinam celeri gressu veritatem promouebat.

Inter alios autem eius labores præclarum honorem sortitur
Opera quam sacris scripturis impendit,
Indefatigabili studio & diuturnis curis
Biblia transferens in patrium Germanicum sonum:
Miraculum, quantum prius lucida ab alto Eos non vidit

Τευτονιδ' ὤμῃ π' ἔζαυ ἀρχὴν τεκνα φέρουσα,
 ἔξ' ὁ περ τράφε γαῖα βροτῶν γε γ' ἄλφης αἶμα,
 ἔσπερ' ὅσοι μ' ἐνεικε βροτοῖς ἐπ' ἴτερμα τ' ἰκόσμου
 Τεύτων ἐβραίοισι ὁμόθροός ἐσι πρ' ἱφήταις
 καὶ Χριστῷ τροχίδ' εἰσὶν ἀχαϊδ' ἀφθοῖν γοριεῖσιν.
 αὐτὰρ ἔπειτα Λαθῆρον ἀπὸ γαυεροῖσιν ἐποίμνης
 πλαζομένης μέγα κῆδος, ὅοι τ' ἔλε κέντρον ἀέθλων
 π' ἀνθ' ὤσ' ἀνάφρε, λυγρὸν νέφος αἰψά κεσ' ἴκασας,
 ἄτρεκίης φωσῆσιν νεοπλανὲς ἔθνε' ἔλασερ.
 ὡς δ' ἐραταῖς ἀκτῖσιν αἶθε' ὄρνεα νυκτὸς
 σκῶπας νυκτορίδ' ας τε, φιλόσοφον ὄψιν ἀμέρδ' ὤμ,
 ἠελίου τροχὸς ὠκύς ὑπὸ σκότ' εὐθύ δῖώκει,
 ἔκ' ἔτ' ἔων πτερύγεσσιν ὑπ' αἰθέρι δένευσθα.
 ὡς φλογεροῖς Λαθῆσιν ἔης ἀμαρύμασι φωνῆς
 ψευδὸ βόας ἐφόβησε κακῆς ὄρνιθας ὀμίχλης,
 αἰθερίω τ' ἐκόμισε μὲν πολυτερεῖ ἰποίμνης
 εὐνήσας σάλομ αἰπὺν ἐρισμαράγοιο κυδδιμῶ,
 ἀνδρὸς ἀποτμηχθέντ' ὅς ἔπλετο κύματ' ἀρχῆν.
 ὅς δ' ἄλλη τ' ἐίρης θρασυμήχανον ἔτραπερ' ὄρμιλῶ,
 σφοῖσι δ' ὁμῶς ἐτάροισιν ὑποκλέψας φρένας ἀν-
 δρῶν,
 ἀφραδ' ἔως καινοῖς ἐπὶ δόγμασι μαργαυνόντων,
 ἄπ' ἔρματα λοῖγια π' ἀσπερ ἐπὶ ἀπατῶσιν ἄτης.
 ἀπροφάτοισι δόλοισι, θεῶν τ' ἐκάκωσεν ἄλλω,
 ἐνθερωιοκίλοκαρπ' ἀνεβλάσθησε γενέθλη
 αἰρεσίωμ τε μόθωμ τε, κακῶν τ' ἐφριξε θερισμόν
 νηρίθμω ὀλοῶν τε, καὶ ἔτι φαίνεται ἔρωπ.
 πρῶτα γὰρ ἔζαν ἐδὴ μαρῶν ἀναβαπῆσι αἶμα
 ἔσμος ἀναειδ' εἰς ἐπιειμέν' ὄϊσρον ἀπάσης,
 οἱ γὰρ θεοζεύκτοιο γάμοι πατέροισι θεμισσας,
 μαρτοῖσι ἴσα κύνεσσιν ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες

fanati-
s spiri-
s fu-

Carolo-
tadius a-
ibi nidi-
icat, & va
iarū hæ-
eseon fe-
nina spar
git, 1524.

Anaba-
ptistæ à
Carolo.
stadio
orti.

In
E
T
Et
E
V
V
A
N
V
N
It
F
E
So
Ho
Et
Qu
Pe
Do
Ha
Inf
Ex
Qu
T
ἀρ

V I T A L V T H E R I.

*In terra Teutonidarum, Mauortiam sobolem ferente,
Ex quo tellus nutrit genus hominum industriorum,
Quantum Hesperus attulit mortalibus in fine mundi:
Teuton nunc cum Hebraeis colloquitur Prophetis,
Et Legatis Christi Græcum sermonem proferentibus.*

*Cæterum vbi Lutherum domum reduxerat gregis
Errantis ingens cura, quæ ei calcar fuit ad certamina
Vniuersa quæ suscepit, mox tristi nube discussa
Veritatis radijs, turbam illam, quæ nouū errorē mouerat, exegit.
Ac veluti radijs iucundis tenebrose noctis aues,
Noctuas & Vespertiliones, cæcutientem harum visum offuscans,
Velox solis rota, repente in tenebras abigit,
Non amplius sub dio eas pennis versari sinens.
Ita flammantis vocis suæ iubare Lutherus
Falsicanas improbae noctis alites fugauit,
Et serenam lucem restituit afflicto suo gregi,
Sopiens grauem tetrisonitumultus tempestatem,
Homine auulso, qui fluctuationis erat origo.*

*Is verò aliò audacem periclitationis conatum vertit,
Et cum asseclis suis decipiens mentes hominum,
Qui temerè noua ob dogmata insaniunt,
Perniciosa fallacis suæ noxæ semina sparsit,
Dolis improuisis, Deiq; agrum corrupit.*

*Inde fœcunda egerminauit soboles
Heresium & turbarum, & messe inhorruit malorum
Infinitorum & exitialium, nec dum apparet finis.*

*Primò enim prodijt obscænorum Anabaptistarum
Examen, omnis impudentiæ furorem amplexum.
Qui coniugij à Deo sanciti leges conculcant,
Tanquam canes procaces inter sese concurrentes*

ἄρρητῶ φιλότητι πατὴρ ἤχουε θυγάτρα
 υἱὸς μητὲρ ἔχρυσεν, ἀδελφὸς μίσγετ' ἀδελφῆ.
 μαχλοσύνη δ' εἶκει φύσι' νόμῳ, αἰχρὸν ἀκῶσαι,
 κτήματα δ' αὐκοινῶσι, καὶ οἰκεία κράτ' ὄλβου
 πᾶμπαν ἀμαλδ' ὕνυσσι, καὶ ἡμερίων βίον ἀνδρῶν
 σκηπῆρων νοσφίσι, ἀποπῆνύσαντες ἀνακτας,
 νεύμασι δ' οἷσιμ' ἐκαστ' ἐλαύνετ', οἷα γενέθλη
 θηρῶν, οἷκατ' ὄρεσφι βροτῶν ἀποτῆλενεμοντ',
 κυκλώπων δ' οἷ' βλοσυρῶν νόμῳ, ἐνθάδ' ἀκῶσαι
 ὄδ' εἰς ὄδ' ἐνός ὄδ' ἐν, εἰς τῶν δ' ἀρχὸς ἐκαστ'.

1525.
 m sedi-

τῆς δ' ἀφαρ ἐκ ρίζης νεοθκλιέ' ἀνθορε καρπὸς
 λοίγι' ἀφραδ' ἐωρ συγερός κλόν' ἀγροιστῶν,
 ἀντίομ' ἡγνητῆρσι μίχανα τεύχε' ἀείρων,
 οἱ γὰρ ἐπ' ἄγροισι σφετόρων κελᾶσθις ἀγορητῶν,
 οἷσιμ' ἔρις καὶ ληΐς ἀναιδ' εἰς θυμὸν ἰαίνορ,
 πολλὰς χιλιάδ' εἰσὶν ἀολλέες ἡγερέβοντο,
 Γερμανῶν ἀνὰ Βῶλον εὐσαχίω, ἄλλοθι δ' ἄλλοι,
 ὥς τότε γηγενέων ἀπορὸς ἀθρό' ἠλδ' ἀνεγαίη
 φρίσων αὐτοφύτοισι μετ' ἔντεσι, ἠνίκ' ἡσῶν
 μηδ' εἰς ἰότητι τυρίπνοορ εἶλκεν ἄροτρον.
 ἦ' ὅτ' ἀγλωρίδης, κτίσων Βαιωτίδ' αὐθίβω,
 πᾶσι δ' ἄρα κόντεϊων φύσιμ' βροτῶν ὄγκον ὀδόντων,
 ὥς ἀγρότ' ἢ πᾶσα ἀνασάχυνεσ κορ' ἀρδραρ.
 εἰς δ' ἄρα πᾶσιμ' ἔλω ὁμαδ' ὄσκοπος, ἠνὶ ἀμέρσαι
 σκηπῆρων, καὶ πᾶντα μετὰ σφίσι κοινὰ τίθεσθαι.
 τούνεκα θωρήσαντο, καὶ ἔντεα χερσὶ λαβόντες
 ἀρχοῖς καὶ μύσησιμ' ἀπείλεορ ἔχατορ ἄτλω.
 αὐτίκα δ' ἐμμεμαῶτες ἀναιδ' εἰ δ' αἶμον' οἷσρα
 εὐγενέων ἀλάπαζορ ἐναύλια κύνεμα φωτῶν
 ἔρκεσ' οἷο βίωμ' μοναχῶν, ἐκ κτήσιμ' ἐλόντες,

In
 M
 Et
 Q
 Pr
 Sc
 V
 Fe
 Et
 N
 Pe
 In
 H
 Q
 C
 Pe
 V
 Sp
 M
 A
 Fe
 It
 V
 Pr
 M
 E
 M
 E

VITA LUTHERI.

Infando concubitu. Pater (enim) vicium offert filia,
Matrem filius contaminat, frater miscetur sorori,
Et lasciuia (ipsa) Lex naturæ cedit, turpe auditu.
Quin etiam facultates communes faciunt, & propriarum rerum
Prorsus euertunt, & mortaliū hominum vitam (dominium
Sceptris priuant, respuentes Magistratus.

Vnusquisq; enim suo arbitrio ducitur, vt genus
Ferarum, quæ in montibus, procul ab hominibus, pascuntur.
Et qualis trucium Cycloperum Reipub. ratio est, vbi audit
Nemo alterum in vlla re, sed quilibet sibiipse gubernator est.

Ex hac itaq; radice efflorescente continuo erupit fructus
Pestilens, truculenta (nimirum) seditio stolidorum agrestium,
Infirma contra Principes suos arma stringens.

Hi enim incitati clamoribus suorum concionatorum,
Quibus lis & præda impudens cor demulcebant,
Conferti multis millibus confluebant,
Per fertiles Germanorum glebas, alibi alij.

Vt densa olim Gigantum seges terra enata fuit,
Spontè natis horrescens armis, quando Iason
Medeæ consilio igniuomum aratrum tenebat.

Aut cum Agenorides, conditurus Thebas Bœotias,
Feracem hominum sulcum vipereis dentibus consperfit,
Ita rustici in omnibus aruis spicarum instar prodibant,
Vnus autem omnibus erat concursus finis, vt abolerent habenas
Principum, & omnia inter se communia facerent.

Ideo accingebant se, & cum arma manibus corripuissent,
Magistratibus & sacrificis extremum discrimen intentabant.
Et confestim audaci mali Spiritus æstro agitati,
Magnificas nobilium virorum ædes vastabant,
Et solitariorum Monachorum claustra, eripientes bona,

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

ἢ ὄλοη σφίσιν αἶσα κακὰς εἰς χεῖρας ὄπασσεν
 ἄρπακτῶ, θανάτοιο πολυκλαύτοιο δότεραμ,
 Ἐ δ' αὐτοῖς κραντῆρσιν, ὅτεοις ζεὺς κῦδος ἔδωκεν
 αἶματ' ἠγεσίνε τε, λυγρὰς ἐπὶ κῆρας ἰαλλομ.

contra
 ticos
 itio-
 scri

ὡς δ' ἔργα γροβίοισι παρ' ἀνδράσι πρῶτον ὀρίνθη
 μῶλ' ἔγερσι φόνον τ' ἠδ' ἠ προκαλίζετ' ἐν νῶ
 ἀρχομὶν δ' ἄθῆρ' ἰδ' ὠρ' θορύβοιο τελευτῶ,
 ἀγροίκος νείκεασε, βαρῦφρονα λύσσαρ' ἐλέγχων
 γράμμασι παγκοῖνοισι, βιαίης δ' εἰρξέμενοινης,
 ,, εἰπὼν: ὡς βροτὸς οὔτις ἐπήρατον ἔλλαχε πόντον,
 ,, ὄρκων σωθεσίων τε λελασμέν' ὅσις ἐρίζει
 ,, ἀντίον οἷς βασιλεύσιν, ὀλύμπι' οὐς πρόμος αὐτὸς
 ,, εἰς θρόνον ἔασε σεβασόν, ὅπως ἀλέγωσι θεμίσωμ.
 ,, ἀλλὰ διχόσατέσσιν οἷζυ' ἄκρον ἐφῆπται.

officij
 admo
 magi
 atus in
 itio-

οἱ ἧ οἱ δ' ὡ ἐπίθοντο, νόας γὰρ φράξατο δ' αἶμων
 εἰς δ' ἀρχὸς πολὺ μᾶλλον ἀάχέτορ οἶμα κόρυσσον,
 πάντα λεηλασίησιν ἀεικέσι δ' ἠϊόωντες.
 τοῦνεκ' ἀνὴρ θεόβδλ', ἀναλθέα πῆματ' ἀπάτρης
 ἐκτρέψων, γραφίδ' εὐσιν ὀνήσιμα πάντα βοώσαις
 θαρσαλέως γεραροῖς παρεκέκλετο ποιμέσι λαῶν,
 καῦμα τόδ' ὡς βλέσφαρ ὀμοζυγέεσσιν ἀρωγαῖς,
 κοινὸν ἄρ' ἰωσέσσαντες ὀμιλαδ' ὀμ, ἀντία κοινῶν
 ἐχθρῶν εὐνομίης καὶ πατρίδ' ἠδ' ἠ γαλιώης,
 ,, φάρμακα δ' ὡς πικροῖσιν ἐφ' ἔλκεσι πικρὰ βάλοιντο.

fendit
 scri-
 m.

Ἐ τὰ μὲν ὧδ' ἐπέτελλε. Ἐ ὡς τινες αὐτὸν ὀπίσσω
 κερτομίοις μωμεῦντο καθαπτόμενοι σμάτεσσιν,
 οἱ ἄτιν' αἶμοχαρῆ καὶ ἀμείλικον, ἀντίον ἠύδα
 ὡς τὰ δ' ἀμειπῆα νόησε, κέλευσε τεχρήσιμα πάτρῃ.
 Σκήπτρων ἔργα μίαι πινυταῖς ἀπέοντος ὀμοκλαῖς,
 νυσόμνοι τε πικρῆς θαμινοῖς βελέεσσιν ἀνάγκης,
 δ' υἱο-

V I T A L V T H E R I.

Quaecunq; sors infausta improbis illorum manibus obiecerat,
In rapinam, quæ funestæ necis conciliatrix est.

Imò ipsos etiam Dominos, quibus ipse Deus hanc dignitatē lar-
Sanguinis & principatus, seu a morte afficiebant. (gitus est,

Cùm igitur inter homines ruricolos primùm excitata essent
Turba, & iam iam cruentam bellonam prouocarent,

Lutherus, incepti tumultus finem prospiciens,

Rusticos acriter reprehendit, seui eos furoris conuincens

Publicis literis, & à violento proposito reuocauit,

Affirmans, quod nullus mortalis placidam sortiatur mortem,

Quicumq; iuramenti & pactorum oblitus seditionem mouet

Aduersus Dominos suos, quos ipse Olympius præses

In Augustum solium collocauit, vt legum curam agant:

Sed extrema calamitas seditiosis incumbat. (occluserat:

Illi verò ei non paruerunt, Malus enim genius ipsorum mentes

Sed multò magis feroci impetu in Magistratus ferebantur,

Omnia prædationibus indignis infestantes.

Ideo vir diuinis consilijs instructus, insanabilem patriæ suæ pestem

Declinaturus, stylo suo, nihil non fructuosum proclamante,

Fidenter reuerendos hominum gubernatores exhortabatur,

Vt coniunctis opibus hoc incendium restinguerent,

Communi bello suscepto turmatim, contra communes

Hostes honestæ disciplinae & patriæ & quietis,

Et acerbis hulceribus acerbam medicamenta imponerent.

Atq; hæc quidem sic præcepit. Cùm verò quidã ipsum postea

Mordacibus linguis incessentes culparent,

Vt qui sanguinarius & crudelis esset: respondit.

Se hæc rectè considerasse, & in commodum patriæ edixisse.

Quare Sceptrorum præsides, cordata absentis hortatione,

Et frequentibus amara necessitatis telis icti,

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

incipes
velles
isticos
mant.

δυσπολέμοις ἀγρότησιν ἐπέχραον ἄλλυδὶς ἄλλαις,
ἀτρέσοις πρᾶπίδ' εἰσιν, ἐπίσαμλῆσι μάχεσθαι
ὀπλοφόροις τε χέρεσσι, βροτῶ δ' ἀπερείσια φύλα
ἡμασιν εἰς ὀλίγοις ἰκακῶ πρὶν ἰξᾶν ὀλέθρῳ,
εἰς αἰδ' ἴωσιν ἀνύδοντα δ' ἀφοινεῖοις ἰκαρῶσις,
ὄψ' εὖ δὲ πολλὰ καμώντες, ἐρίσονομοὶ δ' ἰμακνυδιμῶν
κῆλεον, ἠρεμίῳ τε φέρον πολυτερεῖ ἰπάτρῳ.

vxorē
cit mo
cham.

Τὸν δ' ἐκατ' ἠελὶς κύκλιον πόρον ἄζυγα νύμφῳ,
εὐγενὲς ἔρνευ' ἔδ' ἄρ' ἀριζήλων γενετῆρων,
ἀγνογάμων λυθῆρ' ὑπὸ ζυγὸν ἠλάσε λέκτρων,
μυσοβίῳ προλιπῶσιν ἀτόρπεα κλείθρα γυναικῶν.
ὣδ' εὖ δ' ἀμωμήταιο γάμος τύπον αὐτὸν ἔδειξε
πάσιν, ἐελδομῆνοισι γαμήλια φίλτρα κεράσσαι,
προφυγεῖν μονόκοιτα γαμεθεὸς ἔρκεα πάππα.

cramē
rij à Ca
lofta-
o orti:
6.

ἐκ Καρολοσαδὶς μανιῶδ' εὖ αἰψα καὶ ἄλλ' ἔ
αἰνοτόκ' ἔγόν' ὦρτο κακῶν μυσηριολωβέων.
ὦρτάχα πεπῆα μλῆ ψευδ' ἠγός' ὅσα κατ' αἶαν
κύντατ' ἀληθεῖν νεοφευγέει λύματ' ἀνῆψεν.
ἔδ' εὖ ποθ', ἔδ' ἔτορ' ἠμλοφθόρα φάρμακα ποίαις
μιξάντων λογίοισι, τόσῃς ἐπεβήσετο λύμης
πᾶσιν θεῶν λογόθρεπτον, ὅσον δ' ἠλκμα δ' ἔδειξε
τάτῳ ἔλομῆνοισι ὑπὸ κέρδ' εἰσιν ἠπεραπῆων.

arolo-
adij do-
ma de
αna Do
mini,

ἢ γὰρ ὁ δ' εἰκελόπορθος, ἐπεὶ κακὸν ὦρσε κυδιμὸν
λευκορένης ἀνά βάρβα, φυλάκτορ' ἔπαρεόντ',
φύζαν ἔλων δ' ὑσφῆμον, αἰεδ' εὖ ἔνδοθι χειρῆς
ὡς δ' ἀκ' ἰοφόρον, σφετόρῳ ἐκλεψεν ὀπωπῆων,
λάθρη δ' ἀνθρώποισιν ἀβδλοτόροισιν ὀμίλει,
ἐμφυσῶν κακὸν ἰὸν ὀλεθρατόκων ἀπόλαιμῶν.
ἐνθάδ' εὖ δόγμα φύτευσε νεόπαρον, ἀμφίτραπῆς
θεαπεσίης. Χρῆσθ' γὰρ ἀνλῶατο σῶμα παρῆναι

Inj
An
A
Pa
A
E
Pa
Q
Su
In
A
Q
E
So
Q
E
N
V
G
A
In
Fu
V
E
E
Ba

VITA LUTHERI.

Infelices rusticos diuersis in locis inuaserunt,
Animis intrepidis, & pugnandi gnaris,
Armigerisq; manibus, & innumerabiles hominum cateruas,
Paucos intra dies, funesta nece prostrauerunt,
Ad inferos cruentis capitibus ruentes.
Et tandem multis laboribus exantlatis, horrendam turbarū tem
Pacarunt, & pacem afflictæ patriæ restituerunt. (pestatim

Hoc circulari solis cursu (anno) cœlibem nympham,
Quæ illustrium parentum nobile germen erat,
Sub casti matrimonij iugum duxit Lutherus,
Iniucunda solitariarum mulierum claustra deserentem,
Atq; ita probati coniugij exemplar semet declarauit
Omnibus, matrimoniali amore coire volentibus,
Et profugere ex solicubis Papæ septis, qui coniugij osor est.

Ex Carolo studio rabioso statim & alia
Soboles fœta malis prodiit malignorum Sacramentiperdarum,
Quorum mendax fama, subito per orbem terrarum volitans,
Fœdissimas resplendenti veritati sordes aspersit.
Nec vnquam, cum alij pestifera ouibus venena inter herbas
Verbi diuini miscuerunt, in tantam deuenit calamitatem
Grege Dei, qui verbo pascitur, quantum damni accepit
Ab exitiosis horum impostorum fraudibus.

Namq; statuarum ille destructor, cum tetrum excitasset tu-
In vrbe Leucorea, custode non presente, (multum
Fuga arrepta ignominiosa, in caterua obscura,
Vti venenatus serpens, conspectum suum abscondebat,
Et furtim hominibus cum imprudentioribus colloquebatur,
Ex collo perniciali seuum virus inhalans.

Hic nouum dogma plantauit de mensa
Sacra. Negabat enim adesse Christi corpus

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

καὶ λύθρον, ἀμφ' ἄρτα μυσήριον ἢ δὲ κυπέλασ,
 ἀτρεκέως, Χρисиόο δ' ἐμ' ἀπλάσσις ἐπέεσιν,
 οἷς τόδ' εἰπνὸν ἔταξεν, ὀνήσιμοι οἷς θεράπευσι,
 λαβραγορεῖν ἔταλασε, τότουτο γε δ' ἡκτικὸν εἶναι,
 ὧσωτηρ ἐπέδ' εἰξερ ἐὸν δ' ἔμας, ἐνθα παρίζου.

τ' δ' ὀλοῦ τὸκθ' ἀνδρὸς ἐπεὶ πῶσι φέγγος ἴκανεν,
 ἀμφοτόραιοι ἐτόροι ταχ' ὑπαντόμνοι παλάμησι
 θαλπέμνοι δ' ἐξάντο, νεορ δὲ οἱ αὐτίκα κόσμον
 λαμπρότορον προτόριο πῶδι χρῶι θῆκαρ ἀβληχρῶ,
 ὄχ' ἐμχρῶμα φέροντα καὶ ἰσοφυήτερ ἔοντα.

πρῶτα γὰρ ἔλβετίων δ' ἡμυγόρθ' ὀμβριμοχείρων
 Κίγκλιθ' ὀρνύμνθ', τόθεοφραδ' ἐς ΕΣΤΙ Βιάζει
 εἰς τροπικὴν τινὰ χρῆσιν, ἀπηλεγέως ἢ δὲ δ' ἄσκει,
 ἄρτορ ἐμ' εἰλαπίνη ζαθέη καὶ νήχυτορ οἶνον
 σημαίνει, Χρисиόο, μόνον, δ' ἔμας ἢ δὲ καὶ αἶμα.

λαμπάδ' θ' οἰκιδίης ἢ φερώνυμθ', ὡς φραδῆσι
 κείνον ὑπερβαλέων, Χρисиόο ἢ δ' αὐτα σεβαστῶ
 πλάσσεμ' ἐμν τυπικόν τε δ' ἔμας, τυπικόν τε αἶμα.
 σύμβολα δ' αὐτὰρ σαρκόσ τε αἶμαθ' ὄπαρεόνθ'
 σωματικῶς Χρисиόο σῖτόρ τε καὶ οἶνον ἔνιασε.

τοῖς δ' ὀπίσω σωάεθλος ὑπέρσοφος ἐς πόνον ἢ λ.
 ἀντίθεον καλεβῖνθ', ἄγων ἀπερείσιον ἐσμὸν (θεμ
 κηφλώων, γλυκερῆσιν ὀλέθρια πολλὰ μελίσσαις
 μηδ' ὀμνίων Χρисиόο λέγει δ' ὄγε, σῶμα νοητόν
 ἢ γαθέλω ἢ δ' αὐτα, τόδ' ἢ παρὰ χεῖρι θοάσορ
 δ' ἐξιτόρῃ μεγάλαιυχορ ἐπιδρανίιο τοκῆθ'
 ὄδ' ὕνατ' μερόπεσιν ἐπίχθονός ἐνθα παρεῖναι,
 ἀλλὰ μλίθ' κατ' ἐνεργέσ ἐδ' ὄδ' ἰμόρ ἐσιμόνειαρ.

τοῖσι δ' ὀμῶ λαμοῖο πυριγλώχισι κεραυνοῖς,
 καὶ χερὸς εὐφράσιο λογοςθενέεσι βελέμνοις

ἀντιόων

dinglij
or.

colam
dij ori

contra
gramē-
rios pia
Tentio.

Et
Re
Qu
Ni
Qu
M
Fo
Pr
Qu
Pr
C
In
Pa
Ta
Ill
Ty
Et
Co
Im
Fu
Ch
In
De
No
Se
Et

V I T A L V T H E R I .

Et sanguinem in Sacramento panis & poculi (vini)
Reuera, & in simplicibus Christi verbis,
Quibus cœnam hanc instituit, fruendam suis cultoribus,
Nugari ausus fuit. Pronomen HOC, ostensiuam esse,
Quo seruator corpus suum illic assidens ostenderit.

Postquam igitur improbi huius viri fœtus in lucem editus fu-
Mox ambabus alijs occurrentes manibus (isset,
Fouendum exceperunt, & continuò nouum ei ornatum,
Priori nitidiorem, circa infirmum corpus apposuerunt,
Qui licet vnius naturæ esset, non tamen vnum colorem ferebat.
Primò enim pugnacium Heluetiorum concionator
Cinglius exortus, verbum Est, à Christo prolatum, detorquet
In Tropicum quendam vsu: & perscripta fronte docet,
Panem in sacra cœna, & fluidum vinum,
Tantum significare Christi corpus & sanguinem.

Postea à Lampade domestica cognominatus, quasi acumine
illum superaturus, in cœna Christi reuerenda (ingenij
Typicum corpus & typicum sanguinem esse fingebat.
Et signa carnis ac sanguinis non præsentis
Corporaliter Christi, panem & vinum nominabat.

Ita postea socium se adiunxit nimis sapiens, in contentione
Impia, Calvinus, ducens in finitum examen
Fucorum, qui multa in exitium iucundis apibus
Christi cogitant. Is autem asseuerat, spirituale corpus
In cœna sacra (intelligendum esse) quod ad manum sedens
Dexteram cœlestis parentis, in maiestate sua,
Non possit hominibus hîc in terra adesse:
Sed secundum vim efficacẽ suam mandatur, & fructuosum sit.

Cum his igneis pariter gutturis sui fulminibus,
Et verbinalentibus disertæ manus iaculis,

Occurrens

ἀντιόωμ, Λαθῆρ⊕ ἐμάρνατο, κάρτ⊕ ἀέξωμ
 ἀπλετομ, οἶομ εἰκε Φίλω Χρῖστοιο μαχητῆ.

Βίβλοισ δ' εὐγράπῃοισι, καὶ εὐκελάδ' οἰς ἀγορῆσι,
 ἄτο μάλ' ἀσφαλέως πῖσώσατο κρήγυνομ εἶναι
 φθέγμα σοφῶ Χρῖστοιο, τὸ σωθεσίησιμ ἀνῆψερ
 ὑσατίαις, ἀρίδ' ἠλα καὶ δὲ ἀπατίλια Βάζωμ.

Ψευδέα δ' ἀντιπάλωμ τελέθειμ νόομ, ὄνπερ ἰωῆς
 ἐκτὸς ἀριζήλης σφαλερῆ πλάσσειμ νοινῆ.

ὄψ' εἰ δ' ὅπως βαρὺν εἶκ⊕ ὁμόφρονες εὐνήσειαμ
 ἀλλήλοισ πινυτοῖσιμ ὁμιλήσαντες ἐπεοσι,

Λαθῆρδ' μέγα κῆρ καὶ Κίγκλι⊕, ἠδ' ἐπολύφρωμ
 Οἰκιολαμπάδ'⊕, σὺν εὐφραδέεσσιμ ἑταίροισ

ἠλυθομ εἰς ἓνα χῶρομ, ὅπῃ Λανοῖο παρ' ὄχθαις
 κεκλιμῶνομ Μαρόπυργομ, εὐσθενέωμ εἰδ'⊕ ἑσῶμ,

μύσαις ἐσθλοδ' ἀέοσι πόδ' κλυτὸμ εὐχ⊕ ὀπάζει.

ἐνθάδ' ἀμοιβαίοισιμ ἐπ' ἐφῆσαντο λόγοισι
 πολλὰ μάλ' ἀλλήλωμ. Χρῖστ' λόγομ εἶχε βέλεμνομ

ἰσόθε⊕ Λαθῆρ⊕, ὑφ' ἠγεσίησι δ' ἀκῆτ' ἄντ'
 ἄρα νῖτ' τόξευε μάλ' εὐσοχομ, ὡσ κε ποθεινῆς

εἰθὺρ ὁμοφροσῶῆς Βάλλοισ σκοπόμ, ἄδ' ἀφάμαρτεμ
 ἀντιπάλωδ' ἐκόρυσε βροτῶν λόγ⊕. οἱ ἧ βιαίοισ

πυκνά μάλ' ἄτάμνοί περ ἀληθείης βελέεοσιμ,
 ἠθεσιμ ἐμ προτόροισιμ πεπηγότα βαθμὸμ ἔρειδ' ομ,

ἀτρεκίη δ' ἄτυτθὸμ ὑπέικαθομ ἀμφαδίη περ.
 τούνεκ' ἐπεὶ θυμῶ λιθοκάρδ' ομ ἠτορ ἀέξωμ,

ἔργωμ ἀεργωμ ἔλω, ἔριδ'⊕ δ' ἄκ' ἠντέτο μῆχ⊕.
 τοῖσι δ' ἀφαρ Λαθῆρ⊕ ἔχωμ δ' εἰδ' ἀκμῶνομ ἠτορ

ἑσομῶνομ θεσπιασεμ ἀφύκτ' ὀλέθρομ,
 ἠδ' ἠλευγαλέησιμ ἐπιπῆαμῶν πῆρυγεοσι.

καὶ τὰ μὲρ ὡς τετέλεσο μετὰ χρόνομ, ὡς μεμόρητο,
 εἰς γὰρ

colloqui
 in L. cū
 twin
 io &
 ecolam
 adio
 largur-
 is 1529.

duerfa-
 ogū L.
 rtina-
 a.
 aduer-
 rijs in-
 nabili-
 as inte-
 tū præ-
 cit, qui
 iox sub-
 quitur:
 31.

Οο
 Ing
 Ac
 Ho
 Ve
 Su
 At
 Pr
 Do
 Ma
 Oe
 In
 Si
 Ce
 Se
 Lu
 Ca
 Co
 Ad
 Ve
 In
 Ne
 Ne
 Illi
 Fu
 Jan

VITA LUTHERI.

Occurrens Lutherus depugnabat, confirmatus robore
Ingenti, quale decet charum Christi militem.

Ac tum benè scriptis libris, tum benè pronuntiatis concionibus,

Hoc solidissimè confirmauit, vera esse

Verba (τὸ ἔκτὸν) sapientis Christi, quæ adiunxit pacto
Suo vltimo, perspicua & non fallacia dicens.

At sententiam (Ἰκάνοιαι) aduersariorum falsam esse, quam,
Præter clarissima, dubia mente affingunt. (verba

Tandem, quò graue hoc dissidium vnanimi consensu compo-
Doctis sermonibus inter se conferentes, (nerent,

Magnanimus Lutherus, & Cinglius, vnaq; multiscius
Oecolampadius, cum prudentibus amicis,

In vnum locum conuenerunt, vbi ad ripas Lanè

Situm Marpurgum, fortium Hessorum sedes.

Celebrem peritis Musis famam conciliat.

Ibi alterna disputatione tentarunt

Se mutuo sacris acriter. Christi verbum pro telo habebat

Lutherus diuinus, & ductu Spiritus

Cœlestis admodum directè iaculabatur, vt optata

Concordiæ certum scopum attingeret, nec aberrabat.

Aduersarios autem humana doctrina instruebat: qui validis

Veritatis iaculis creberrimè icti quamuis essent,

In pristina (tamen) opinione fixo gradu innitebantur.

Nec in minimo veritati manifesta cedebant.

Propterea, cùm saxeum in pectore cor retinerent,

Negocium frustra susceptum erat, nec litis remediū occurrebat.

Illis autem repentè Lutherus, cor habens præscium

Futurorum, ineuitabilis exitij finem prædixit,

Iam iam diris alis aduolantis.

Et hæc sanè, vt prædestinata erant, pauld post euenerunt,

Cum

ὡς γὰρ δ' ὠδ' ἐκάμλω θ' ἔλιξ τρίτ' ἔτρεχε φοῖβ' α,
 δ' ἠτοτε μοῖρα, θεῶ κρυφίω πρῆσθε ἀμνοινω,
 μαντοσώαις ἐπέθηκε θεοφραδ' ἐεσι τελευτῶ
 ἀνδρὸς, ὅς οὔτιν' ἀπρηκτορ ἀπὸ κραδῆς βάλε μῦθορ
 ἀμφω γὰρ συγεῖδ' πλαγξίωρε δόγματ' ἀρχῶ
 οἰκιο λαμπάδορ καὶ Κίγκλιορ ἐφθασερ ἄτη
 πότε μὲ δ' ἀκρυόεντ' ἵνα φρίξειε καὶ ἄλλ' ἄ
 ἀτρεκίης πρὸς κέντρορ ἀναιδ' εἰα ταρσορ ἰάψαι.
 δδ' ἐμὲ ὄξυμόρθε Καρολοσάδ' ἄδ' ἄ φύγε ποινᾶς,
 τὸρ ἢ γὰρ ἀντιβολῶν κρυερῶ μετὰ φάσματ' ἄαιμω
 δ' ἀπίνης ἐτάραξε, καὶ ἤρπασερ ἄχρ' ἄ ἤερ.
 ἀχρὶς δ' οἰκιδίοισι μετ' ἀντιβίοισι παλαίωρ
 ἀκμητ' ἄδ' ἄθῆρ, ἐῆς ὑπεράσπισε ποίμνης
 δ' ὠάππασ λώφησε καὶ ἔθνεα λοίγια ὠάππα
 ἀλλὰ κακοῖρα φῶνης ὠάσης ἐπὶ νεύρα τίτλωαμ,
 ὡς κεμ' ἐλεγχίσω τάχ' ἀποῖρα ἰσείαμ ὀλέθρω
 ἄθῆρορ θρασύμυθορ, ὅπως ἄγ' ἄδ' ἐτι φερτὸρ.
 Κλημῆς δ' αὐσονίης ἀκάτ' ὅτε τῶνδ' ὀν' ἐλίωσωρ,
 κέντρα δ' ἀφοινείης ἐπάγωρ τάχα Καίσαρι πειθῶ
 εὐσεβέωρ ἠνώγε βίη πρὸ ῥῥίζορ ὀλέσσαι
 ἔθν' ἄ εἰς σκήπῃροισι μ' ἐναντίορ. αὐτὰρ ὁ ὠάσης
 ἐκτὸς ἀπλωείης, μεθέπωρ πρηνύφρονα βδλω,
 ἠσυχίοισι λόγοισι μ' ἐμῆδ' ἔτο νείκεα παύσει.
 τούνεκα οἱ σωὸδ' ἄ γεραρῆς ὑπεθήκατο μῆτιρ.
 αὐτὸς δ' εὐγενέωρ ἀγυρίασατο σύλλογορ ἀρχῶ
 ἀυγῶσης καθ' ἔδ' ἐθλα Συμβίδ' ἄ, ἐνθα καὶ ἀνδρ' ε
 ἰδ' μοσυνῆ προφέρωντες ἀολλίζοντο σὺν ἀρχοῖς,
 οἷς ἐνὶ πρῶτα κόμιζε λόγοισι πινυτῆτε μελάγχθ
 λαμπωρ εὐμαθέεσι μετ' ἀνδρ' ἄσιμ, ὡς ἐρ' ὀλυμπ
 ἔαπερ' ἄ εὐφάεεσι μετ' ἀστράσι, νυκτὸς ὑπ' ἀρχῶ

Torren-
 us Ca-
 olosta-
 ij interi-
 us.

.infidijs
 etitur à
 ara.

aræ cū
 Cæsare
 onfulta
 io: 1529.

Comitia
 Augusta
 na: 1530.

Meläch-
 thon, L.
 σωερ-
 γός.

Cūm
 Tun
 Finc
 Viri
 Amb
 Oeco
 Mor
 Adu
 Hun
 Der
 I
 Inde
 Pap
 Sed
 Vri
 For
 C
 Sinc
 Rad
 Gen
 Ext
 Pla
 I
 Ipse
 In v
 Scie
 Inte
 Sple
 Pnt

VITA LVTHERI.

Cum enim tertius Solis orbis (annus) quem XII. menses absol-
Tunc fors, occultā Dei voluntatē exequens, (uunt, in cursu esset,
Finem imposuit diuino oraculo

Viri, qui nullum verbum inefficax è corde emisit.

Ambos enim hominum seductores, & abominandi dogmatis au-
Decolampadium & Cingliū, occupauit calamitas (tores,

Mortis lachrymosa: vt exhorrescat & alius

Aduersus stimulum veritatis calcis temerariam sauciare.

At nec Carolo stadium subita mortis pœnam effugit.

Hunc enim Diabolus, horrendi spectri forma apparens,
Derepente consternauit, & abripuit quo necessum erat.

Interim dum hostibus cum domesticis luctans

Indefessus Lutherus gregem suum defendit,

Papa non quieuit, & pestifera Papæ turba,

Sed omnium insidiarum neruos intenderunt,

Vt ignominiosa mox nece abolerent

Fortiloquum Lutherum; ceu piaculum non amplius tolerandū.

Clemens itaq; Romanæ tunc nauiculæ gubernaculum ver-

Sine mora admouens Cæsari suadæ cruenta calcaria, (sans;

Radicitus perdere vi iubebat piorum

Gentem suæ potestati contrariam. Verum ille, omnem

Extra crudelitatem, mitia consilia tractans,

Placida colloctione controuersias dirimere cogitabat.

Ided consilium de Synodo reuerenda ei subiecit,

Ipsè verò generosorum principum comitia instituit

In vrbe Augustæ Sueuicæ; quo etiam viri

Scientia præstantes cum principibus frequentes venerunt,

Inter quos primas ferebat eloquentia & prudentia Melanchthō,

Splendens inter doctos homines, vt in cælo

Inter lucidas stellas vesper, sub principium noctis.

F

Hunc

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

τὸν Λαθῆρος ἐπέμψε, Ἐαῖσιμα πάντ' ἐπέτλε
Μωσῆς ὡς ἀαρῶνα μελίθροον, ὄφρ' ἀπέοντ' Ἐ
ἀγγείλῃ νόον ἐσθλὸν ἐφαρμοδίοις ἐπέεσι.

Coburg

κείνορ δ' αὐ μεσσηγυ δόμ' Ἐ κωπυργίδ' Ἐ ἀκρη
φραγκῶν ἐμπεράτεσι λελειμμένον ἀμφεχε σιγῆ
ἐνθάδ' ὁμῶς εὐχῆσι παρηγορίαις τε σωερόων
χρήσιμ' ἤν' ἐτάροισιμ' ἀεθλεύσισιμ' ἀπώθεμ.

καὶ γὰρ κάρτερ' ἤν' ὁμῶς Βαλῆσι καὶ εὐχαῖς
λιασόμην' Ἐ δ' ἄλλοισι Ἐ ἀρμυνα μῆδ' εαπέμπεων
Ἐρ' Ἐ ἔλω κ' Ἐ λαῖτμα πρὸς κόναν ἠὰ διώκωμ.

Ordines
Luthera-
ni Augu-
stanae cō-
fessionis
iuxta for-
mulā ex-
hibent.

αὐτὰρ ἐπεὶ ῥα Λύκοιο κατ' ἀγχιρὸς πηολίεθρον
ἠγεμόνων λαμπρῶν πόδι καὶ βαριφαίδιμον ἀνθ' Ἐ
ἠγέρθη, πνεῖον σοφίης καὶ κάρτε' Ἐ ὁσμῶν.

δ' ἠ' τότε σημαντῆρες, ὅσοις νό' Ἐ ἀπλαν' Ἐ ἤν',
ἀτρεκίης μεθέπων καθαρῶν τρίβομ' ὄψ' ἐφανεῖσιν
Τευτονικῶν ζαθέσιμ' ἔποφραδίησι προφήτῶν,
Γραπῶν ἠὲ δ' ἀρχῆς καὶ πόσι' Ἐ ἀμφάδ' ἰδέσθαι
παυροεπίσησαντο βίβλω τύπον, ἐκ δ' ἐτ' ἔεργον
ἔθν' Ἐ ἀειπλανέων σκολιὸν μυστηριολωβῶν.

τῶν δ' ἐσοφαῖς τέκτωε μετ' εὐεπίησι μελάγχεθω
Λαθῆρῶ δ' ὑπέδ' ἔξερ' ἔωμ' κοσμήτορι μόχθωμ.

τῶν δ' ἄρ' ἐπεὶ πνεῖον ὡς σαθμῆσ' ἔσκελ' Ἐ ἀνί
πνεύματ' Ἐ ἰθυτενέσιμ' ἐπ' ἀψεύσοιο ταλάντοισι
συμβολῆ παρ' ἔδωκαμ ὄληρ' ὠμῆ δ' Ἐ ἀρχῆς.

capita
Augusta-
nae cōfes-
sionis.
de vnita-
tessen-
te & tri-
tate per
magarū
i.

πνεῖον δ' ἄρα ταῦτα μῆ φθέγξαντο μῆνοινῆ,
ὅσα γε μαρτυρίης ἀνυγασίδ' Ἐ ἀκρα πελοντῆ.

α. ὡς ῥα μῆ φύσις ἐσίμ' ἀπειρεσίης θεότητ' Ἐ,
λαμπομῆν τρισσοῖσιμ' ἐμ' ἰσοφύεσι προσώποισι,
ἔξ' ἐνὸς εἰς ἑρῖδ' ἔσι, διάγνωσιμ' περ' ἔχθισιμ'

ἄτμητομ, γενετῆρ' πανυπέρτατ' Ἐ, ὅς τε λόχευσεμ
ἔδορ

NA
BO
Ill
In
Vb
Vt
Na
Al
Er
Co
Co
Tu
Pu
Di
Sc
Br
Pra
Ha
Et
Qu
In
Tot
Et
Qu
i.
Luc
Qu
Ind

VITA LUTHERI.

Hunc Lutherus (suo loco) misit, & cuncta quæ officium require-
Non secus ac Moses Aaronem (legavit) ut absentis (bat, iniunxit,
Bonam mentem accommodis verbis enunciaret.

illum verò interim arcis Coburgensis domus,
In finibus Francorum relictum, tacitè amplectabatur.

Vbi tum precibus tum monitis vnà operando,
Vtilis erat socijs, procul inde certamen sustinentibus.

Nam pariter consilijs & precibus pollens erat,

Alijsq; orando, & commoda consilia mittendo,

Erat (quasi) secundus ventus, per fluctus nauem ad littus appel-

Cùm igitur in Lyci, in propinquo fluentis, urbem (lens.

Conspicius Ducum flos, circa insignem Casarem,

Coactus fuisset, sapientia & fortitudinis odorem spirans:

Tunc principes, quibus mens recta erat,

Puram semitam amplexa veritatis, tandem reuelata

Diuina Teutonici Prophetæ sapientia,

Scriptam doctrinæ & fidei suæ, apertè conspiciendam,

Breui libro formam exhibuerunt, & excluserunt

Prauam Sacramentariorum, perpetud errori obnoxiorum, tur-

Hanc prudenti Eloquentia confecit Melanchthon, (bam.

Et operum suorum gubernatori Lutherò ostendit.

Quàm postquam vir diuinus probè examinavit,

In recta Spiritus (sancti) non fallentis, trutina:

Toti Romani imperij senatui eam tradiderunt,

Et hæc se fide amplecti vna mente protestati sunt,

Quæ & Augustanæ confessionis capita existunt.

1. Quòd vna videlicet est natura seu essentia infinita diuinita-
lucens in tribus eiusdem essentia personis: (tis,

Quæ ex vno in vnum coeunt, quamuis discretionem habeant

Indiuisam. Pater supremus, qui genuit

F 2

Filius.

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

ἕορ ὁμοσθενέτιω, ὁμοσίω, εἰκόνα πατρός,
 δὲ οἶμ ἠγάθεο πεφορημένω ἔρχετ' ἀπῆτης,
 εἷς θεός ἐν τρισσοῖς ἀμαρύγμασιν αὐτοθεοῖσι.
 πνεύματ' ἀσαρκον ἑώρ, ἐκτίσμασιν ὁμοίω,
 νόσφι ὄροιο σοφός, καὶ καρτρός ἀνδρα μετρο,
 ἀκροελευθερίας φορέωρ, ὁσίν τε καὶ οἰκτρ
 ἠδ' εὐεργεσίης. ἀγνός καὶ ἐτήτυμω αἰεὶ,
 ἀχρονω, οὐκ ἀρχῶ εἰδ' ὡς ὁ τέρμα λολογχῶς.

de filij
 dei incar
 atione
 c bene-
 cijijs.

Β. ὡς ἡ μέση θεότηω ὑπόστασις, ἕος ἀμνητορ
 μνηογενής τε θεοῖο, φυλῶ καὶ κάρτω εἰκῶς
 πατρίσιν αἰδία, τριάδω πολυθαμβεῖ Βουλῆ
 εὐσεβέωρ ἱερέυς τε καὶ ἔμπεδω ἀρχός ἐταχθη.
 ὅς τε χολωσαμένωιο θεῶ, μερόπωρ τε πεισόντων
 εἰς κακίω καὶ ὀλεθρον ἀναλθία, μέσασω ἔση,
 παῦσε ἡ λοίγιον ἔχθος, ἀρεσάτω δ' ὁ πατρός ὄργω,
 ὑβριω ὑποχόμενω τίαςει καὶ ὀφέλιμα ῥέξιει,
 γεινόμνω θυω ἀγνόν ἀλιτροφυῶν ὑπὲρ ἀνδ' ῥῶμ
 ὡς δ' ὁ τέρμα χρόνοιο φερεσ βιομ ἠνυλαμ ὡραι,
 παρθενικῆς ὑπογαστρίμινυθαδῶν φύσιν ἀνδ' ῥῶμ
 ἔασατο, καὶ λάβε σῶμα βροτῆιον ἐκ τῶν δῶβης,
 διχθαδίας ἡ φύσῆς περ ἔχωρ, μόνον ἐσὶ πρόσωπον,
 εἷς Χρισός τελεός τε θεός τελεός τε καὶ ἀνήρ,
 οὔτε λύσιν φυσέοιμ δ' ἐδ' αὖς οὔτ' ἔμπαλιμίξιμ.
 αὐτοφανῆς δ' ἐνὶ σαρκὶ θεός μερόπειοσιν ὁμίλει,
 φαίνωρ ἀγνώσσει πατρός ζωαρκέα βουλῶ.
 σαυροπαγεῖ δ' ὑπόειξε μόρω, ἐκρύπτετο τύμβω,
 καὶ μόλερ εἰς αἰδ' ασο, τριταῶ δ' ἴξε πρὸς ἀνυλῶ
 νόσιμω ἐκθανάτοιο καὶ δὲ ἐρέβευς σονόεντω.
 καὶ χρέω ἐκπλήκας βρότεον βιότω τε καὶ οἴτω,
 ἔργοις ἐνθέομοισι καὶ οἰκτρομόροις παθέεσι,
 πάντος

Fili
 Ex
 Vn
 Spi
 Sin
 Sur
 At
 Ex
 Et
 Co
 Aet
 Qu
 In
 Et
 Cū
 Sac
 Vbi
 In
 Ina
 Et
 Vn
 Ne
 Ven
 Bea
 Cr
 Hi
 Ex
 Ac
 Fac

VITA LUTHERI.

Filium eiusdem potentia & essentia, imaginem Patris

Ex quibus duobus exiens Spiritus sanctus procedit.

Vnus Deus in trino lumine, quod re ipsa est Deus.

Spiritus incorporeus existens, & planè à creaturis diuersus,

Sine termino sapiens, & absq; mensura potens.

Summum libertatis gradum tenens, Sanctitatis etiam & mise-

Atq; bonitatis, perpetuò castus & verax, (ricordia

Extra omne tempus, nec principium agnoscens, nec finem habēs.

2. Quòd media diuinitatis persona filius, matre carens,

Et vnigenitus Dei, natura & potentia similis seu par

Coeterno patri, admirando Trinitatis consilio,

Aeternus piorum Pontifex & rex constitutus est,

Qui inter Deum iratum, & homines lapsos

In peccatum & mortem insanabilem, medium se statuit,

Et inimicitias exitiales sustulit, suiq; parentis iram placauit,

Cū spondisset, se pro transgressione luiturū pœnas, & satisfā-

Sacra factus hostia pro hominibus naturaliter corruptis. (cturū,

Vbi igitur salutiferam temporis metam complebant hora,

In virginis vtero caducorum hominum naturam

Induit, & corpus mortale assumpsit extra peccatum.

Et licet habeat duas naturas, tamen est vna persona,

Vnus Christus, perfectus Deus & perfectus simul homo,

Neq; diuulsionem naturarum, neq; confusionem vllā agnoscens.

Verusq; ac conspicuus in carne Deus inter homines versatus est,

Beatificam Patris voluntatem ignorantibus reuelans.

Crucifixionisq; mortem sustinuit, ac sepulcro abditus est.

Hinc descendit ad inferos, & tertia die redijt ad lucem

Ex morte & Erebo tristi reuersus,

Ac cū humanum debitum persoluisset tum vita tum morte,

Factis (puta) legitimis & miseranda mortis passione:

πάντος ἀπ' ἄξ' ἐκάθηρεν ἀπείριτα λύματα κόσμου.
 καὶ μόρον δ' ἐν ἄριξεν ἀμείλιχον, ἠδὲ δ' ῥάκοντες
 εὐφόρον σωῆθλασεν ἕως υγιόιο κάρλιον,
ζωὴ δ' αὐτῶν οἷσι δικαιοσύνη τε κόμισε
πᾶσιν ἑῶν δ' ἄπρῳκα λόγων τῶν νεύματ' ἔργον.
 καὶ νῦν αὐτοφόρον δ' ἠγάμει πρὸς ὄλυμπον ἀεθβείς,
 πατρὸς ἔδ' ἔρεφες παρὰ δ' ἐξ ἡ αὐτομέδοντες,
 πάντα δ' ἀπ' ἄρεσις ἕως νεύμασι κάρτα βραβεύει.
 καὶ πῶν ὄλον ἔθνη ἔπυρανίοιο καθαρμοῖς.
 τῶν νεύματ' ἀγνίζει, κάρτα καὶ φέγγ' ἰάλλων
 εὐφροσύνης, ζωὴ τε νέμων καὶ πλῆστον ὄλυμπον,
 ἀντίατ' ἀμπλακίης καὶ δ' αἶμον ἄλκαρ ὀπάζων.
 γ. ὡς δ' ἔχισ, δ' αἰδ' αὐ κελαυνῶ λάθρι ἔρπων,
 κοινὸν ἀλιτροσύνης καὶ ἀδ' εὐκὲ ἰὸν ὀλέθρου
 εἰς φύσιν ἀνδρομέης γενεῆς κατέχευεν ἰάψας,
 ἐκ πατρὸς ἀρχεγόνου φυτλῶ εἰς πᾶσα κριόντα.
 εὐτε δολοῦρα φησὶ παρὴν παφεν ἀνδρᾶ γενέθλης
 ἡμερῆς ἀροτῆρα, παραιβασίησιν ἀτίζειν
μηλοφάγοις βαρύνθητον ἔδ' κτιστῆρ' ἔφετμῶν
 τούνεχ' ὅσος ἐλόχευσε γυνή, ἀπερμῶατο δ' ἀνήρ,
 ὡς γενεῆς νόμος ἐσι φύσιζο, ἀμμιγα πάντες,
 μητρὸς ἑῆς ἀπὸ γαστρὸς, ἕως ἐπὶ τῷ βορῖ κέσθαι,
 ἀμπλακίαις ἐμίανθεν, ἐλώρια δ' εἰσι μόροιο,
 ὀρθοδῖκοιο θεοῖο κτ' κρῖσιν, ὅς σφικορῦσαι
 μῆνιν ἀταρτηρῶν, ὀλοόφρον' εἶνεκα λώβης,
 σμερδαλέαις δ' αἰδ' αὐ δ' ἰδ' οἷ ποινῆσιν ἰμάσσειν,
 Ταρταρὶδ' ἐλπηθρα πυρῆς ἀλληκτορ ἔοντας,
 εἰμη σφᾶς νεα τέκνα δεῦξεν ἡσιν ἀήτης
ἐνθε, οἷοσ' ὦ μετὰ πῖς εἰδ' ὠτὰ κάμνων,
 ἐργασίησι λόγοιο καθαρσιγόνου τελοετροῦ.

pecca
 quo
 tura
 rupta
 damna
 est an-
 regene
 ionē.

δ. ὡς

Se
 Et
 Si
 Lu
 Vi
 Al
 Al
 Et
 Te
 Sp
 C
 A
 C
 In
 Q
 C
 H
 M
 P
 V
 A
 P
 I
 E
 V
 M
 I
 I

V I T A L V T H E R I.

Semel infinita totius mundi inquinamenta expurgauit.
Et morti crudeli spolia detraxit, atq; serpentis
Stygij caput virulentum confregit,
Ac vitam iustitiamq; credentibus reportauit
Vniuersis, per verbi & Spiritus sui ministerium gratis.
Atq; nunc propria potentia ad cœlum sublatus,
Ad dexteram omnipotentis sui Patris versatur,
Et omnia immenso nutu efficaciter administrat,
Totumq; fidelium cœtum lustratione cœlestis
Spiritus sanctificat, vim & lucem emittens
Consolationis, vitamq; & opes cœli distribuens,
Ac contra peccatum & Diabolum defensionem prestans.

3. Quod vipera, ex inferno clam serpens,
Commune peccati & acerbæ mortis venenum
In naturam generis humani sauciatam effundit:
Quod ex primo parente in totam Prosapiam inuasit,
Cum dolosis consilijs decepit virum nationis
Humanæ procreatorem, vt violaret transgressione
Maliuora seuerum conditoris sui præceptum.
Propterea quotquot scæmina peperit, & vir seminauit,
Vt lex est genitura qua natura seruatur, promiscuè omnes
A matris inde suæ vtero, donec tumultum ingrediuntur,
Peccatis contaminati, & mortis sunt mancipia,
Pro iusti Dei iudicio, qui armat in eos
Iram suam pestiferam, propter malignam corruptionem,
Et horrendis eos Plutonis pœnis flagellandos tradit,
Vt æternum tartarei ignis sint ludibria,
Nisi novos Dei filios effecerit nos flatus
Diuinus, cum fide, quæ sola saluat, mirabilia operans,
Verbi & lauacri, quo natiuitas prima expiatur, efficacia.

mo-
libe
ionis à
ccato
morte.

δ. ὡς δ' ἔδ' ἐν τι πρὸς ἰν ἀφαιρονόιοι σθένεσσι ἀν-
 ἔκ ἀρετῆ, βροτολοιγὸν ἀμαρτάνος ἰὸν ἀμέρσαι, (δρῶν,
καὶ θανάτῳ κρυόεντ' ἀάχετοιοίμα δ' αμάσαι,
μελίξαι τε θεοιο μεμλιώτ' ἀτροπομόργυλι.
τοῦνεκ' εὐσπλαγχνῶ γενέτης πεπυρωμλίθ' οἴκισ
θερμοτάτοις πρὸς ἡρσι, καὶ ἀφράσοισιν ἐπειχθεῖς
εὐμλῆς κέντροισι, φίλον δ' ὠρεῖτο τέκνον.
 ὄφρα δικαιοσύνη, σοφίη δ' ὅσιν τε πέλῃτ'
 καὶ λύσις ἀνθρώποισι, καὶ ἀμπλακιδῶν χρέθ' αἰνῶν
εὐσαυρῶ τῆσ' εἰρ, ἀεικέα πῶτμον ἀνατλάς,
καὶ θάνατον πέφνησι, πύλας δ' αἰδ' ὀκεραίξῃ,
 ἡμῶς δ' ἔδ' ἐχοντας ἐπάξιον ἢ δ' ἰσότημον
 προῖκα, χαρίζομενθ' σφετόρη φιλότητι καὶ οἴκτῳ,
 πῶνον εὐψύχῳ δ' ἄπ' αἰσῶσιθ', ἢ ἔπ' ἀέθλα
 αἰμαλέω χρυσοῖο καὶ ἰκεσίη τιθέμεσθα,
 ἄρθμα τέκνα θεοιο δίκαιά τε σῶά τε τεύχη,
 ζωῆσ' ἀθανάτῳ πρὸς ἀκίρατον ὄλβον ἀνάξῃ,
 καρπὸν ἑὴσ' ἀνόδ' ὄ, πολυπενθέθ' ἐκ θανάτοιο.
 „ μὲν γὰρ, σωτήρθ' ἐφ' αἰματικῶν λιτανείη,
 „ πίσι, ἀρηραμλῆ, ποιεῖ σῶον ἢ δὲ δίκαιον
 „ ἀνέρα, καὶ κακότητ' ἀπ' αἰχέα πάντα καθαίρει.
 ε. ὡς ἡ θεὸς χάριτος σφετόρης πᾶμ προῖκιον ὄλβον,
 ἀλφόμενον σαυρῶ τε καὶ αἰματιωαῖδ' ὄσ' ἐῆθ',
 ἀγγέλει τ' ὀρέγει τε δ' ἰακτορίησι θεόρτῳ
 πνεύματ' ὄ, ἐν τε λόγοισι θεοπνεύσοισι μαθητῶν
 Χριστὸ μαντιπόλων δ' ὄσιον, καὶ σήμασιν ἀγνοῖς,
 βαπτισμῶ τε, λύσει τε κακῶν, καὶ μυσιδὲ δ' αἰτή.
 οἵτινες ἔρκατ' ἀκδομα λόγων, ὄ χρῆσιν ἀμεμπτοῖν
 σφρηγίδων, μαρπῆσιν εἰς μετὰ πάμμασι Χριστῶν,
 πῶσι εἴτ' οἰκείη, τῶ θεσκελθ' ἢ ψερῶ ἄιτης,

mini-
o ver
x Sa-
nen-
um,
Chri
ene-
exhi
ur,

οἰκείον

4
Neg
Et r
Et r
Ide
Ara
Fau
Vte
Et r
In o
Et r
Den
Gra
Per
Ch
Rec
Ac
Qu
Sol
Fir
Hoi
Cr
An
Spi
Ch
Ba
Qu
Sac
Pro

V I T A L V T H E R I.

4. Quòd nulla vsquam sunt vires hominum, mente infirmo,
Neg³ virtus, ad mortiferum peccati venenum abolendum, (rum,
Et rapidam vim mortis superandum,

Et rigidam Dei furentis iram placandum.

Ideo Pater (aternus) inflammatus miserationis benevolentissimæ

Ardore feruidissimo, & incitatus inenarrabili

Fauoris stimulo, charum suum filium donauit

Vt esset Iustitia, Sapientia, Sanctificatio,

Et redemptio hominibus, ac grauissimorum peccatorum debitam

In cruce exolueret, indignam mortem perpeffus.

Et mortem trucidaret, portas inferni destrueret

Deniq³ nos, qui nihil dignum aut æquiualeus habemus,

Gratis suæ charitati & misericordiæ obsecundans,

Per synceram fidem solùm, quam in lucta (passione)

Christi sanguinolenta & intercessione collocamus,

Reconciliatos Dei filios, iustosq³ & saluos faceret,

Ac ad veram immortalis vitæ beatitudinem eueheret,

Qui est fructus resurrectionis suæ ex morte funesta.

Sola enim, in sanguine & deprecatione Seruatoris

Firmata, fides saluat & iustificat.

Hominem, & omnes peccati maculas emundat.

5. Quòd Deus gratuitas misericordiæ suæ diuinitat,

Cruce & Sanguine proprij sui filij quæsit as,

Annunciat & offert ministerio diuini

Spiritus, tum in verbo diuinitus inspirato discipulorum

Christi & sanctorum Prophetarum, tum signaculis sacrosanctis

Baptismo, absolutione peccatorum, & mystica cæna.

Quicunq³ igitur in auditione verbi, & recto vsu

Sacramentorum, Christum cum suis thesauris apprehendunt,

Propriaq³ fide quam Spiritus sanctus accendit,

E S

Eos

οἰκείον τιθέασιν ἐδὴ λάχθη ἀμφιλαβόντες,
 ῥιγε δ' ανὼ ἀλέαντο μόρον κρίσιν, καὶ ἀρετῶν
 ἀλλοτρίων φορέσιν ἀέθλια, πᾶν γὰρ δίκαιοι
 πᾶν γὰρ σοοί, καὶ πᾶν γὰρ θεῶν γεγαῶτες ἀρετοί,
 δ' ὄρω πατρός ὑπερθε, καὶ ἄκιδίων χάριν ἔργων.
 5. ὡς ἡ θεογνώσων μετὰ πῖσει καρπὸς ὅπῃ δ' εἰ
 ἔργων εὐσεβέων, ὅσα ποιήσῃ δεσμός ἀνώγει.
 ἀνδρῶν γὰρ χρεῖσθ' ἐσὶ, καὶ ἔξοχα πῖσιν ἔχόντων,
 ζῶειν ἀχρᾶν τοιοθεῖ κατ' ἀμειψία βυλίω,
 ὀρθοβίοις τε νόμον πρῆσιν ἐπεικότες ἐφετμαῖς,
 ἔργων τ' ἀψευδέων θεοτόρπεια πλῆστον ἀγείρειν,
 καὶ καθαρῶν ζωῆς σωῆσιν ποτὶ τόρμα φυλάσσειν
 τέκτονθ' ἀρχετύποιον νοήμονα πλάσματ' ἔοντας,
 σωτῆρος τε γόνου καὶ πνεύματθ' ἀγνοτόκοιο.
 αὐτὰρ ὁ μὲν δ' ῥησῆρες ἀχρήστια ποιπνύοντες
 μίμνοντο, εἰσὸν κε σαρκὸς ἐν ἰλύϊ τ' δ' ἐχόμεσθα,
 ἀρχόμενοι περ ἀνακτᾶ φίλοις θυέεσι γεραίρειν
 ἔργων εὐπραγέων, ὧν δ' λόγθ' ὄδ' ὀλίγισθ',
 ἄκοπις, εἰ καὶ πάντα τὰ τ' εὐκάμεσ, εἰς ἐράγειν
ἢν θεὸς ἀτρέπῃσι ταλαντεὴν βίον ἀνδρῶν
εὐδίκης κρίσει εἰσι μόνῃ τότε πῖσις ἀρήγει,
 μᾶνον ἀλεξιμόροισιν ἐπ' ἔργμασι θάρσθ' ἔχουσα
 λαοσὸν σωτῆρθ', ὅς ἀρκίον εἶνε κερήμεων
 λύτρον ἐνεκετοκῆϊ, θυηπολίω τε τελείω
 ῥέξεν, ἐπὶ σαυρῶν τε τράζυγοιτορ ἐπιασῶν,
 ἢ πάσης ἀπέτιασεν ἀπάξ ἀλιτήματα γαίης.
 ὡς εὐεργεσίῃσι πεποιθότες ἀρχιερεῖθ',
 ἀρκίθ' ὅς μόνθ' ἐσὶ, καὶ ἄκιδ' ἐπιδ' εὐετ' ἔργων
 ἀνδρομέων εἰς πρῆξιν ἔλω, παναμισθὶ λάχωντα,
 δ' ὄρω ἔοντα θεῶν, νημερτέα κληῖρον ὀλύμπου.

de noua
 bedien-
 a Chri-
 iano-
 im.

Eos
 Hoi
 Ali
 Pla
 Sur
 6
 Plo
 Hoi
 Vi
 Et
 De
 Ac
 Vi
 Se
 Se
 M
 Q
 O
 N
 Si
 Ju
 Vi
 Sa
 Pa
 Pe
 Q
 Vi
 Q
 H
 V

3. αἰ

VITA LUTHERI.

Eos amplexi, vt proprium peculium sibi vendicant,
Horribilem mortis condemnationem euadunt & virtutum
Alienarum præmia reportant, planè iusti,
Planè salui, & planè Deo placentes facti,
Summi Patris dono, non priorum operum gratia.

6. Quòd post fidem, rectè Deum cognoscentem, sequitur fru-
Piorum operum, quæ varia Lex præcipit. (Et us

Hominum enim, & in primis illorum qui fidem habent, debitum
Vt secundum iustam Dei sanctissimi voluntatem viuant, (est,

Et faciant quæ cum mandatis legis, quib9 vita gubernatur, con-
Deoq; acceptas bonorum operum diuitias cumulent, (gruant,

Ac puram conscientiam ad vitæ vsq; exitum custodiant:

Vt qui conditoris Archetypi rationale sunt figmentum,
Seruatorisq; ac Spiritus sancti pari proles:

Sed tamen serui inutilia operantes

Manemus, quamdiu in cæno huius carnis hæremus:

Quamuis incipiamus gratis Dominum sacrificijs colere

Operum bonorum, quorum nec minima ratio habetur

Nec respectus, si vel omnia quæ benefeceris in vnum cumulum

Si vitam hominis Deus trutinat rigido (coacerues,

Iustitiæ suæ examine. Tunc vnica fides opitulatur

Vnicam fiduciam habens in operibus, quibus æterna mors pro-

Saluifici redemptoris, qui sufficiens pro nobis (pulsatur,

Parenti lytron obtulit, & perfectum sacrificium

Peregit, cum quadrisidam in cruce necem sustinere,

Quo semel totius orbis flagitia luit.

Vt meritis summi Pontificis nostri freti,

Qui solus sufficiens est, nec indiget operibus

Humanis ad officium suum, gratis accipiamus

Vt donum Dei, certissimam hæreditatem regni cælorum.

7. Quod

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I

De vera
ecclesia
christi.

ζ. ὡς ἡ θεῶ κλυτὸς ὑὸς, εἷς κηρύγματι φωνῆς,
καὶ χάριτ' ὁ σφρηγίσμῳ, εἰ ὡς πεποθημὸν ἐσμὸν
ἐκκριτορ, ἐκ γενεῆς μεροπνίδ' ὁ, αἰὲρ ἀγείρει
ἄζοτε κόσμον ἔτευξε πολὺ πῆυχον, εἰσόκε λύση,
παντοῦ ἀπῆς καλεωμ καθ' ἐδ' ἐθλια ποικίλα γαίης,
ὅππότε οἱ φίλορ ἐσὶ καὶ ὅππότερ, ὄξείδ' αἰκτῶ
ἀμφιέπωρ μιν ἔθηκερ ἐλὼ θυμηρέα νύμφω.
ἐρ δὲ θεοφραδ' ἐεσι λόγοις, καὶ σήμασι κεδ' νοῖς,
οἰο λύθηρ σαγόνεσιρ ἀλεξικάκοισι διαίνει,
πνοιῆ σφρηγίζωρ ἰδὲ νόας, ὄφρα πῖθωντ
ἀσφαλέωσ, ὅτι νῦν κεχαρισμὲν τέκνα γένοντο
ἀθανάτοιο τοκῆ' ὁ, ἐπερ ἀνίωρ τε μετ' αὐτῶ
κληροδοκτεάνωρ, Χριστῶ ξωκονες ἀρχῆς,
ἡρ σφρας ἐκ θανάτῳ λιποφευγέ' ὁ αὐθις ἐγείρη,
ἔφθαρτορ ποτὶ κῦδ' ὁ ἀτεκμάρτῳ βιότοιο.

e Hypo
itism
ixtis ve
e Eccle-
e.

κ. ὡς ἡ κατ' εὐσεβέωρ ἀγιορ χορόρ εἶδος ἀμεμπτοῖ
πολλοὶ μὲρ ζώσσι, νόθορ φρενὸς ἡθ' ὄχοντες,
ἀμφαδίης μετέχοντες ἐνὶ Χριστῶ μελέεσι
συμμορίης, κοινήσ δ' ἀμα κλήσι' ὁ, ἀλλ' ἀπέχοντες
πίσι' ὁ ἀψεύσοιο, καὶ ἐσθλοτόκοιο μνοινῆς.
εἰ δ' αὐ χρισοσεβῶρ ψευδ' ὠνυμορ εὐχ' ὁ ἀείρωρ
μυσιπόλορ τίς ἔχει γέρας ἐρ θεοκχέειν κῶ,
κηρύσωρ τε λόγορ, μυσηρία δ' ἀγνὰ βραβεύωρ,
αὐτὸς ἀπόβλητὸς περ' ἐώρ, καὶ δ' ὄλ' ὁ ἀπίσι' ὁ,
ἔργωρ ὁμωσ πονέει Χρησὸρ, μήδ' ἡσασορ ἐνεργέσ,
ὅσ γὰρ Χριστὸς ἀναξ προχέει κράτ' ὁ, ὄχ' ὡπεργὸς.

e infan-
im Ba-
ismo.

θ. ὡς δ' ἐτ' ἀναγκάτορ ὁ χρησιμὸρ ἐσιρ, ἀφαιρωρ
νηπιάχωρ βαπτισμὸς εὐρρῶ' ὁ, εὐτέ τις αὐτόρ
ἐναγεωσ πελάσειε, κατ' ἀσυφέλικτορ ἐφετμῶ
Χριστῶ ζωοδ' οτῆρ' ὁ, ὄσ ἀγχιθέοισι λοετρῶ

κακνο.

7
Et g
Seg
Ex
In v
Qu
Am
In g
Cri
Et p
Fir
AE
Ha
Po
Ad
Qu
Ex
So
Av
Qu
Sa
Pr
Qu
Of
Hi
Inf
Ri
Ch

VITA LUTHERI.

7. Quòd inclytus Dei filius vocis sua præconio
Et gratiæ sigillis, dilectum sibi cœterum,
Segregatum ex genere humano, perpetuò colligit,
Ex quo mundum fabricavit multiplicem, & donec hunc iterum
In varijs totius orbis terrarum sedibus conuocans, (destruato
Quando, & vnde ei libitum est, & acri misericordia
Amplexus, charissimam suam sponsam eam facit,
Inq; verbo diuino, & venerandis Sacramentis
Cruoris sui guttis salutaribus eum humectat,
Et proprio Spiritu mentes obsignat, vt persuasum habeant
Firmiter, quòd nunc sint accepti in gratiam liberi
Æterni parentis, cœlestiumq; cum ipso
Heredes bonorum, regni Christi participes,
Postquam ex vmbrosa morte denuò ipsos excitauerit,
Ad intemeratam vitæ gloriam sempiternæ.

8. Quòd in sancta piorum Ecclesia, specie inculpata
Quidem viuant multi, sed fucatam animi naturam habentes,
Externæ inter Christi membra consortes
Societatis, & eiusdem vnà appellationis, sed remoti
A vera fide & bona mente, seu conscientia.
Quòd si falsum Christianorum nomen gerens
Sacerdotale quis munus habeat in templo, vbi vox Dei sonat,
Prædicando verbum, & Sacrosancta mysteria administrando,
Quamuis ipse reiectus sit, & seruus incredulus,
Officium tamen obit salutare, nihiloq; minus efficax.
Huic enim Christus Dominus affundit vires, non minister.

9. Quòd necessarius & fructuosus est infirmorum
Infantium Baptismus sagri fluens: cum quis eum
Ritè applicuerit, iuxta immotum præceptum
Christi viuificantis, qui diuina lauacri,

Renouat-

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

καινογόνου λιβάδεσσι, καὶ ἀγνῶ πνεύματ' ἀλκί-
 τέκνα βροτῶν τοκετοῖσι παλιμφυέεσσι λοχεύει,
 σώματ' οἷο μέλη καὶ κτίσματ' αἰνὰ γενέσθαι
 ι. ὡς δ' αὖ θανμασίῳ κατ' ἀνακτος δ' αἴτα πα-
 νημερτές Χρисиόο δ'έμας Ἐ γνήσιον αἶμα, (pres
 ἀμφοτέρω δ' ἄρτε μετὰ κλάσμασιν, ἠδὲ μετ' οἴνω
 χεύμασι, σωματικῶς τόδε δ'έχουτ', ὅσπε πελάσση
 ἀψευδ' ἢ σωτηρ' ἀδίσακτόν τε κατ' ἠχώ.
 εἰς ζωὴν μερτωισὸς, ἐπίπριμα δ' αἰνὸν ἄπιστ'.
 ὅς γὰρ μῖσθ' ἔχωρ κακίης, καὶ πῖσιν ἐπ' αὐδ' ἢ
 ἀγναμπῆον Χρисиόο, καὶ ἐσθλῶν ἡμερομ' ἔργων
 ἐμ φρεσὶ μὲ δολεραῖς, ἀγιομ' ποτὶ δόρπον ἰκάνει,
 σῶμά τε δ' αἰνύμεν' Χρисиῶ, καὶ λύθρον ἀφύσων,
 κυδ' αἰνῶν τ' ἐπί τρεῖ' δ' εὐθεομνήσω μόρον ὀμφῆ.
 ἔστ' ἐνὶ κραδίη τε κμήρια πῖσιν ἀκομίζει,
 ὡς ἅμα θεαπεσίοισιν ὀνείασι πάντα λέλογχεν
 ἃ Χρисиὸς κτεάτισεν, ἀπ' ἀξ' ὅτε ῥύσιον αἶμα
 ἐκ χρῶς ἦλο δ' αἰκτ' ἀννηκόντιζε δ' αφοινῶ.
 ια. ὡς δ' αὖ σύμφορόν ἐσι, Ἐ νημεσητόν, ἀκθῆ
 ἐκφαίνειν ἱερῆ' ἀθεσμο πρήγματα λώβης.
 ἔτο γὰρ ἀμπλακιῶν μάλ' ἐπίδ'ρομὸς ἐσι κέλενθ'
 εἰς λύσιν, ἐνθα βροτοῖσιν ὀλεθροδ' ἐτοισιν ἐτοίμω.
 ἀλλ' ὁ μὲν χρεῖ' ἐσὶν, ἀμαρτάδ' αὖ παρ' ἐνὶ ψαί,
 ὅδε γὰρ ὁ δ' ὠατόν κακίης τίς βένθε' ἀφύσσης
 ὅς δ' ἀφῆσει, τὴν Χρисиὸς ἐδ' θεράποντ' ἰωῆ
 ἀγγέλλει, πρᾶπιδ' εὐσιν εὐσαθέεσσι π' ἐποιθε.
 θεῖον ἔχ' σφρηγισμα καὶ ἔγγυον ἀξιόπιστον,
 ὑβρι' ὡς λύσιν εὐρε, καὶ αἰθέρ' ἐσι πολίτης
 ὁ χάριν ὦν ἀχέων τε, καὶ εἰς βίον ἐννομομ' ὀρμῆς,
 ἀλλὰ θυηπολίας, καὶ ἐνῆ' εἴνεκεν αὐδ' ἦς,
 ἀνδράσι

De pra-
 entia cor-
 poris ac
 sanguinis
 Christi in
 sacra coe-
 lia, eiusq;
 ructu.

De cofe-
 one &
 solu-
 one.

Re
 Ho
 Vt
 Ve
 Et
 Flu
 Im
 Cr
 Qu
 Ch
 Me
 Ch
 Ac
 Hi
 Qu
 Qu
 Ex
 Sac
 He
 Ad
 Sed
 Nec
 Qui
 Ann
 Div
 Quo
 Non
 Sed

VITA LUTHERI.

Renouantis natum hominem, vnda, & Spiritus sancti virtute,
Hominum filios secundo partu regenerat,
Vt corpus sui membra, & noua creatura fiant.

10. Quod in miranda Domini cœna adest
Verum Christi corpus & genuinus sanguis,
Et vtrumq; cum panis frustis & cum vini
Fluxibus corporaliter hoc accipit, quicumq; accesserit,
Iuxta vocem Christi indubitata & non fallentem:
Credens quidem ad salutem, ad iudicium verò incredulus.
Qui enim ex osus peccatum, & fiduciam habens in verbis
Christi immotam, & bonorum operum studium
Mente non ficta, ad cœnam sacram accedit,
Christi corpus edens, & sanguinem eius bibens,
Ac mortem ipsius memori super hoc voce celebrans:
Hic certissima in pectore argumenta circumgestat,
Quod vnà cum ferculis diuinis omnia acceperit,
Qua Christus acquisiuit, cùm semel ad redemptionē nostri san-
cti corpore cruento, clavis cruci affixus, effunderet. (Quinem

11. Quod vtile & non reprehendendum est, ad aures
Sacerdotis confiteri iniqua facinora culpa.
Hac enim via procliuis est peccatorum
Ad absolutionem hominibus morte vinctis ibi paratam.
Sed tamen non necesse est omnia delicta recensere,
Nec enim id fieri potest. Quis profunda malitiæ exhauriat?
Qui igitur absolutioni, quam ministri sui voce Christus
Annunciat, firmo pectore fidem habet,
Quinum is habet sigillum, & pignus certissimum,
Quod peccatorum remissionem inuenerit, & cœli ciuis sit:
Non propter suam contritionem, & rectè viuendi propositum,
Ad victima, ac mitissima promissionis gratia,

Quam

ἀνδράσι μὴ ἐτέλεσε θεῶ πάσι, ἢ δ' ἀνέφλωε,
 ὅς μιν ἔλαχε κάρτεσ' ἀμαλδ' ὑνεμ κακότητα.
 ιβ. ὡς καὶ σμηξιβίθ ζάθεορ μεταρ ρεῦμα λοετροῦ
 ἀμπλακίω ρέξασιν ὑπερβάτιν, αἰὲρ ἀνοίχθη
 εἰς ἄφειρ κακότητ' ἐπιχθονίοισι θυρετρον,
 ὅσ' ἀκίς εἰς θεορ ἀγνόμ ἕως ρεφθῶσι, κέλευθον
 ἰθυπόρορ μετιόντες ἀλεξικάκῃ μετανοίης,
 ὑβριμ ἐλὼ σενάχοντες ἀσιγνητοισιν ἄχεοσι,
 καὶ Χριστὸν προφυγόντες ἀλιτροσὸν πρὸς ἀρωγῶν,
 εἰς δ' ὀπίσω μεμαῶτες ἐναίσιμορ ἦθ' ἀέξειν,
 ιγ. ὡς δ' οὔτεω θεμῖς ἐσίμ, ὁ μὴ κελήμιλῖος ἦλθε
 εὔτακτορ ἢ θεομὸρ, ἐρ εὔσεβέεσιν ὁμίλοισ
 ἀγγέλειν μέγαλοιο θεῶ ψυχοσόορ αὐδ' ἰω,
 ὄργια Ἰάμφι ἐπ' ἠθεοκένθεα χερσῖν ἀνίπῃοισ. (δ' ρῶν)
 ιδ. ὡς ἵκατ' εὔσεβέωρ ἀγυρῖν παγκόσμιορ ἀν.
 ττο μέρ ἀνδ' ρομέδς τεθμδς θεμῖς ἐσίφυλάσῃμ,
 εἰσκοπόρ ἠρεμῖης καὶ τάξι' ἐσθλόρ ὄρῶσιν,
 οὔτε νόας σφίγγσιν ἀλυκτοπέδ' ἠσιν ἀφύκτοισ,
 οὔτε δίκῃσιν ἀγυρῖν σεβάσματοσ, οἷα λατρεῦειν
 ὡς χρὴ πᾶμ βασιλῆϊ, καὶ ἐκπλήσσει κακότητα.
 κάρτεσ' γὰρ λυτόρ ἐσιν νόμων οὗσ' ἀνδ' ρες ἔθῃκαρ,
 εἶπερ χρεῶ ἀπέρχῃ, καὶ σκ' ἀνδ' ἀλορ δ' ἐμ εῖρη.
 ττο δ' ἄρ' ἀνδ' ρομέδς θεομδς χρεῶ ἐσίμ ἀτίζειν,
 ὅδ' ἄρ' ὑπερβασίης τιν' ἔχειμ λόγορ, εὔτε κέλωντ'
 ἀντία θεσπεσίωρ βροτέοισ ἐπιτάγμασι μύθωρ,
 καὶ μέροπας σφηκδσικακόφροσ' ἀμμασιπειθῶσ
 ιε. ὡς δ' ἐθεμῖσοπόλων σκῆπῆρωρ κράτος, ἢ δ' ἐσε
 εὔδικῖης οἷκα βιοσόορ, αὐτὸς ἔταξεμ (βασί)
 ὄρχαμ' ἀρχηγοῖσιν ἐπιχθονίοισι κελεύωμ,
 καὶ κρατῶρ σφετῶρ σι μετ' ἐννομίησιν φυλάσσει

De poeni-
entia,

De ordi-
e Eccle-
iastico.

De ritib.
ecclesia-
ticis.

De ordi-
e poli-
tico.

Q
 Q
 D
 I
 Q
 R
 D
 E
 A
 L
 L
 S
 S
 N
 N
 H
 L
 S
 E
 N
 D
 E

VITA LUTHERI.

Quam pro hominibus obtulit filius Dei, eisq; edidit,
Qui solus accepit potestatem abolendi peccatum.

12. Quod post sacram vndam baptismi, qui est lauacrum vitæ
Delictum committentibus noxium, semper patet (purificans,
lanua ad remissionem peccatorum, hominibus,

Quotiescunq; ad sanctum reuertantur Deum, viam
Rectam pœnitentiæ salutaris ingressi,

Dum gemitibus confessis transgressionem suam deplorant.

Et ad opem Christi, qui peccatores saluos facit, confugiunt,

Ac in posterum moribus probatis viuere student.

13. Quod nulli fas est, qui non accesserit vocatus

Legitimo ordine ac modo, in pijs cœtibus (Ecclesia)

Salutiferum Dei verbum annunciare,

Et Sacramenta, in quibus Deus ipse occultatur, illotis manibus

14. Quod in ordinata piorū hominū congregatione, (tractare.

Eatenus licet seruare ritus humanos,

Si bonum tranquillitatis & ordinis finem spectant,

Nec violentis compedibus conscientias vinciunt,

Nec cultus persuasionem afferunt, quasi colere

Hoc modo necesse sit Deum, & satisfacere pro peccato.

Legum enim ab hominibus sancitarum potestas abrogari potest,

Si fortè necessitas flagitet, & scandalum nullum obstet.

Eatenus autem humanæ constitutiones reijciendæ sunt,

Nec vlla transgressionis ratio habenda, cùm iubent

Humanis præceptis, quæ verbo Dei sunt contraria,

Et prauæ opinionis retibus mortales illaqueant.

15. Quod legitimorum imperiorum potestatem, & venerandæ

jurisdictionis gubernaculum, quo vita conseruatur, ipse instituit

Deus princeps, terrenis principibus imperitans,

Et firmiter, cum honestis suis institutis & legibus, custodit,

G

Vt rems

ὡς ἀγαθὸν τιχρῆμα, καὶ ἀνθρώποισι μόνον τὸν.

- » τίς γὰρ ἄνευ σκήπτρων βρότεο βίο ἢ δὲ θεμισω
- » οἶκο ἄνευ κρηπίδ' οἶκο, ἄνευ πλόοι ἰθιωτήρ' οἶκο,
- » κυκλώπων ὁμαδ' ὅς τις, ὄλο χάο, ὑβρις, ὄλεθρο
- τοῦνεκεν δὲ ἀπέοικε θεόφρον ἄνερσιν λαῶ
- ἔσθλο ἀνακτορίης πρυμνήσιον ἠνιοχεύειν,
- ἄλλοις τ' ἀνθρώποισι, κυλινδρόμοισι μὴ ἀνάγκη
- θεσμοσὸν πόδι βῆμα, δ' ἰκασπολίας ἀναφαίνειν,
- θείων καισαρέων τε κατ' ἠθεα σεμνὰ θεμισω,
- ὑβρισῶν τε, λαχῶσι δ' ἴκῃς περιφαντορ' ἔλεγχον,
- ποινῶν ὄξυτύποις ὑπὸ χεῖρσιν ἀμφιβαλέσθαι,
- καὶ πολέμου ἐφέπει νομίμους, καὶ χεῖρα σιωπῶν
- ὄπλοφόρον δ' ἠίοισι μάχης κατ' ἀφειδ' ἄλλω.
- πέρνασθαι κτεάνοισι μὴ ἴσθον κτέαρ, ἢ ἐπρίασθαι
- ἀρχῶν δ' αἰδύοις ὑπὸ νεύμασι μὴ ὄρκον ὁμόσσαι,
- ὄρκον καλέσθαι ἐπακτόν, ἐπεὶ μὴ ἄγῃσιν ἀνάγκη
- ἔλαμε τὴν ἀγαγεῖν, καὶ θεσμια λέκτρα μετέλθε
- καὶ τέκνων ἀρόσσαι ζωὴν ἀπόρομ ἢ δ' ἀτιτάλλειν,
- οἶκο κῆδ' ἔχειν, καὶ κτήμασι μὴ οἴσιν ἀνάσσειν.
- χρὴ δὲ θεμισδῶν εὐπειθέα θυμὸν ὀρέξαι
- προφρονέως θεσμοῖσι, κελευσμοσῶν τε φυλάξαι
- ἄχρις ἀμείβεβίης καθαρὸς νόμοι ἄλλο κελεύσει.
- » καὶ γὰρ ὅτ' εἰς θεὸν αὐτὸν ἁμαρτεῖν ἀρχὸς ἀνώγει,
- » ἀρχῶν βέλτορόν ἐστιν ὑπερμεδέοντι πιδεσθαι,
- » ἢ θνητῶν προσάγμα θεομάχον εἰρύσασθαι.
- » is. ὡς δὲ θεὸς μέγας ὕψος, ἐνὶ βροτέοις μελέεσσι
- πᾶν κράτος ἀμφίεπων ἠγῆν ἔλαμνον ὄλυμπο
- φαίδι μὲν ἐν νεφέλῃσιν ἀφίξει, ὅππότε φέγγε
- λοῖσθον ἐπιγλαύσῃσιν, ἵνα κρίσιν ἀνδράσι φαί
- πᾶσιν, ὅσους ἠγῆ γαῖαν ὄλυμποθεν ἔδρακε φοῖβο

De postre
mo iudi-
cio.

VITA LVTHERI.

Et rem bonam, & hominibus fructuosam.

Qua enim mortalis vita esset sine scripturis & legibus?

Domus sine fundamento, nauigatio sine gubernatore,

Colluuius quaedam Cyclopium, tota, chaos, iniuria, & exitium,

Idcirco non dedecet virum populi Christiani (membrum)

Bonum (illum) magistratus clauum regere,

Et alijs hominibus, qui necessitate (urgente) volutantur

Circa legis tribunal, ius dicere,

Iuxta honestam rationem diuinarum & imperatoriarum legum.

Et transgressoribus, cum aperte à iustitia conuicti fuerunt,

Manibus seueris poenam infligere:

Et bella gerere legitima, ac manum conferere

Armatam cum hostibus, vbi viribus intrepidè pugnatur.

Vendere & emere aequali precio aequalem mercem,

Et sub reuerendo Magistratus nutu iuramentum praestare,

Quod impositum vocant, quia necessitas illud imponit:

Et uxorem ducere, legitimumq; lectum frequentare,

Et viuam liberorum progeniem creare atq; educare:

Domus curam gerere, & suis facultatibus dominari.

Necesse etiam est morigerum animum exhibere Magistratum

Erga leges promptè, (ipsorumq;) mandata seruare,

Donec lex pietatis sincera aliud iusserit.

Etenim cum in ipsum princeps Deum delinquere iubet,

Supremo principi melius est obedire,

Quàm hominum mandatum Deo aduersum seruare.

16. Quòd magnificus Dei filius, in corpore (natura) humano

Omnem potestatem tenens in terra & spaciosò caelo,

Conspicuis redibit in nubibus, cum dies

Postremus illuxerit, vt ostendat iudicium hominibus

Vniuersis, quotquot de caelo Phœbus in terra lustrauit:

αἶψα δ' ἀναστήσει, λιγυρῆ σάλπιγγ' ἰωῆ,
 εἰς βιοτὴν χθονίοις ὑποκρούσασιν ὑπνώοντας.
 τοῖς ἡ δίκαιοσιν σφετέρῃς μετέχουσιν ὅπασαι
 κτήματα βίᾳ χαρίεντα, ὅρ' ἄχροντα οἶδ' ἐμ' ὀλέσσει.
 τὸς ἡ κακοῦρεκτας μετὰ δ' αἰμοσιν εἰς ἄφατον
πρωίξει, κακότητι ἵνα πλῆσωσιν ἀμοιβῶν.

De libero arbitrio.

ιζ. ὡς δ' ἄρα πῶς βροτὸς ἔχει ἐκείσιον ἐμ' φρεσὶ β
 ἀμφαδ' ὅρ' εἰς ἀρετῶν κάμψαι βίοτοιο πορείῳ, (λί
 ἠθέα τ' εὐθεσθαι, καὶ ἀεικέα πόλλ' ἀλεείνει,
 ὅσα δ' ὑπ' ἀνδ' ῥομέοιο νόσ κρῖσιμ' ἔρχεθ' ἐλέσθαι
 ἀλλ' ὄδ' ἐμ' σθέν' ἀνδ' ῥι, θεῶ φίλον αὐτε γενέσθαι
 καὶ σέργειν, ἀγαπῆτο ὅπως πατέρ' ἠδὲ σεβάσθαι
 αἰδοῖ τεκνοσῶν, καὶ πόσι τ' ἠθ' ἀέξειν,
 συγγενέων τε πόθων πρωίξεις ἐπ' ἀτάσθαλ' ἔρω
 ἐμμελέως δ' ἀμάσαι, κραδῆς τ' ἐκ προχνητινὰ ἄξαι
 εἰ μὴ ἐπιπνεύσει θεοδίνε τ' ἄρ' ἄρωγῆς,
 λαίφρα τ' ὀγκώση πρὶν ἄς, καὶ νῆα διώξει
 εἰς λιμέν' εὐσεβείης καὶ πόσι τ' ἠδὲ γαλιώης.

- ,, πάντων γὰρ θείοισιν ἐργασίω νεῦμα θεοῖο
- ,, ἀρχηγὸς πρῆκτῆρ τε πέλει, καὶ ψυχικὸς ἀνὴρ
- ,, ὄχα δ' εἰσαθεοῖο τὰ νεῦμα τ' ἔργα πέλουτ'.

De causa peccati.

ιη. ὡς δ' εἰ θεὸς αὐτὸς ἐπιχθονίων φύσιν ἀνδ' ῥ
 ἄχραντον τέκτωεν, ὀλοῦρε ἴζον τε σαώζει,
 ἔμπαγε δ' ὕσε βέωρ σκολιὸν βόλημα πῆφυκεν
 αἴτιον ἀμπλακίης, καθαρῶ ὄδ' ὅρ' εὐτε λελοιπὸς
 εὐνομίης, πρὸς ἄθεσμα τράπη κακομῆχανορ ὄρμω
 πειθόμεν' ἔρτυτῆρσιν ἀεξικὰ καὶ βελίαο,
ὅς φόνον ἔξ' αὐτ' καὶ ψεύδ' εὐαλυγρὰ φυτεύει.

De fide c bonis peribus.

ιβ. ἔργων δ' ἀμφ' ἀγαθῶν θεὸς πόσιος, ἠτε κορων
 χρυσολόγοιο πέλει δίδ' ἀχῆς, ἔφαρ ὡδ' ἐπιθέσθαι.

I. V I T A L V T H E R I.

Ac subito, clara tubæ voce, resuscitabit
in vitam subterraneis in latibulis dormientes,
Et consortibus iustitiæ suæ donabit
Hereditatem vitæ iucundissimæ, quam tempus nescit perdere.
Acceleratos verò, cum Diabolis, in ignem infandum
Præcipit abit, vt malitiæ suæ pœnas exoluant.

17. Quòd homo in pectore aliquo modo habet liberum arbi-
trium, Quòd externè ad virtutem inflectat semitam vitæ, (trium,
Moresq; suos benè informet, ac multa inhonestavitet,
Quæcunque eligenda sub humanæ rationis iudicium cadunt:
Sed nulla facultas homini, quæ possit Deo reconciliari,
Et amare eum, ac timere, vt dilectum Patrem
Reuerentia filiali, & ex corde credere,
Et cognatarum appetitionum impetus, ad mala procliues,
Fortiter subigere, & prorsus ex corde excutere,
Nisi secundus diuini auxilij ventus aspirauerit,
Et flatu suo vela impleuerit, ac nauem impulerit,
In pietatis fidei ac tranquillitatis portum.

In operibus enim diuinis Spiritus Dei omnium
Auctor & effector est, ac animalis homo
Non percipit res quæ sunt Spiritus diuini.
18. Quòd, etiamsi Deus ipse terrestrium hominum natu-
ram sine labe crearit, & totam conseruet, (ram
Præua tamen impiorum voluntas naturaliter sit
Causa peccati: cum, relicta pura via
Iustitiæ, ad iniusta improbum appetitum conuertit,
Obsequens freno Diaboli, vnde omne malum producitur,
Qui ex se homicidium & tetra mendacia serit.

19. De bonis operibus & fide, quæ summa
est doctrina Christiana, hæc se statuere affirmarunt.

ὡς παρὰ Βῆμα θεοῖο, Βίον κρίνοντ' ἄλιτρον,
 γίνετ' ἀμώμητ' ἔκ, καὶ πάνσοφ', ἠδὲ δίκαι',
 καὶ χαρῆς θεότητι, μόνης δ' ἄ τ' ἰσι' ἄνηρ,
 δ' ῥαξαμλῆς Χρῆστοιο, καὶ ὀκ' ἰδ' ἄ χαρὶν ἔργον,
 ἢ προπ' ἄροιθερίοντ' ἔ, ἢ ἔσπομλιν μετόπισθερ.
 αὐτὰρ ὁμῶς χαριέντι δ' ἰκαιωθέντες ὑπ' οἴκτω
 χρεῖωσαι μλῆομλιν, κατ' ἀμῆμφεα δεσμὸν ὄδ' εὐεῖν
 ἀγνοπόλοιο θεῶ, καὶ τ' ἰσι' ἄξια κάμνειν.
 ὅππότε γὰρ θεὸς αὐτίς ἀνάξιοι ἀνδ' ῥα πελάζει
 οἷς ἀγανοῖς φίλτροισι' λόγων ἔνω θεῶσι δ' ἰφραυ
 εἰς νόον ἐκχεύει πειθήμονα θεῖον ἀήτλω,
 ὄξυρ ὅς εὐαγέων ἔργων πόθοι ἐντὸς ὀρίνει,
 καὶ σεμνῶ βιότιο νεσ βαλβιδ' ἀ τιταίνει,
 εἰς τρόπον ἰεμλῆοιο θεῶ φίλον, ἀνδ' ῥα σιχρησόν.
 αὐτὰρ ἐπεὶ μίμνυσσι κακῆς σπινθήρες ἔρωης,
 λείψανά τ' ἀρχαῖης κακῆς καὶ ἐν ἠθεσι τ' ἰσιῶν
 ὄκαθαρός τ' ἄς ἐσὶ παλιγγενέων τρόπῳ ἄνδ' ῥῶν
 ἄλλ' ἀτελής τε μλῆει, καὶ βόρβορον ὄκ' ἀποβάλλει,
 ἔς' ἄν ἄλιτροβαρῆς βαρῆς τ' ἄχ' ἔς τ' ἄφοι ἔρρη.
 ἦμ' ἔ δ' οἰχομλῶν μετ' ἀνάσασσι ἰμερόεσσαρ,
 πᾶγκαινον ψυχῆς καὶ σώματ' εἰδ' ἔχοντες
 ἀντίτυπον σωτήρι, φαάντορον ἀσρίδ' ἔ αἰγλης
 ὄρανὸν ἀμβαίνωμλιν, ἄλωβητοισιν ὁμοιοι
 ἀφθορίλω λατρίεσσιν ἐπ' ὄρανῖς βασιλῆῃ
 τῆμ' ἄπαντα τέλειον ἀκίρατον ἔσσετ' ἠθ' ἔ
 ἠμέτορον, λήξει δὲ παλαιῆς αἰχέα λώβης.
 πρὶν δ' ἄρα τ' δ' εμολεῖν πέρασ ἐλπίδος, αἶματι χ
 ἠμείων ἐπὶ δ' ἄρσ' ἄτε κρηπίδ' ἰπέπνηγεμ
 ἄσεμφεῖ, τὸ γὰρ οἶον ἔχει τιμῶ τε καὶ ἰχύν
 αὐτὰρ κη τ' ἰσι' ὄσιλω καὶ κύνδ' ἄνάπην.

α. ὄ

Qui,
 san
 ac
 Qu
 Sim
 Sec
 De
 Sai
 Ci
 In
 Di
 Q
 Et
 Pr
 Ve
 Et
 Re
 Se
 D
 V
 R
 C
 I
 R
 T
 N
 S
 F
 I
 S

VITA LUTHERI.

Quod coram tribunali Dei, cum vitam (hominum) impuram
sanctus sit, saluus & iustus, (iudicat,

Ac Deo acceptus, homo, per solam fidem,

Qua Christum apprehendit, & non proprii operis gratia,
sive precedentis, sive in posterum sequentis.

Sed tamen gratuita Dei misericordia iustificati

Debitorum manemus, ut incedamus secundum rectam legem

Sancti Dei, & dignos fide fructus faciamus.

Cum enim indignum Deus hominem iterum in sinuat

In mitissimam suam amicitiam: in diuina verbi predicatione

Diuinum flatum credula menti infundit,

Qui ardens piorum operum studium intrinsecus excitat,

Et sanctum nouae vitae exordium statuit,

Prompte ad mores, Deo gratos, & hominibus salutes,

Verum quia pravae cupiditatis scintilla remanent,

Et reliquiae veteris malitiae, etiam in affectibus credentium

Renatorum hominum mores non toti sunt mundi,

Sed imperfecti manent, nec sordes abijciunt,

Donec carnis massa, peccatis onusta, in sepulcro pessum eat.

Vbi vero, post latissimam defunctorum resurrectionem,

Recenti animae & corporis forma praediti,

Quae imaginem seruatoris refert, sidereo nitore splendidius,

In caelum ascendemus, similes incorruptis

Regis aetherei famulis (angelis) integritate:

Tunc per omnia consummata & sincera erit natura

Nostra, & antiquae noxae vitia finem habebunt.

Sed priusquam spes haec euentu comprobata fuerit, in sanguine

Fiducia nostra fixa est, tanquam fundamento (Christi

Immoto. Hic enim solus & valorem & vim habet

Sufficientem, credentibus sanctitatem & gloriam (aeternam) conciliandi.

e vene-
tione
nctogū

usuū
nfuta-

vtraq;
cie Sa-
menti

facer-
ū con
io.

κ. ὡς ἡ θεοφθέγκτω κατεναντίον ἐσί λόγοιο
 ἱκεσίλω ἀγίοισιρ ἀποφθιμλίοισιρ ἰάλλειρ,
 καὶ καλέειρ χαλεπήσιρ ἀοοσητῆρας ἐμ ἄταις.
 „ εἰς γὰρ αἰμόνορ ἐσί θεῶ μεσσηγυ καὶ ἀνδρῶν
 „ ἱλασηρ μεσίτης τέ πανάρκιϑ, ἦος ἀναρχϑ
 „ ὑψίςσ γενέταο, φυλῶ ἐπιειμλῶ ἀνδρῶν.
 ττο δ' ἐπυρανίωρ ἀγίωρ γέρας ἐσίρ ἀμεμπτορ
 μνήσιρ ἀποιομλῶρ θαλερῶ σήθεσιρ ἀέξειρ.
 ὡς ἐπίσω μλίοισι θεῶ πολὺρ οἰκτορ ὄρῶντες,
 ϑ τύπορ ἐσθλοβίωρ ἀρετῶ, καὶ πῖσιϑ αἰγλῶ,
 πῖσιρ καρτύνωσιρ, ἀμεμφέα τ' ἔργα κάμωσιρ
 ἀνδρες, ἐλῶ ἧτ μοῖραρ, ὅσορ σθένϑ ἐσίρ ἐκάσω.
 τοῖα πῶρι σφετόραιο διδ' ἀγματορ ἀμφάδ' ἔφπορ
 μάρτυρες ἀτρεκίης ψυχαρκῆϑ, ἀμφί δ' ἔθισμῶρ,
 καὶ τελετῶ, αἰ μῦθορ ἐλωβήσαντο θεοῖο,
 αἰχός τ' εὐσεβίη καθαρόφροσι λυγρόρ ὄπασαρ,
 τοῖορ ἔλεγχορ ἔφλωαρ, ἐγῶ δ' ὀλίγοισιρ αἰίσω.
 κα. ὡς δ' ἀκ αἰσιμόρ ἐσι, θεῶ ἧτ δ' εἰπνορ ἀγασορ
 λαορ ἐρυκακέειρ, μὴ πινέμλῶ ἐνθεορ αἶμα.
 πάντας ἀναξ γὰρ ἀνω γερῶρ πόμα λαρορ ἀμέλγῃρ,
 εὐρεμα δ' ἐσί βροτῶν νέορ ἐρ μέρϑ οἰορ ὄπασαι,
 ἄρτορ ἀνευ κύλικϑ, καὶ σύζυγα δ' αἰτα κεάσαι.
 κβ. ὡς δ' αὐ δ' υσσεβῆς ἐσι γάμων ἱερῆας ἔεργειρ,
 οὐς θεός αὐτός ἔταξε, βροτῶν τ' ἔξευξερ ἀνάγκη.
 ἦ γὰρ πνεῦμα κέλευσερ ἐπισκόπορ ἐμ μλῶ ἀκοίτῶ
 κεριδῆς ἀλόχοιο μῆς, θρεπήρῶ τε τέκνωρ.
 ἀρχαῖοι δ' ἐβοτῆρες ὁμόζυγα λέκτρα μετῆλθορ.
 κοίτη δ' ἀζυγέωρ παργαῖ μυσέεσιρ ἀλάσοις, (ζῆρ.
 παύροις γὰρ δ' ἐδοτῆ φιλομαχλάδα σάρκα δ' ἀμα-
 τῶρ ζωῆς ἀγάμοιο πῶ δ' ἰω κακόρ ἐσίρ ἀνάψαι,

ἔξοχα

ΡΥ
ΕΙ
Ν.
ΡΥ
ΑΙ
ΗΙΟ
ΕΙ.
ΥΙ
ΕΥ
ΕΙΜ
ΗΕ
Ε
ΤΟ
ΕΙ
ΕΚ
ΤΙ
Ο
Λ
ΔΛ
ΕΑ
ΡΔ
Ρ
ΟΗ
ΝΙ
ΥΙ
ΡΥ
ΑΙ
ΡΑ
ΙΔ

VITA LUTHERI.

20. Quòd verbo diuino contrarium sit,

Preces ad sanctos mortuos dirigere,

Et (tanquam) opitulatores in grauibus arumnis inuocare.

Nam vnus tantum est, inter Deum & homines,

Propitiator, & Mediator sufficiens, aeternus Filius

Altissimi parentis, naturam humanam indutus.

Hic autem cœlitum sanctorum cultus non reprehendendus est,

Floridam animo defunctorum memoriam conseruare,

Vt in largam Dei misericordiam in saluat is intuentes,

Et exemplum piarum virtutum, ac fidei lucem,

Fidem confirment, & opera inculpata faciant

Homines, pro suo officio, quantum quisq; potest.

Hæc de doctrina sua confessi sunt

Testes veritatis, qua animæ hominum seruantur. Ceterum de ri-

Et ceremonijs, quæ verbum Dei deprauauerant, (tibus

Et puræ religioni tristem deformitatis notam inusserant,

Talem refutationem exhibuerunt: quam ego paucis canam.

21. Quòd non æquum sit, in miranda Dei cœna

Laicis prohibere, ne sanguinem diuinum bibant,

Dominus enim vniuersos iussit dulce suum poculum haurire,

Et nouum hominũ inuentum est, vnã tantum partẽ impertire,

Panem sine calice, & diuellere cœnã, quam Christus ita copula-

22. Quòd impium sit interdicare sacerdotibus Coniugio, (uit.

Quod Deus ipse sanxit, & hominum necessitas contrahit.

Nam Spiritus sanctus præcepit, vt Episcopus sit maritus

Vnius legitimæ vxoris, & liberos educet.

Prisci etiam sacerdotes lectos conjugales adierunt.

Adhæc cœlibum cubile intolerandis flagitijs luxuriat.

Paucis enim datum est vincere carnem libidinosam.

Ideo malum est vitæ solitariae compedem alligare (hominibus,)

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

Missa
rificio

ἔξοχα δ' ἀρητῆρσι, ὅσων βίῃ ἀνδράσι λαμπράς.
 κγ. ὡς ἡ θεοσυγές ἐσι, κακῶν ὀλοώτατον ἄλλων,
 μυσιπόλῃ τελετῇ, μίσι λω καλέσσι λατῆνοι,
 ἔλλωες δὲ σύναξι, ἐπεὶ πρὸς δ' αὐτὰ τραπέζης
 θεασείης σιωάγει Χριστῷ μεμελημένον ἔσμον.
 οὐνεκα πωλητῶν κτεάνων ἱερῆες ἔθνη καμ
 ὄνητῆρσι θένμα κενόν, καὶ ψυχρὸν ἄκσμα,
 καὶ θυσίω, ἱερῶν μεμελημένῃ ἢ λάτρεις ἔρδ' ἢ
 ζωοῖς καὶ νεκύεσι ὀνήσιμον, ἔργματι γυμνῶ.
 μαλθάσων κοτέοντα θεόν, καθαρῆς τε πορίζων
 κτῆμα δ' ἰκαοσυῆς, ζωῆς τ' εὐδαίμονα μοῖραν,
 καὶ λύσιμ' ἀμπλακίης, ποινῆς δ' ὑπ' ἀλυξίμ' ἀπασιν,
 ὧν χάριμ ἰσχυρεῖ, καὶ πῶσι ἔκτος ἔδσι.
 ἔτο μάλ' ὑβρίζει Χριστῷ γέρας, ἢ δὲ λόγοιο
 ἀτρεκίω, καὶ σεμνὰ θεοδ' ἔθ' ὄργια δ' αἵτης.
 ψυχῆς δ' ἀνδρομέησι βιοφθόρα πῆμα τ' ἐγείρει.
 „ Χριστῷ γὰρ μόρῃ οἷῃ ἐπ' ἀρκίος ἐσι θυηλῆ
 „ πάντος ἀναπλήρα κακῶν τίσι, εἴτε κομίζει
 „ συμφυές ἔλκῃ ἀνήρ, εἴτ' ἐκνομον ἔργον ὑφαίνει.
 πᾶσα δ' ἐπ' ἀρανίωμ λογίωμ γραφίς ἐμπεδρῆ χεῖ,
 „ ἀντετῷ ὀπῆ μόνης δ' ἄ πῶσι ἔθ' ὄ, χάρις, ἔργων.
 θοῖνη δ' ἀγνοπόλῃ θεομαρπέα πῶσι ἐρείδει
 ἀμφὶ θυηπολῆς σωσιώρῃ, ὃ θύῃ αὐτῆ,
 εἴτις δ' ἰψαλέης πωδ' ἢ φρενὸς ἄσσορ ἰκάνη,
 κ' κ' μύσεω πωρὰ χειρὸς ὀνείατα θεοκελ' ἐρέπῃ,
 ὅς κοινόν δ' ἰεπειτὶ καὶ ἄκ' ἰδ' ἰόσολον ἔργον. (ἀριθμῶ
 κδ. ὡς δ' ὄκ' ἐς' ἐπαναγνέες ἀτάσθαλα πρῆγμα
 πάντα μάλ' ἰζήπειρ, γεραρῶν εἰς οὐατὰ μυσῶν.
 „ ὃ δὲ γὰρ ἐσιμ' ἐθικτὸς ἀλιτροτόκων βυθὸς ἀνδρῶν,
 ὡς δ' ἰκάν' ἐν τύνφρ' ἐπιτίμια δ' υσνομιάων,

pecca
rū enu
eratiōe
fatis-
tione,

θωῆς

VITA LUTHERI.

Maximè autē sacerdotibus quorū vita (alijs) hominibus amp
(esse debet.)

23. Quòd res abominabilis sit Deo, aliorūq̄ malorū exitiosissimū
Sacrificia ceremonia, (quam) Latini Missam nuncupant,
Græci Synaxin, quia ad conuiuium mensæ
Dominicæ Christo dicatum cœtum cogit.

Propterea quòd precio vendibilē sacerdotes (illā) proposuerant,
Inane spectaculum, & frigidum auditu sonum, emtoribus,
Ac velut hostiam, quam sacris deditus offerat minister
In commodum viuus & mortuis, nudo opere,
Iratum Deum molliens & impertiens vera

lustrat. ^{lup.} iustitiæ possessionem, ac beatam vitæ (æternæ) conditionem,
Nec non culpæ remissionem, pœnæq̄, euitationem, omnibus
Quorum gratia hoc sacrum celebrat, etiam si fide sint destituti.
Hoc nō mediocriter lædit offic. & meritū Christi, et verbi (diuini)
Veritatem, ac sacrosanctam Cœnæ Dominicæ ceremoniam,
Et exitialia hominum animabus damna excitat.

Sola enim mors Christi sufficiens est victima,
Luens omnis culpæ pœnam, siue gerat (mittat.
Homo originale hulcus, siue actuale peccatum contra legem cō-
Adhæc tota verbi cœlestis scriptura perpetuò hoc clarè testifica-
Quòd gratia per solam fidem, non per opera, offeratur. (187)

Et cœna sacra confirmat fidem, qua Deus apprehenditur.

De sacrificio (Christi) salutari, nec ipsa est sacrificium

Si quis sitibundi animi studio accesserit,

Et de manu sacerdotis fercula diuina sumserit,

Qui publicum, & non priuatum, manus administrat.

24. Quòd non sit necessarium impia facta, ceu recensione qua-
Ad venerabilium ministrorū aures penitus omnia recitare. (dā,
^{cup.}

Profunditas enim hominum, peccatis fœtorum, est immensa.

Item quòd imponere satisfactiones pro delictis, E

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

θωπῆς θ' ἡμερίης ποιητῶν ἄλληκτορ ἀμείβειρ,
 ἔσιμ ἀμαυρῶσαι Χρισθ' χαρίεσσα ἀμοιβῶν,
 ἦν ὀλοῶν ἔτελεσσε βροτῶν ὑπερ ἄρκια τίνων,
 καὶ νόας αἰνοβαρέσι μὲν ἀμικχανίησι λυγίζει.
 κε. ὡς δ' ὅκ' εὐσεβέσι βροτῶν δ' εἰρησιν ἐθισμῶν
 ἀνέρες οὐς παρέδωκαμ, ἐπ' ἄχθεα λυγρὰ βαλέσθαι,
 ὡς τις ἐβασμα θεοῖο, καὶ ὡς χρέθ' ἀσυφέλικτορ,
 χρήσιμὸν εἰς κἀκίης τ' ἀφεισιν καὶ ἀγῆραορ ὄλβορ.
 ἔτο γὰρ οἰοσὸς χάριτ' ἔθ' καὶ πῶσιθ' αὐγῆ
 ἀχλὺν ἀεικελίω ἐπικίδ' νατ' ἔργμασι φαύλοισ,
 καὶ νόμορ ἀνδ' ρομέης βάλλει μετόπισθερ ἐφετμῆς,
 φόρτοισ δ' ἀνθρώπων νόας ὀλομλίησι βαρύνει,
 καί σφι μὲν εὐθερίης θεοθαρσέθ' εὐχθ' ἀμέρδ' εἰ.
 κς. ὡς δ' ὅθ' ἐσμῖορ ἐσιμ ἐς ἔρκεα μνοβιωτῶν
 κλείδρα φραδ' ἔοντασ, ἔσω τ' ἀέκοντασ ἐρύκειμ,
 εὐχάωμ προφάσει θεῶν ἄς χρέθ' ἔσ' ἀποδ' ὄνασ,
 οὐνεκερ ἀνδ' ρομέης φραδῆς νόμοθ' ἐσι βίαμθ',
 θεσμὸρ ἀτιμίησι σοφῶ κτίσηρθ' ἰάπῃωμ,
 ὧ δ' ἠνυμφίδιορ λέχθ' ἠγνισε, πᾶσι μὲν ἐπελθεῖμ
 ὧμ φύσις εἰς ἀγαμορ βίον ὄλαχερ ἀρμυνορ ἠθθ'.
 εὐχόμενθ' τ' ἰδίησι λατρεύμασι μὲν ἀξία ρέζειμ
 ἀφθάρτα βίοτοιο, δικαιοσύνης τε, ἔθ' αἰγλης,
 φερτόρα δ' ὄρα νίωμ τελέειμ καὶ μείζον' ἐφετμῶμ,
 καὶ ζωῆς ἐμναί τροπθ' ἔξοχθ', ὅτε γένητ'
 καί περ ἐὼμ θεότακτθ', ἀτιμότορθ' βίθ' ἄλλωμ.
 ὧ δ' εὐ δὲ λαοσὸς χάριτθ' μάλ' αἰσορ ἔθηκε
 χρυσολόγορ κήρυγμα, θεῶ τ' ἐπάτησε θεμισσας,
 καὶ βίον ἀρρήτοισι μιάσμασι μὲν ἐκλυσερ ἀνδ' ρῶμ.
 κζ. ὡς δ' ὅχ' ἀρμυνορ ἐσιμ ἐπισκόπορ ἠγεμονεὺθ' μ,
 ὧ ψυχαί τ' ἐπιτετράφατ' καὶ θεῖα μέμηλεμ,

tradi-
nibus
nanis.

votis
nasti-

ἀρχῆ

V I T A L V T H E R I .

Et poenam sempiternam mutare in temporalem compensationem,
Nihil aliud sit, quam obscurare Christi satisfactionem gratuitam,
Quam pro perditis hominibus praestat, sufficientem obedientiam
Et difficultatibus grauissimis mentes illaqueare. (poenam persolues.

25. Quod nec pium sit, hominum cervicibus rituum (illorum)
Quos homines tradiderunt, molesta onera imponere,
Ceu quendam Dei cultum, & vt necessitatem immotam,
Quae ad remissionem peccatorum, & salutem aeternam, sit utilis.
Hoc enim Gratia (Dei), quae sola saluat, & fidei luci,
Foedam caliginem offundit, friuolis (illis) operibus,
Et humanis praecipis, legem (Dei) postponit.
Adhaec perniciosis sarcinis hominum conscientias grauat,
Et adimit eis gloriam libertatis, solo Deo freta.

26. Quod nec fas sit, in septa Monachorum
Includere imprudentes, & inibi inuitos detinere,
Praetextu votorum, quae necesse sit Deo persolui.
Propterea quod rigida haec constitutio ab humano arbitrio pro-
Sapientis conditoris legem contumelia afficiens, (siciscitur,
Qua sanxit lectum sponsalem, vt adeant eum omnes,
Quorum natura non sortita est idoneum habitum ad coelibem
Et iactans, proprijs cultibus se mereri (vitam:
Vitam, iustitiam & gloriam aeternam.
Et se meliora & maiora praestare, quam caelestia mandata flagi-
Ac vitae genus esse excellentissimum, quae sit (tant.
Aliorum vita, quantumuis à Deo ordinata, (longè) indignior
Itaq; valdè obscurum reddidit gratiae salutiferae
Praeconium, Christum praedicans, & Dei constitutionem proculca-
Et infandis hominum vitam piaculis inundauit. (uis,

27. Quod Episcopum non deceat imperare,
Cui animae commissa, & res diuinae sunt cura,

Et alienum

ἀρχῶ τ' ἀλλότριον μεθεπειγέρας, ἠδὲ δικάζειν
 ὄπλα τ' ἀεργάζειν, λαμπρῶ τ' ἐπικύδ' εἰ γαίειν,
 φαίνειν τ' ἀρχομύοις νεοτευχεῶν ἀνδράσι θεσμούς.
 „ οὐ γὰρ ὁμῶν κράτ' ἐσίη ἀνακτορ' ἠδὲ νομῆ',
 „ σκηπτῶν, κληιδῶν τε, δῖανδρα δ' ἐσηκασίη.
 ἀρχῶ μερ γέρας ἐσίβιον καὶ κτήματα λαῶ
 εὐνομίη τε βίη τε ἰθιωμεν ἠδὲ φυλάσσειν,
 σώφροσι μὲν τιμῶ, ποινῶ δ' ἀδικοισι πελάσσειν
 ὄπλοβαρεῖ παλάμη. χρεῖδς ὅτε κῆλον ἐπέιγη.
 ποιῆν τ' ἐσθλον ὁμῶν ἐπιτάγματα καὶ ἀθεμίσιων
 ἠνοπόλων δ' ἄλλῶ ἐπὶ βῶτορι τάξεν ἐφετιμῶ
 ὄρανι Βασιλεύς, σφέτορον κήρυγμα πένεσθαι,
 ὄξυ νόμον βοάειν, Χριστῶ δ' εὐάγγελον ἠχῶ,
 ἀμπλακίῳ κράτ' ἐμσερεοῖς, μαλακοῖσι δ' ἀφείναι
 εὐφραδ' ἕως τε νέμειν μυσήρια κύδιμα Χριστῶ,
 πάντα λόγῳ πρῆσοντα, καὶ ὁ μετὰ χειρὸς ἀνάγκη
 ἀτμνίη τε λόγοιο φερέσ βιον ὄλβον ὀπάσαι
 ἀενάων κτεάνων, κακίης ἄκ' ἀλγυνοέσσης
 ἐκφυξίη θανάτοιο, δικαιοσύνης τε χάρισμα.
 χρῆ δ' ἔργον μεθεποντι θεῶ δ' ρησῆρι πιθέσθαι,
 ἀγγέλοντι λόγον, μυσήρια τ' ἀμῶν πολεῶντι,
 ἐν τ' ἰδίῳις τάσσοντι χοροῖς εὐχήμενα κόσμον
 ἐκτὸς ἀμαρτισσῶν σκολιόφρον', ἀνδρα δ' εσμάω
 Χριστῶ ὑπὸ ζυγῶν αὐτίς ἐλεύθερον ἔθνη ἀγόντων
 εἰ δὲ θεῶ προφέρη τι κατ' αὐτίον, ὄχ' ὑποείκη.
 „ ποιμέσιν ὁ θεμῖς ἐσι φέρειν νόμον ἀντί' ἀνακτορ'.
 τῶ μὲν, ὑπ' ἀγχινόοισιν ἐφημοσῶνσι λαθῆρσ,
 μαρτυρίῳ σήριξ ἀλιθῆα φῶτες ἀγαυοὶ
 ἀμφὶ παλινζῶοιο δῖδ' ἀγματορ', ἀμφὶ τ' ἐθισμῶν
 ὄλομνῶν τοῖσ δ' εσσι δ' ἐγὼ σύμμαρτυς ἰκάνω,

VITA LUTHERI.

Et alienum principis officium gerere, & ius dicere,
Armaq; gestare, & splendida maiestate se efferre,
Novasq; leges subditis hominibus praescribere.
Non enim eadem Regis & Episcopi seu Pastoris est potestas,
Aut sceptri ac clauium, sed longo spacio inter sese distant.
Magistratus munus est, vitam & fortunas populi,
Legibus honestis & vi, regere & custodire,
Ac benè moratos honore, iniustos verò poena afficere,
Armata manu, cum necessitatis telum impellit.
Nova etiam praecipua legum probatarum condere,
At Ecclesiastico Pastori aliud mandatum statuit
Rex caelestis, vt praeconium suum administret,
Legem scilicet & Euangelicam Christi vocem argutè proclamet,
Induratis peccatum retineat, & emollitis (contritis) remittat,
Sciteq; dispense veneranda Sacramenta Christi,
Omnia verbo, & non manus violentia, peragens:
Ac ministerio verbi beatos thesauros impertiat
Aeternorum bonorum, remedium videlicet peccati anxifica,
Effugium mortis (aeternae), & gratuitum donum iustitiae.
Obtemperandum verò est ministro, Dei officium obeunti,
Hoc est annuncianti verbum, & Sacramenta tractanti,
Inq; propria Ecclesia decentem ordinem sancienti,
Sine peccato prauae persuasionis, & sine vinculis,
Quibus libera Christi Ecclesia denuò subiugum redigatur.
Si verò quid proponat Deo contrarium, non obediendum est.
Pastoribus (enim) non fas est contra Dominum Leges promulgare.

Hanc, de sapienti Lutheri instinctu,
Confessionem veracem, & firmo fundamento innixam, edide-
De resuscitata doctrina & de ritibus (runt illustres viri,
Perniciosos, quibus & ego meam confessionem adiungo,

Quamuis

Cōfessio
August.
exhibita
Impera-
tori.
Pontificij
frustra se-
e oppo-
iunt Cō-
fessionij „
Augu- „
tanæ.
Confess.
Aug. ro-
bur & ef-
ficacia.

καί περ ἐὼν ὀλίγισθ, ὄμιος δ' ἄρα μάρτυς ἀληθῆς
καὶ θεὸς εὖ, ἄλλοισι μετ' εὐσεβέεσσι, γεραίρων.
τὴ δ' ἰταλῆ γραφθεῖσα νόμος ἑτεροφώνῃ
ἀρχηγῶ πόρσωαμ, ὅδ' ἔκ ἀπεσείατο βίβλου,
ἄλλ' ἀγανῶς ὑπέδ' εκτο, βιοσῶα πάντα φέρσασα
νυκτορίδες δ', ἀμυλῶα λιπαυγέθ ὄρνεα πα
χείλεσιρ ἀβληχροῖσιρ ἀναιδ' εα τετριγῦαι, (π
σιὺ βλοσυροῖς σκώπεοσιρ ἐπειρήσαντο χαλέπῃσι
ἔμπεδορ ἀτρεκίης φανερῆς τύπου, ἀλλὰ τίς ἀλκῆ
ἠελίθ ποτὶ φέγγθ ὑπότροπὸρ ἐσιρ ὀμίχλη;
ἑ γὰρ ἀθραυστος ἐμιμνε, ἑῖς τέλος ἔασετ' ἀσφῶ
μαρτυρίη σερεοῖσιρ ἐφιδρωθεῖσα θεμέθλοισι,
παντός ἀναινομλῆς κόσμου καὶ δαίμονθ αὐτῶ.
ἦ τότε κάρτθ ἄεξε τόσορ, τόσορ εἰσέτ' ἀεξει,
ὡς νῦν παμφαίνει καθ' ἀπάσης κλίματα γαίης
μαρμαρυγαῖς λιαρῆσι θεῶ λόγθ ὑσερόφαντθ,
ἀυγάζωρ ὀλίγος τοπάρθ σπινθῆρσιρ ἀμυδ' ροῖς.
ἔσοχα δ' ἀκμάζει Χρισθ σπόρθ ἔμφρονι θαλλῶ.
ὅς δ' ἄρ' ἐὼ πολύκαρπα θαλύσια πατρὶ τελείω
ἀμᾶται νοερῆς ἀπερείσια λήϊα βώλθ,
Γαίης ἐνθα καὶ ἐνθα κατ' αὐλακα βωτιάνειραμ.
νύμφη δ' ἐσθλοτόκεια θεῶ νήριθμα λοχεύει
τέκνα, πρὸς ὄρανὸρ αἰπὺρ ἀπὸ χθονὸς αἰσονται.
θάλλει δ' ὄρανίοισιρ ἀεξομλῆ κτεάτεοσι
χρυσείη γενεή, νεάτλω ἀνά πνευθμλῆα κόσμου,
ἐρχομλῆς προφέρσασα βίθ τύπουρ ἠδὲ καὶ ὀλβθ.
καὶ νῦν πῖσοσθ Χρισθ κλέθ, ὄρρα πῖέζαμ
εἰς σκοτοδρόμ μνέλωε θεκμάχθ αἰδ' ἀπαππας,
τιμλῶ ὑψικάρλωρ ἐς ὄρανὸρ αὐτε τιταίνει,
πίσις δ', ἐρ κραδίησι νόμος ζώσασα καὶ ἔργοισι,

ἀμφο

I
Q
Ei
In
In
In
C
So
N
N
C
T
C
V
Se
Q
E
Q
In
V
Ac
Fil
Flo
Au
Pr
Et
Ad
De
Tu

VITA LUTHERI.

Quamuis vnus de minimis, sed nihilominus confessor verax,
Et piè Deum, cum alijs pijs cultoribus, colens.

Hanc deinde, latina simul & Teutonica voce conscriptam,
Imperatori exhibuerunt: qui & non repudiavit libellum,
In quo nihil non salutare inerat: sed clementer suscepit.

Vespertilioes autem, enerues Papæ fugientis lucem auicula,
Impudenter rostris infirmis stridentes,

Cum fœdis noctuis, tentabant conuellere

Solidam manifesta veritatis formam, sed quenam vis
Nocti est contra reuersam solis lucem.

Nam incolumis mansit, & ad finem vsq; immota erit,
Confessio, stabili fundamento incumbens.

Toto (licet) mundo, & Diabolo ipso refragante.

Cuius robur tunc adeò creuit, & iam etiam ita crescit,

Vt nunc per vniuersæ terræ plagas fulgeat

Serenis radijs verbum Dei, postremò reuelatum;

Quod paucos antea (homines) obscuris scintillis lustrabat.

Et semen Christi flore intelligenti apprimè riget & maturescit

Qui, patri suo fructuosa thalysia peragens,

In finitæ rationalis glebæ segetes demetit

Vbiq; terrarum, in sulcis homines alentibus,

Ac fœcunda Dei sponsa innumerabiles parit

Filios, è terra ad sublime cœlum nitentes.

Floret q; cœlestibus bonis aucta,

Aurea ætas, in imo (nunc) mundi fundo,

Pra se ferens imaginem venturæ vitæ & beatitudinis.

Et nunc Christi, seruantis in se credentes, gloria, quam deprimere

Ad lucis expertes vsq; inferos Papa, Dei hostis, conatus fuerat.

Decus sublime ad cœlum vsq; iterum extollit

Tum fides, in cordibus simul & factis viuens,

H

Aperit

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

ἀμφαδίω δ' εἰκνυσι θεῶ λογοβώτορ Θ αὐλίω.
 πολλοὶ δ' αὖ, στεφάνοιο μετ' ἰχνία φρονά θεοντες,
 ἀτρεκίω σήριξαν ἀγακλέα μάρτυρι πόντω,
 λειβέμλαι προΐεντες ἀναΐτιορ αἶμα δίκωταῖς.
 αὐτοὶ δ' ἀντίβιοι δίδ' ἀχῆς παλιναυγέ Θ ἐχθροὶ
 κρυπτοὶ μάρτυρες εἰσιρ, ἀλευάμνοί περ ἐνίψαι
 ἀμφαδ' ὀρ' ἀτρεκίω ἐτόρ' ὀφρονες, ὅπῃ θεεῖη
 ἠχὼ μαρτυρίας ἀυγασίδ' Θ αἰεμ' ἀληθῆς.

Acta L. à
 comitijs
 Augusta-
 nis.

ὡς δ' ἀγορὴ τετέλεστο πόδικλῦτος, ἦρ' ῥα κέ φαί
 κνδίσλω σωόδωισιρ ἐνὶ πλείεσι γενέσθαι,
 Ἐπ' ἀλιρ οἶκα δ' ἴκανε λόγων τρόμος ὄρανοφάντα
 τῆ μέρ νηὸρ' εἶμε θεῶ, τῆ δ' εἶχε μαχαίρην,
 ἀντιπάλοις καὶ δ' εἶμα θοὸρ καὶ πῆμα φερσάμ.
 Ἐγάρ μιν γραφίδ' ὠρ κάματ' Θ χέθερ, ὅδ' ἀγορὰ
 ὅδ' εἰ θεορρήτων βίβλων κόρ' Θ, ὅδ' ὄκν' Θ εὐχῆς.
 οἷς μάλα ποίπνύωρ, καὶ δ' ἄριον οἶμα κορύσων,
 ἔξοχ' ὄνησε θεοῖο φίλῳ λογοτόρπ' εἰα ποίμνῳ,
 ἔξοχα δ' αὖτε χάλεψ' ἐλύκων μηλοφθόρον ἔθν' Θ,
 ῥήξατο μέρ Τυρκῶν ὀλοὸρ σθέν' Θ ὀμβριμοχάσμων
 καὶ σκολιῶ σίφλωσε βίῳ καὶ μήδ' εἰα πᾶππα
 χρυσομάχωρ τ' ἠλεγε δούλῳρ μυστηριοπύρθωρ
 ἀντινόμων τ' αἶκα βοῆ καὶ γράμμασι πᾶυσερ
 εἰς δ' ἀναβαπῆσιεωρ βλοσυρὸρ σίφος, εἰς μαχομῆ
 ἔθν' Θ, ἰσδ' αἰὼρ τε λάχον βαρῦς ὤρτο μαχητῆς.

Turca
 Germani
 am inua-
 des L. pre
 cib. fuga-
 tur: 1532.
 1529.

καὶ γὰρ ἐπεὶ Σολυμᾶν, Τυρκῶν ἀγὸς ὄλοόθυμ' Θ
 δ' εὐτόρον ἰωρῆς περὶ ὠμῶν Θ ἠλθε, Βιέννῳ
 ἐκπράθειρ ἀφάτοισι μεθ' ἵππῆεσι μλνοινῶν,
 ἄσυμνε πῶλεμον, γαίης ἀλεμανίδ' Θ εἶλαρ
 ἦρ' καὶ πρόσθε τῖναξε βίη καὶ μήχεσι κρυπτοῖς
 ἔτορ' ὀθαυμασίοισι λιτῆς κρατοράλκ' Θ ὀπλοῖς,
 ἀντίοω

APU
 Ad
 Gl
 Sai
 Qu
 Cl
 Ma
 Et
 Cl
 Et
 Vn
 Et
 Ne
 Ne
 Qu
 Ex
 Ex
 Tu
 Ac
 Fir
 Et
 In
 Ge
 It
 Vi
 Vr
 Qu
 Li
 v

V I T A L V T H E R I.

Apertè ostendit ouile Dei, qui verbo suo homines pascit.
 Adhæc multi, cruenta Stephani vestigia insequentes,
 Gloriosam veritatem mortis testimonio confirmarunt,
 Sanguinem suū innocentē persecutoribus effundendū tradentes.
 Quin & ipsi aduersarij, doctrina iterum illustratæ hostes,
 Clandestini testes sunt, quamuis refugiunt dicere
 Manifestam veritatem, cum aliter sentiant: quod diuina sit,
 Et in æternum vera, Augustana confessionis doctrina.

Cum itaq; finitus esset conuentus ille celeberrimus, quem me-
 Clarissimum inter pleraq; concilia extitisse, (ritò dixeris
 Et cœlestis verbi antistes domum reuersus esset:

Vna manu templum Dei ædificauit, altera gladium tenuit,
 Et terrorem & cladem hostibus inferentem.

Nec enim scribendi labor eum defatigauit, nec concionandi,
 Nec satietas eum cepit diuinorum librorum, nec tædiū præcatio-
 Quibus studijs impensè incumbens & robur cordatū armās (nis,
 Eximiè charum Dei gregem, verbo gauisum, adiuuit.

Eximijs etiam turbam luporum, ouibus exitia!ē, damnis affecit.

Turcarum enim bellicosorum vim immanem fregit,
 Ac violentiam et consilia improbi Papæ elisit, (Christo aduersorū:

Firmisq; argumentis conuicit imposturas Sacramentiperdaram
 Et tumultum Antinomorum voce & scriptis compefcuit,

In noxium in super Anabaptistarū manipulum, inq; Mahometi
 Gentem, et Iudæorū agmen, inuectus est vt præliator acerrimus.

Nam vbi Solymanus, ferox Turcarum imperator,
 Iterum iacta alea venisset, eo consilio & voto,

Vt Viennam innumeris cum equitibus expugnaret:

Vrbem bellicosam, terræ Germanicæ propugnaculum,

Quam & antè vi & occultis machinis oppugnauerat:

Lutherus ipsum mirandis validæ præcationis armis

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

ἀντιόωρ περ' ἀνευθερ, ἔης ἀπαλέξατο πάτρης,
 προτροπὰ δ' ἰω δ' ἐβίησε φέρειν ἐπὶ Βόσπορον ἄλμυ
 αἶχ' ὁμῶ καὶ πένθ', ἐπεὶ μέγα πλῆθ' ὄλεσε
 κτήνομλῶν, βριαροῖσιν ὑπ' ἔγχεσι τευτονιδ' ἄωρ,
 σφίλατο δ' ἐλπωρῆς συγερόφρονος, ἥμιρ ἐπ' ὤρσεμ
 ὅδ' οἶορ μόθορ αἰπὺν ἀμφλικτῶν τράπε τυρκῶν
 ἀλλὰ καὶ εὐχολῆσιρ ἑαῖς, ἄλληκτα θεσσαῖς
 εἰς θεὸν εὐμνέοντα, καὶ ἄρμυια πάντα φερύσαις
 ἠρεμίω πόρσωεμ ὅλη Γερμανίδι γαίη,
 καὶ σαθερῶς ἐφύλαξεμ ἕως ἐνὶ σώματι μίμνεμ.
 Εἰρλίω γὰρ ἔτευχεμ ἄναξ ῥωμυιδ' ἀρχῆς,
 Νωριόπυργορ ὀπη κείτ' Φραγκοῖσι πόλισμα,
 ἥμ κρατόρως Λαθῆρ' ἔη σῆριξεμ ἐπευχῆ.
 εὐσεβέωρ δ' ἀπέρυξε μόθ' κλόνορ αἵματόεντ',
 εἰσόκε οἱ κλωσῆρα βιοσσορ αἶσα κέασε,
 ψυχλὴ δ' ἐκ ῥεθέωρ ἐς ὀλύμπιορ οἶκορ ἔνασσε.
 εἰς δ' ἀναβαπῆσις ἀς κάλαμορ θώρηξε καὶ εὐχλῶ
 ὦρ, μετὰ Γαννονίης ἐνοπῆς τέλ', ἐσ μόρ ὄρινεμ
 ὅζ' αἰδ' ὁ Κατανᾶ προφανεῖς δόλ' ἀρχεκάκοιο,
 ὄφρα δὶ δ' ασκαλῆς κατ' ἐλέγχεα δύσκληα χεύη
 ἕοσαμλῆς νέορ εἰδ' ἀρειότορορ προτόροιο.
 οἱ γὰρ ἐλαυώμυνοι μανιώδ' εἰ δ' αἶμον' οἷσρω
 λυσαλέοις σομάτεσιρ ἀναιδ' ἑα Βάξιρ ἰαλλομ,
 Βάξιρ ἰσδ' αἰοισιρ ὁμόφρονα καὶ μανιχαίοις,
 ἄλλοις δ' αἰρετικοῖσιρ ὁμόθροορ, οἱ κ' Ἰ Χρισθ
 λάξ' ἔβαρ, ἥε θεότητ' ἀτεμ βέμυλαι μεμαῶτες.
 οἷς ἐνὶ Σερβῆτ' τε, καὶ ἀντίθετ' μαχομήτης,
 καὶ Γαῦλ' τ' ἔθρεψε Σαμόσασατα, ἑ χορός ἄλλοι
 εἰς ἀμάριω γὰρ τλίω δ' εσωέρρεε λύματα πάντων
 οἱ λόγορ ἀτρεκίης ὀλοοῖς ψεύσ' εοσιμίωαμ.

πρῶτα

L. pacem
 Germa-
 niæ impe-
 rat ac cō-
 servat.

Pax No-
 ribergæ
 sancita:
 532.

Anaba-
 otistarū
 hæresis
 exorta:
 535.

Dogma
 Anaba-
 otistarū.

Apr
 Eir
 Ded
 Illot
 Et
 Ver
 Ad
 Tra
 Et
 Vi
 Qu
 Et
 Do
 Et
 Qu
 Ab
 Vt
 Qu
 Ij
 Do
 Do
 Ali
 Cai
 In
 Ac
 In
 Qu

VITA LVTHERI.

in patria sua repulit, licet absens illi resisteret,
Et procul ad Bosporum mare referre coëgit
Dedecus pariter & luctum: cum ingentes copias amisisset,
Illorum, qui validis Teutonidarum hastis trucidati fuerant,
Et spe immiti, quæ ipsum adduxerat, frustratus esset.

Nec solum arduum crudelium Turcarum bellum auertit:
Verum etiam precibus suis, sine intermissione excurrentibus
Ad propitium Deum, & omnia opportuna referentibus,
Tranquillitatem prestitit toti Germania,
Et stabiliter eam conseruauit, quamdiu in corpore mansit.

Pacem enim sanciebat imperij Romani præsēs,
Vbi in Francis sita est vrbs Noribergica.
Quam (pacem) firmiter Lutherus precibus suis stabiliuit,
Et à Christianis cruenti belli strepitum prohibuit,
Donec vitalem ei telam parca dissecuit,
Et animam è membris ad cœleste domicilium transtulit.

Postea etiam in Anabaptistas calamum, & precationē arma
Quorum examen, post belli Pannonici exitum, excitauit (uit.
Ab inferis manifestus Satanae, omnium malorum Principis, do-
Ut infame improperium affunderet doctrine, (lus:
Qua nouam faciem, meliorem priore, induta erat.
Veni enim, insano maligni œstro perciti,
Doctrinam obscœnam, furioso ore, spargebant,
Doctrinam Iudæis & Manichæis consentientem,
Alijsq; hæreticis consonam, qui contra Christum
Calcitrarunt, diuinitate eum sua spoliare conantes.
In quorum numero fuerunt Seruetus, & Machomet impius.
Ac Paulus Samosatae alumnus, & turba aliorum.
In hanc enim cloacam omnium inquinamenta confluxerunt.
Qui damnosis mendacijs sermonem veritatis conspurcarunt.

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

ima er-
 rui Ana
 rpt.
 e Scri-
 ura.

 e Deo
 Cari-

 e pec-
 to.

 e libero
 ditrio.
 e Iustifi-
 catione.
 e bonis
 scribus

 Ba-
 lmo.

πρῶτα γὰρ ἀνδρῶν ψυχῶν βόσιν, ἐνθεορ αὐ-
 ἢ φαύλῳ κρίνῃσι, ἢ ἐμπροσθεν ἀλέγῃσι. (δ' ἰω,
 τοῖς δὲ μεθισαμνῶν τε νοῶν αὐτοῦ σὺ τ' ὄρμη,
τωνοῖς τ' ἐννεσίη φρενοδίνε τ', ἢ δὲ καὶ ὄψεις
 θαμβαλέαι, νυχίων τ' ἀπατηλία φάσματ' ὀνείρων,
 πῶσιός ἐσι κἀνῶν, λογιῶν προφερέερα πάντων.
 πολλὰ μὲν ἀμφὶ πατρὸς τ' πνεύματος εὐχετόωντες,
 τυτθὸς δ' αὐσφιπέλη Χριστὸς λόγος, ὃς σφιν ἔδωξε
 ἄχ' ἀγίῳ κρυφίῃσιν ὑπ' ἐργασίῃσιν ἀήτεω
 σάρκα λαβεῖν βροτέῳ μαρτῆς ὑπὸ νηδ' ὑί' κέρης.
 τ' δ' ἄρα μυθολογεῦσι μετ' ἐχάτης δ' ῥόμου κῆς,
 τ' φθιμῶν μετ' ἐγερσιν ὑποχθονίων ἀπόλεκτρων,
 Γέννησιν ἀμφανέειρ σκήπτρων κράτος ἀνδράσι πῖσι οἷς.
 ὃ μὲν δ' σφι μέμηλε, νόμος δ' ἀσπλητ' ἰμάσθλη
 ἀνθρώπων κακὸν ἢ θ' ὑπερβασίῳ τε κολάζει.
 ὃ δὲ γὰρ ὃ δ' ἀλέγῃσιν ἀμαρτὰ δ' τ', ἢντινα πάντες
 σύμβλασον φορέσιν ἀλιτρῶ παῖδες ἀδ' ἀμυ.
 τέκνα δ' ἀλωβ' τοῖσι μετ' ἠθεσι φασὶ γενέσθαι,
 πάντα δ' ἔχειν ἀχράντα, καὶ οὐτίν' ἄξια ποινηῖς.
 ψεύδοντες δ' ὅτι πᾶμπαρ ἐμδ' σιός ἐσι μνηοῖν ἢ,
 οἷς νῦν ναετῆρας ὀλόφθορ' αἰα κομίζει.
 καί τινες εὐνομίῃ ζωῆς ἐκτοσθι φανείσης
 ἔλποντες σῶαί τε πέλειν, καὶ πᾶν χυ δίκαιοι.
 ὃ δ' ἔργων ἀγαθῶν ἀποδ' ἡ σφίσι, ἀλλὰ τίθεσθαι
 κτήματα πάντ' εἰς κοινὸν ὁμοζήλοισιν ἀδ' ελφοῖς,
 τ' τ' ἀρετῆ σφίσι ἐσὶ τελεσφόρ' τ', ἔξοχον ἔργον,
 ὃρρα τὲ μῶνον ἔοικε φιλοχρίστοις μερόπεσιν.
 ὡς δ' ἄρ' ἀποβλητὸν σφί λόγων κήρυγμα θεείων
 ὡς τ' θεῖα λόγων σφρηγίσματα φαυλίζοντες.
 παίδων γὰρ βαπτισμὸν ἀποπῆν ὑσιν νεογνῶν,
οὐνεκεν

Αντ
 illis
 Et S
 Μοι
 Νο
 Sed
 No
 In
 Ηυ
 Et
 Τει
 σ
 Ρυ
 Ρει
 Ρυ
 In
 Et
 Ad
 Q
 C
 O
 Η
 Q
 It
 P
 e

VITA LUTHERI.

Primò enim ministerium verbi diuini, quod animarũ huma-
nã parui aestimant, aut prorsus non curant. (nam pabulũ est,
illis verò priuatus animorum, extra se raptorum, motus,
Et Spiritus vertiginosi instinctus, & reuelationes
Monströse, & fallacia nocturnorum somniorum spectra,
Norma sunt fidei & omnibus oraculis diuinis præstabiliora.

Multũ quidem de Patre & Spiritu gloriantur:
Sed exigua eis est Christi ratio, qui videtur eis,
Non ex occulta Spiritus sancti operatione
In ventre Mariæ virginis carnem mortalem accepisse.
Hunc etiam fabulantur, post vltimi diei aduentum,
Et post mortuorum ex cubilibus subterraneis resuscitationem,
Terrenam regni potentiam credentibus exhibiturum esse.

Nec omninò student, rigida legis flagello
Prauam hominum naturam & transgressionem punire.
Peccatum enim prorsus non curant, quod omnes
Praui Adami filij congenitum circumgestant.
Infantes autem moribus incorruptis nasci aiunt,
Et omnia habere pura, nec vllius esse reos pœna.
Ad hæc nugantur, quòd prorsus liberũ sit arbitriũ (in hominib9.)
Quales nunc corrupta tellus incolas gestat.

Et aliqui honesta externæ vitæ gubernatione
Confidunt se saluos & omninò iustos esse.

Nec est in eis studium bonorum operum, sed ponere
Omnes facultates in commune eiusdem sectæ fratribus,
Hoc ipsis perfectã virtus est, & officium excellens,
Quod solum Christianos homines deceat.

Quemadmodum verò abiectum eis est sermonum diuinorũ
Ita & diuina verbi signacula aspernantur. (praconium,
Puerorum enim recens natorum baptismum respuunt.

οὐνεκεν δὲ διδάχλω χαδ' εἰσφίσι νήπιον ἦτορ,
 οὓς δ' ἐσμῆξε λοετρὰ θεόρρητα νηπιάχοντας
 δ' εὐτόρομ ἀχρήσοις ὑπὸ νάμασι φαιδ' ῥύνοσι.
 καὶ πάλιν εἰς βάπτισμα νέον πέμπουσιν ἐκείνους,
 οἷς ψεκτοὶ θεράποντες ἐπήφυσαν ἔνθεον ὕδωρ.

e coena
 omni.

Ἐσφίσι μὲν εἰλαπίνης ποδὶ μουσίδος ἐσὶ δὲ δ' αὐγμά
 καὶ νόθ', οἷον ἐφλωερὸ κίγκλιθ' ἀντία Χριστῷ
 ὡς μόνον εὐσεβέες θοινητόρες εἰσι τραπέζης
 Χριστοῦ, ἀψιδέω μετὰ πῖσι εἰσάρκα φαγόντες
 πνευματικῶν, νοερόν τε λύθρον πίνοντες ἀπ' αὐτῶν
 λυγροὶ δ' ὅσ' εἰπνεύσι δ' ἔμας Χριστοῦ καὶ αἷμα.

abfo-
 one.
 Eccle

Ἐλύσι μὲν ἀμπλακίης θυμηδ' εἰς πᾶσα ἀτιοσάμ.
 ἀφραδ' ἔως δ' ἐρέδσιν, ὅτ, ἐν θεοπειθείλασιν
 ὁ κακὸν οὐτιμ' εἰκελίπειν ἐναρίθμιον ἐσθλοῖς
 χρῆ δ' ἀσεβῶν πρόρρητον ὑπ' ἄορι φύλον ἀμᾶσθαι.

Magi-
 atu.

ὡς δ' ὅτ' ἐθμιόν ἐσι θεῶ λατρίεσιν, ἀνάσσειν,
 ἰθύνειν τ' ἄλλοισι δικαζομένοισι θέμιστας.
 ὡς δ' χρῆ βασιλευσὶν ἀλιτρονόοισι πιθέσθαι,
 ἀλλὰ σφιν κρατοροῖσι μετ' ἐντεσιν ἀντιφέρεσθαι.

vita
 ili.

ὄρκων δ' ἀλέγασσι, καὶ δ' ἐθέλσσι πεπᾶσθαι,
 ὅδε μετ' ἀλλήλων βιοτήσιαν ὄνομ' ἀμείβειν,
 ἀνδράσιν ὡς νόμθ' ἐσιν, ἐν ἠθεσιν οἷσιν ἐκάσσοις.
 τοῖς δ' ἐπέλει νόμθ' ὅτθ' ἐν ἠθεσιν οἷσιν ἄρισθ'
 ἦσσαν ὅπως σφιν ἀεικὲς ἔη, καὶ μᾶλλον ἔτοιμον,
 κλέπτην ἄρπάζειν τε, καὶ ἄλλων λήϊα κείρειν,
 ἢ θεῶν κηφλώων, ἀλλότριον ἔργον ἀμώντων.

Con-
 o.

συζυγίῳ δ' ἐλύσει θεοσφίγκτιο γάμοιο,
 καὶ τούσας γαμέσιν ὄσας ἐθέλσσι γυμναῖκας,
 αἰχραῖς δ' ἰσὶ κύνεσσι μετ' ἀλλήλοισι πλέκοντες,
 ἢ δ' ἐνέκυρσεν ἕκασθ' ὅοις σέρνοσι πελάζει,

αἰσυλα

V I T A L V T H E R I.

Propterea quòd rude illorum cor doctrina non est capax.

Et qui infantes sacro lauacro sunt mundati,

Hos secundo vndis inutilibus abluunt,

Ac iterum in nouum Baptisma immergunt illos,

Quibus ministri culpabiles diuinam aquam infuderunt.

Atq; de mystica cœna eadem eis est doctrina

Et sententia, quam Cinglius contra Christum prodidit.

Quòd p̄ tantum sint participes huius mensæ

Christianæ, fide Deum contingente carnem comedentes

Spiritualem, & sanguinem mente solum percipiendū ab illa bi-

Impij autem Christi corpus & sanguinem non accipiant. (bētes:

Præterea suauissimam peccatorum absolutionem planè reij-

Et insipienter affirmant: quòd in Christiano populo (ciunt.

Non deceat vllum malum bonis annumeratum relinquere,

Sed impiorum turbam radicitus gladio esse demetendam.

Item quòd non liceat cultoribus Dei magistratum gerere.

Et recta iura dare alijs in iudicio disceptantibus.

Quòd etiam impijs magistratibus non sit necesse parère,

Sed validis eis armis resisti oporteat.

Iuramenta nihili faciunt: & proprium tenere nolunt.

Nec res ad vitā necessarias inter sese commutare (contractus ex.

Vt apud quoslibet homines in sua republica lege receptū. (ercere.

Hac autem Lex in republica sua est optima:

Vt videlicet minus turpe sit illis, & eo procliuius,

Furari, rapere, & resecare aliorum messes,

Pro fucorum ingenio, qui alienum opus metunt.

Dirimunt in super Coniugij, à Deo sanciti, copulam.

Et tot vxores ducunt, quot volunt,

Turpesq; veluti canes inter sese coeunt,

Ut quam quisq; nactus fuerit, banc pectori suo applicat

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

αἰσυλα νυκτορινῆς ὅτε κυπρίδ' ὄργι' ἄγοντ',
 ἄλλα τὲ πόλλ' ἐπιτοῖσδ' ε, (σθαε,
 φράζδ' ἔτελέδ' μιάρῃ τολμῶσιν ἔρωῃ.

nabar.
 ique se
 mmo-
 nt.

καὶ τόδ' ἐλέγχιον μερόπων γένθ', ἐνθεμ' ἄλασον
 αἰχθ' ὁμῶ καὶ πῆμα βροτοῖς πάντεσσι φυτεύθῃ,
 ἔξοχα δ' εὐσπλάγχνοιο θεῶ παθαρόφρονι ποίμνῃ,
 πάντων Γερμανῶν ἀν' ἐδ' ἔθλια λάβρον ὀρώρδ'.

onaste-
 i tandē
 cupāt,
 Vestfa-
 e urbē.

αὐτὰρ ὅτ' ἐνθα καὶ ἐνθα διαπρυσίησιν ὁμοκλαῖς
 κηρύκων ὑπόφξε, θεῶ λόγον ἠπυόντων.

ἄρχοι δ' αὐτολέεσσι δίκης ῥόπῃροισιν ἐφῆκαρ
 πῶσ μοι ἄτασθαλίης ἀντάξιον, ἄδ' ἄλεωρῆ
 λείπετ' ἀμνηχάνεσσιν, ὅπῃ τεύξωσικαλίας

nabar.
 ior.

ὑσατα Βησοφάλων (ὡς τεύτονες αὐδ' ἄζοντ')
 ἔθνθ' ἔσω ῥίλωιο καὶ ὄξυπόροιο Βεσπρυθ'

ἀγχιόρον Φρισίοισι) Μονάσριον ἄσυ λαχόντες,
 ἄρμυνομαῖς φραδῆσιν ἐδ' ἔθλιον, αἶνά τέλεσαρ.

αἶψα γάρ ἠγεσίης ταμίας γέρας ἐσθλὸν ἀπκνύρωμ,
 ὄσθισι θεσμός ὄπασσε, νέλω δ' ἄεσίφρονι τόλμῃ

κοιρανίλω σήριξαμ ἐπίσφαλεροῖσι θεμέθλοις,
 σκηπῆχον σῆσαντες, ὅσδ' ἴλω μέλλερ ἀνάσσειν,

ἔσθισιν ἠμ πόθθ' ὄξυς ἐνὶ φρεσὶ, πάντα δ' ἀμάζδ'
 χεῖρεσιν ὀπλομανέσσι πόδιξ ἀνά τεύτονθ' αἶαρ.

ἐνθάδ' ε μὲρ τόσσοισιν ὑπ' αἰχέσιν ἄσυ μίλωαμ,
 ὅσα τίς ἄκ' ἐνέποι καὶ χάλκεον ἠτορσέξωμ,

χειλέωμ τ' ἀκαμάτων ἀπὸ πάνθροον ἠχομῖάλλωμ.
 ὡς γὰρ ὁμῶ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα,

καὶ πᾶσα κρήνη, καὶ φρεῖατα μακρὰ νάσσιν
 εἰσπατέρ' ὠκεανόν, προχοαῖς δ' ὄδ' ε δ' ἐχθυθ' ἀπᾶν
 ὡς καὶ πάντοίης ῥόθ' ὑβριθ' ἠδ' ἔσθ' ἄτης (τῶν
 συμφέρετ' εἰς πέλταγος τόδ' ἀπείριτ' ἐνθα σωήχθ'
 μαχλῶ

Cy
 Ali
 Di
 At
 Tu
 M
 In
 Co
 Et
 Di
 Pe
 Ad
 Ge
 Fr
 Co
 St
 A
 Re
 Ci
 Li
 Ar
 Qi
 Et
 Vi
 Et
 In
 Si
 In

VITA LUTHERI.

Cum fœda nocturna veneris sacra celebrant.
Atq; præter hæc multa, horrenda auditu honestis hominibus,
Dicere & facere scelestæ libidine audent.
Atq; hoc flagitiosum hominum genus, vnde extrema
Turpitudine & noxa cunctis hominibus propagata est,
Maximè autem rectè sentienti misericordis Dei Ecclesiæ,
In omnium Germanorum sedibus impetuosè se commouit.
Verùm cum passim claris increpationibus
Concionatorum, qui verbum Dei proclamant, cederet,
Et magistratus etiam multos pro iuris rigore afficeret
Digna sceleribus morte, nec receptus
Periclitantibus relinqueretur, vbi nidificare possent;
Ad postremum VVesphalorum (Sic Teutones vocant
Gentem inter Rhenum & rapidum Visurgim
Frisijs conterminam) urbem, Monasterium, cum elegissent,
Commodum instituto suo locum, immania patrârunt,
Statim enim Magistratibus honestum officium abrogarunt,
A lege ipsis traditum, & dementi audacia nouum
Regnum super incerto fundamento constituerunt,
Creato rege, qui non diu regnaturus erat.
Libido enim acis incesserat eorum mentes, omnia subigendis
Armata manu circumquaq; in Teutonis tellure.
Ibi tantis sceleribus oppidum polluerunt,
Quanta quis enarrare nequit, qui vel aneo corde sit præditus,
Et omnigenam ex indefessis labijs loquelam emittat.
Vt enim simul omnes fluuij, & omnes maris sinus,
Et omnes fontes, ac stagna ampla, defluunt
In Oceanum, patrem (aquarum,) qui omnium ostia recipit
Sic & omnigena petulantia & noxa fluxus
In infinitum hoc pelagus conferebatur. ibi coijt

Obscenitas

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. I.

μαχλοσυνή Γομόρης, Σολύμων πάθος, ὄργια ῥώμης.
 τόσον ἐβακχεύσεντο, τόση σφέας εἴλερον οἴζυς,
 ἀνδρῶν εἶδ' ὅσον ἔχοντας, ἐριννύσι δ' οἴσρον ὁμοίως.

τοῖς δ' ἄμοτον λυσῶσι μόθον ἔλοιγόν ἄμ' αὐτῶν
 ἢ γαγορῆ γητῆρες ὁμῶλα καπέζαν ἔχοντες,
 ἀγρομνίως δὲ φάλαγξι πόδες ἔψαντο κραταιαῖς,
 δ' ἠρόν ἐφεζόμενοι, σρεῦγορ δ' ἔντοσθε ἐόντας
 ἄρει, καὶ λιμῶ θυμαλγεί, καὶ δορυβοισιν.

ὡς δ' ἐνιαυτ' ἄνυσσε, ἔῃματα πολλὰ μετ' αὐτῶν,
 ἵππεύων σελάοντι δ' ἰαίθερ' ἄρματι φοῖβ' ὅσον,
 εἴλορ ὑπέρβιον ἔρκος, ἐτώσια πολλὰ καμόντες,
 καὶ μιὰρὸν βασιλῆα μετ' ἀρχεκάκοισιν ἐταίροις
 ἔκτειναν, φλογερῆσιν ἔπρασμυχθέντα πυρᾶ γραις
 ἐμ δὲ σιδ' ἠροπλοκοισι λιπόπνοα σώματ' ἄφραμ
 φορμοῖς, νηκῶσιο βροτοῖς μνημῆια τόλμης.

ὡς ἀναβαπῆσι ἐὼν μέρ' ἀτάσθαλον ἔκλασεν ὄρμω,
 ἄρει, καὶ ποινῆτα μεσίχροι, ποιμνίης ἀνδρῶν.
 Λαθῆρ' ὅσον δὲ, λόγιο θεοδ' ἔσ' ὄπλα τινάσων,
 τμηξινόοις γραφίδ' ἐσιν ἐπέχραεν, ὥρσε δ' ἐταίρους
 μαινομνίως ἐλεγχον, ἐπεὶ τοπρῶτον ὄρινθεν,
 κῶσι δ' ἴκεσίνισι λιταῖς πολυαχθεῖα μόχθον.

Δράμα δ' ἐπεὶ τραγικόν τ' ὄσον ἀοίδιμ' (εὐρετελευ-
 Γαῦλος ἀναξ' ἔδρης ῥωμκίδος, ὅς μετὰ Χριστόν (τὴν
 δευτέρου εὐχετο κῦδ' ὅσον ἐν' ἀνθρώποισι κομίζειν,
 μαντώης ἐκαλεσμένους ἔρκεα καλὰ πόλην ὅσον
 πρῶτος ἀρητῆρας, ἵν' ἀρτυνοῖατο μήτιν
 χίσματος ἀμφ' ὀλοοῖο, νόσων δ' αἷς φθείρετο πῶμινη
 τῆμ' ὅσον ἀριζήλιω ἀγορῶν θέσαν εἶνεκα βυλῆς
 μάρτυρες ἀτρεκίης ἀυγασίδ' ὅσον, ἢ χιπαλαιῶν
 ἔχατα Τυρρῆγετῶν Σμαλεχαλδικῶν ἄστυδουκίαι.

naba-
 iste Mo
 sterij
 selli.

pplici-
 n de A-
 bapt.
 mtum:
 6.

studiū
 repri-
 edis A-
 bapt.

onciliū
 antuz
 dictū:
 6.

onētus
 otestan
 ū Smal-
 aldiæ:

Ob
 VJ
 Q
 Pr
 Et
 Di
 M
 Pr
 Vte
 Elo
 N
 E
 C
 Pr
 Li
 In
 A
 E
 T
 Pr
 S
 In
 Pr
 D
 V
 T

VITA LUTHERI.

Obscœnitas Gomorrha, calamitas Hierosolymorū, Bacchanalia
Vsq; adeo bacchabantur, tanta eos noxa corripiebat, (Rhome.
Qui hominum effigiem habebant, sed furijſ rabie similes erant.

His igitur indefinenter furentibus bellum, & exitium vnā
Principes, finitimam regionem tenentes, intulerunt. (cum eo,
Et validis copijs congregatos cinxerunt,

Diu obsidentes, & inclusos vexarunt
Marte, & fame acerba, ac tumultibus (intestinis.)

Cum verò annum, & multos post eum dies, absoluiſſet
Phœbus, splendente per athera curru inuectus,
Vrbem munitam ceperunt, cum multum frustra laboraſſent,
Et impurum regem, cum socijs mali autoribus,
Necarunt forcipibus ignitis excruciatum,
Et ex anima corpora sustulerunt in ferreis
Cordibus, vt essent mortalibus inaudita audacia monumenta.

Ita nefarium Anabaptistarum conatum infregerunt (ctebant.
Pastores hominum (principes) bello & supplicio quo corpora ple-
Lutherus autem, verbi diuini arma vibrans, (gavit.
Inuaſit eos calamo mentes transadigente, & socio etiam insti-
ad confutandum rabiosos. Cum primò sese cōmouissent (uauit.
Et supplicibus (ad Deū) precibꝯ onerosū laborē (principū) suble-

Postquam igitur hæc Tragœdia famosam Catastrophen ade-
Paulus Romane sedis dominus, qui à Christo (pta fuisset
Secundum in terris honorem se gerere iactabat,

In pulcra Mantuanae vrbis mœnia conuocauit
Primarios sacerdotes, vt consultationem instituerent
De perniciali Schismate, & morbis, quibus Ecclesia corruppe-
Tunc insignē conuentū egerunt consultationis gratia (batur.

Veritatis Augustanae testes, vbi veterum
Tyrigetarum extremitates vrbs Smalechaldica tuerur.

Ac frequen-

ἄλθον δ' εἰς ἕνα χώρον ἀολλέες, ὁμόνομ ἀρχοί
 πολλοὶ κνδ' ἀλιμοὶ τε, φιλατρικὲς ἦτορ ἔχοντες,
 ἀλλὰ θεογλώσσοις καὶ ἐμ' ἀνδ' ῥάσι πρῶτα λαχόντες
 Λαθῆρ Θ' εἰτόροισι μετεπρεπερ' ἀγρομύνοισι,
 φωσφόρ Θ' ὡς ἰλβεινῶν τηλεφανῶν χορὸν ἄσρων.

Αἴα
 malcal-
 lia.

ἐνθάδ' ἐμὴ δ' εἰς πολλὰ μετ' ἀλλήλοισι μύφαινον
 ἀμφ' ἰταλῆς σωσόδιο καὶ ἔργων, οἷσι φυλάσσειν
 ἀφθορίω ἠλποντο λόγῳ, καὶ πῆματ' ἀμύνειν,
 ἰωσφέας ἐχθρὸς ὁμιλ' ἐπιθύησι χαλέπηρ.
 ἐμ' δ' ἄρα τοῖς Λαθῆρ Θ' ἀρίστω ἐντυε βδλλῶ,
 ἐνθ' ἀγίω ἐπ' ὀθησε λόγων χρε' Θ', εἴασε δ' ἄλλοι
 ἀρχῆς τεκταίνειν βδλεῦματα, τοῖσι μὲν ἄκει
 „ ὅπως ἀφ' ἑμὶς ἐσὶ θεηγόρον ἀνέρα βδλαῖς,
 „ ὡ ψυχῶν τε νομὸς καὶ βιβλία θεία μέλοντες,
 „ ὅτ' ἐπ' ἀρχαίω μερ' ἔχρη πόδα, τ' δ' ἐνὶ νηῶ.

malcal
 lici Arti-
 culi, à L.
 cripti.

καὶ τότε θευλογίης ἀψευδ' ἐ' Θ' ἄκρα χάραξεν,
 εἰς σωσόδιον μεμαῶσιρ, ἐπ' ὠνυματ' δ' εἰς πολλῶν
 ὦν τύπων ἀσρεφείσιν ὁμήμασιρ ἀμφ' ἐπιποτες,
 ἀσφαλέως σωσόδιο δ' ἀκρινθίειν ἀέθλοισι,
 καὶ τὰ δ' ὁμοφραδέεσιρ ἐπ' ἠνέσσαντο μνηοιναῖς
 σωδ' αὐ μαρτυρίω ὁμοθυμαδ' ὀρῆσι ῥίξαρ,
 ἦ ῥα ποτ' ἀυγύσης ἐνὶ τείχεσι καὶ ἰαριφῆναρ.

calcu-
 o extre
 nò labo-
 at.

αὐτόθι δ' ἠ Λαθῆρ Θ' ἀναλθεῖ τῆκετο νδσω,
 ἦν λίθ' Θ', ἐμφράξας σόμα κνσιδ' Θ' ὄροδύχοιο,
 ὦρσερ, ἀλωφητοῖσι μετ' ἀλγεσιρ ἀλγεα τεύχων,
 ἀχρὶς ἐφ' ἐνδ' ἐκάτ' ὀφά Θ' ἠματ' Θ', ἐνθάδ' ἐποτμ
 ἦ δ' ἠ γείτον' εἶοντα θεῶ χάρις ἀνδ' ῥα σάωσε,
 καὶ πηγῶν ἀνέωξε, λυγρῶν τ' ἀπέλασερ ἀνίλω.
 ὄρ φιλεῖ θεὸς ὑὸν ἄδ' ἦν νάρθηκι πειεζῆ.

καὶ τότε οἷσ' ἀμλν Θ' βίοντα τε λ Θ' ἄκρομ' ἰεσθα

ἡμερῶν

V I T A L V T H E R I .

Ac frequentes coierunt in vnum locum, non modò principes
Multi & honore conspicui, quibus cor veritatis studiosum erat,
Sed etiam inter Theologos præcipue autoritatis viri,
Ac inter alios (ibi) congregatos Lutherus eminebat,
Vt lucifer in illustrissimorum siderum choro radicat.

Ibi multa inter sese decreta fecerunt,
De Synodo Italica & (alijs) rebus, quibus se conseruatuos
Verbi diuini synceritatem, & nocumenta propulsatuos, spera-
si hostica eis turba exitium intentaret. (bant,

Inter eos verò Lutherus optimum consilium promebat
Vbi necessitas sacrosancti verbi postulabat ac alios
Quibus conueniebat consilia inire de imperio.

Virum (enim) Theologum non oportet accedere ad consilia,
Qui animarum pascendarum & librorū diuinorū curam gerit,
Ac alterum pedem in curia alterum in templo habere.

Et tunc vera Theologiæ capita conscripsit
Ad Synodū tendentibus, quæ denominantur ab hac vrbe (Smal-
Quorum constanti animo formam tuentes, (caldici articuli)
Tutò in Synodi certamine decernere possent.

Atq; hæc vnanimi consensu approbarunt.
Vnà etiam concorditer confirmârunt Confessionem,
Quam olim in mœnibus Augusta Cæsari exhibuerant.

Hoc in loco incurabili Lutherus morbo deficiebat,
Quem calculus, ore vesicæ vrinariæ obstructo,
Commouit, cruciatus indefinentibus cruciatibus adijciens,

Ad vndecimi vsq; diei ortum: ibi, morti
tam vicinum, gratia Dei, virum, sanitati restituit,
Et aperto fonte acerbam aegritudinem abegit.

Filium (enim) quem Deus amat ferula castigat.

Tunc etiam cum putasset extremum vitæ terminum adesse
Mortalis,

Restamē
um L.

.sanita-
i restitu-
us cum
Antino-
nis con-
ligit: 1539

Antino-
porum
logma.

ἡμερίς, ζωῆς τε νέω λιποτόρμον Θ' ἀρχῶν,
 ὄρανίσι ταμίησι λόγῳ, σφετόροισιν ὀπηδῆσι,
 ἔχθ' ἀμαμάκετον συγερῶ δ' ἐβήκατο πᾶππα.
 ὡς δ' ἐμὴν ὄρανίσι Γαίηον Θ' αὐτίσι ἀρωγῆ
 εὐαλθῆς ζώγρησε, μακρῶ τ' ἀπεσείλατο νόσον,
 οἴκαδ' ἐτ' ἀρτεμέων πάλιν εἴσετο, χάρμα κομίζων
 πᾶσιν εὐφρονέσαι, κακὰ φρονέσαι δὲ πένθ' Θ'.
 δ' ἢ τότε μὴν συγερῆσι μεληδῶσι καὶ καμάτοισιν
 ἀντινόμων κακὸν ἔθν' Θ' εἰς δ' ἰδ' ἀχῆσι πῖα ψερ.
 ἔτοι γὰρ νόμον ἐσθλόν, ὄμαιδ' ἐρ' Θ' ἀρχὸς ὀπασσε
 παρβασιῶν πληκτῆρα καὶ ἰθωτῆρα βίοιο,
 ἦλασεν δ' ἀγορῆς θεοῦ δ' ἐθ' ἢ δ' ἀπὸ νηῶν,
 ἔδρανα βουλευτῶν, φοβερῶν τ' ἐπὶ βῆμα δ' ἰκασῶν,
 εἰς κόρακας δ' ἀκλαυτος ὀπητάφ' Θ' εἰς ἰκακρυγῶν
 φάσκοι δ' ὡς χρέ' Θ' εἰς βροτῶν νοσέοντας ἀκάμπτου
 δυσνομίης παθέεσι, καὶ ἄχετον ὕβριν ἔχοντας,
 εἰς μετάνοιαν ἄγειν, βιοτῆς τ' ἐπὶ σῶφρον' Θ' οἴμοι
 οἶον σαυρομόρῳ μαλακῶ κηρύγματι Χριστῶ,
 ὄχι νόμῳ σερῆσι νοοθραυσῆρ' Θ' ἐνιπαῖς.

τοῖς ἧ πυριπνεύσοισιν ἐπεσμάρα γκισερ δμοκλαῖ
 βροντήσας λυθῆρ' Θ', ὄμῳ καλάμω τε καὶ αὐδ' ἦ,
 ἐντύνων κράτ' Θ' ὄξυ' θεός δ' εἰ ἦ λθεμ ἀρωγός
 γῆραι καὶ καμάτοις ἀδ' δ' ἠκότι, κῶφισε δ' ἀχθ' Θ',
 καὶ βριαρῶν συμφέλυσε λυκῶν μηλοφθόρον ὄρμῶν,
 ἔως προβάτων λυθῆρ' Θ' ἔλω φορβός τε καὶ ἄρ' Θ'.

ὄσα δ' εἰ βίον τ' ὄρε λείψανα μέχρι τελευτῆς,
 πατρώαις φραδίησιν, ἀναξ, τὰ δ' ἐπάντα κυβερνῶν
 πᾶνθ' ὄσῃσι μελέτησιν ἐπέτραπερ, ἦσιν ὄφελος
 λαμπρὸν ἐτητυμῆς ἱερῆς σέλας. ἦ γὰρ ἀπαυσον
 ἐν λογίοις σρωφᾶτο, βαθύρροα βένθε' ἐρεωῶν

ἀτρεκίη

Mi
Di
In
Saio
Et m
On
Tuo
Affe
Hi
Vi
Ei
Lada
Im
Doe
Im
Ad
Ta
No
co
Def
Vais
Seny
At
Luz
Qu
Dob
Hof
Clu
In
f

enecta
quibus
udijs
xacta.

VITA LUTHERI.

Mortalis, & nouum vitæ æternæ exordium,
Dispensatoribus verbi cœlestis, qui erant eius sectatores,
Implacabile in Papam inuisum odium testamento legauit.

Cùm verò cœlestis auxilium Pœonis rursus ipsum
Salutari medicamine viuificasset, & diuturnum morbum repu-
Et saluus domum rediisset, gaudium referens (lisset,
Omnibus beneuolis, maleuolis autem inœrorem.

Tunc sauis eum curis & laboribus
Affecit improba Antinomorum turba doctrina sua.
Hi enim bonam legem, quam cœli Dominator tradidit,
Vt peccata verberet, & vitam regat,

Eiecerunt ex Ecclesia Dei, & ex templis,
Ad sellas senatorum, & tetricorum iudicum tribunal,
Imò ad coruos, vbi indefleta maleficorum sepultura est,
Docebant autem, quòd oporteat homines laborantes obstinato
Impietatis morbo, & contumaci transgressioni obnoxios,
Ad pœnitentiam, & sanæ vitæ iter, reducere
Tantum leni Crucifixi Christi prædicatione,
Non dura legis qua mentes vulnerantur territatione.

Contra hos fulguranti increpatione insonuit
Detonans Lutherus, tum calamo tum voce
Validas vires intendens. Deusq; ei opitulatur accessit,
Senio & laboribus (iam) exhausto, & onus leuauit.
Atq; (ita) perniciosum Ecclesiæ conatum luporū violentorū re-
Lutherus, quàm diu ouium (Christi) pastor & custos fuit. (tudis
Quicquid verò reliquum ei vitæ ad finem vsq; concessit
Dominus, qui hæc omnia paterno animo gubernat,
Hoc totum sanctis studijs impendit, quibus promouit
Clarum sacrosanctæ veritatis lucem. Etenim incessanter
In oraculis (diuinis) profunda indagans mysteria

Veritatis,

ἁτρεκίης, γραφίδ' ὠρτε μελίρρυτον ἔργον ἐπέγα
τωνεύματ' ἠγεσίησι, καὶ ἄλλοις εἰσετ' ἀπείροις
 δ' εἴξερ' ἀτεκμάρτους σελίδ' ὠρ νόας ὄρανοφάντων,
ἔξοχ' ἐν βίβλοισι θεογράπτοις ἰσοδ' ἠγός.
φερβε δ' ἄρ' ἐρνηοῖσι ὁμῶ καὶ δ' ὠμασι Νισσῶν
πάντας ἐπιδρανήεις σοφίης νομῶν ἰχνεύοντας,
πολλὰ δ' ἄρ' εἰς φάτ' ἠνε σοφῶ μελετήματα θυμ

Biblia
 Germani
 ca reco-
 gnita &
 correcta
 à L. 1540.

καὶ τότε καὶ βίβλω θεοτευχῆ ἰχίρα πελάσας
 δευτέρου ἀγχίνου, Γερμανίδ' ὅτ' ἐνδ' υε φωνῆς
 πᾶπλον, σιλπνότορον καὶ φέρτορον, ἢ ὅτε πρῶτον
 βιβλία Γερμανῶν ὁμοχειλέα πασι ἔθηκε.
 καί τινας αὐ γλωσσέων εἰδ' ἠμονας, ὧν ἔφρασθη
 τῶσις ἄμ' εὐφροσύνησι, ἔδ' συμμήσορας ἔργα
 κρῖνερ, ἀείμνησον δ' καὶ ὄλβιον λῦσε μόχθον.

Preca-
 tionis L. fer-
 uor & ef-
 ficacia.
 Bellū in-
 testinum
 à L. feda-
 tū: 1542.

πρῆγμασι δ' ἐρ πάντεσι θεοδ' εὐσ' ἔργον ἐπευχ
 ἀκαμάτοις μελέτησε νοήμασι, ἢ περ ἔλαφρον
 θῆκερ εὐρ μόγον, ἢ δ' ἄλλω κίδ' ε' ἄρηξερ.

L. pacis
 studiosif.

ἢ ῥὰ καὶ ἐρ δ' ἀπίστωλεμος πρῆκνερ οἰζῦν
 ὕσερον ὄρνυμλῆς, κλεινῶν ὅτε ποιμνέ λαῶν
 ἀρχὸν ἐπ' ἐχθοσ' ὀπευῦτα μλνέκτυπα τεύχε' ἄφρα
 δ' ἠτόδ' ἔης φάεθοντι παραιφασίης τε καὶ εὐχῆς
 ἄρετ' ἐμφύλοιο κακὸν νέφ' αἰψα κέδ' ασερ,
 ἀνδ' ρομέσ' τ' ἀπέρυξε λύθρο χύσι. ἢ γὰρ ὁ πᾶμπ
εἰρῶνς φίλ' ἢε, μόθω καὶ νείκε' ἐχθρῶς.

Genesis
 explica-
 tio Cy-
 gnea L.
 cantio,
 absoluta:
 1545.

σρωφῶν ἀπὸλεμος βδλευματα χρῆσα γαλιῶνς,
 εἰς τέλ' ὅζ' ἀρχῆς. τῶ πατρίδ' ὄρμ' ἐτύχ
 ἐρ δ' ἄρα θαυμασίοισι πονήμασι οἰς νόον αὐδ'
 ἠπλωσε ζαθέης, νεατορ καὶ φέρτατόρ ἐσι,
 κύκνσ δ' οἰορ ἄεισμα, προθεπίζοντ' ὄλεθρον,
 γράμμα, τότ' ἠγαθεοῖς πρῶτῳ ἐνὶ γράμμασι βίβλ
 ἐκφρά

VITA LUTHERI.

Veritatis, & mellifluum scribendi negocium exercens,
Spiritus (sancti) ductu etiam, alijs, adhuc imperitis,
Obscura diuinarum paginarum sensa monstrauit,
Excellens sacrae scripturae interpres.

Et tum in templis, tum domibus Musarum (Scholis,) pascebat.

Cunctos, qui pascua caelestia inuestigabant

Ac plurimas sapientis animi lucubrationes in lucem protulit.

Atq; tunc etiam cum libris diuinis admouisset manum
Solertem secundò, induit (eis) Germanicæ loquelæ:

Vestem nitidiorem & prestantiorem, quam vbi primùm
Biblia Germanorum labijs accommoda fecit,

Et quosdam linguarum cognitione prestantes, quorum fides

Ac animi integritas perspecta erat, socios operis sui

Delegit, & tandem immortalẽ & beatum (illum) laborẽ con-

In vniuersis autem negocijs piæ inuocationis operi (fecit,

Indefessa mente intentus fuit, qua leues

Effecit suas arumnas, & aliorum molestijs succurrit.

Qua & intestini belli calamitatem leniit,

Deinceps excitati: cum duo celebrium gentium praesides

In principem inimicum pugnacia arma sumfissent.

Tunc admonitionis & precatationis suæ sole

Noxiam Martis indigenæ nubem subito dissipauit,

Et sanguinis humani effusionem prohibuit. Nam ipse prorsus

Pacis studiosus erat, turbarum & dissidiarum osor,

Salutaria pacificæ tranquillitatis consilia tractans,

Ab initio ad finem: quo & patriæ portus fuit.

Ceterum inter admiranda eius opera, quibus mentem vocis

Diuinæ explanauit, postremum & optimum est,

Et veluti Cycni, mortem suam vaticinantis, cantio,

Scriptum, quod primum in scripturis sacris librum

ἐκφράζει γεγαρηῆς ἐνοπῆ πολυθαμβεῖ ῥήτρης.
 μίλι το γὰρ τρίτάτω σφετέρης προαροίθε τελευτῆ
 ἔμπεδον εἰς τέλος ἦγε, τὸ χαίρειν δ' ἐπερ ἀκταῖς
 εὔτε δ' ἄδ' ἴω σεμνοῖσι πόδι κροτάφοισιν ἔθρα
 χιόνεοι φαίνοντο· λυγρὸ δ' ἐπιχειματῶ ἀκμῶ
 Λαθῆρσ βίῳ ἴξε Τρίτῳ δέ οἱ ἔορα μὲν ἦδ' ἠ
 κύνκλῳ ἔφ' ἐξήκοντα πολυκμητοῖς ἐνιαυτοῖς
 ὡς δ' ἄρ' ὁ πάντα τέλεσε, τὰ ποιμνία θεῖον ἔοικε
 καδ' ὁ ἕνα μιν τελέειν· ὁρ' ὀλύμπιῳ αὐτὸς ἔγειρε
 ἦγε σίλω σφετέρης μεθεπείρ πολυθρέμμονος αὐλῆς
 καὶ φάῳ ἀνθρώποισιν ἀπολυμνίοισι γενέσθαι
 τῆμῳ ἐς ἰσλεβίλω πατρώϊον ἄστυβεβηκῶς,
 ἦγε μόνων ἀλίας οὐ ἐπιχρῆῳ, οἱ ἔκλεσαρ,
 ἦσυχον ἐμπάτρη καὶ μελιχον εὔρα το πώτμον.
 ἔμαλα δ' ἴω πόθον ἔχε πρὸς ὄραν ὀρθμα θεοῶν.
 ἔδ' ἐνδῶσῳ ἀκικυς ἐνὶ σρωμνῆσι δ' ἀμασε
 δ' κροῖ ἀμειλίκοισιν αἰσωθέντ' ὁδ' ἕνησιν.
 ἀλλὰ τότε ἀδ' ρανίης μικροῖς παθέεσι βαρυθεῖς,
 ὡς ἴδ' ἐνεῦμα θεῶν, καὶ μόρσιμον ἦμαρ ἰκέσθαι,
 προφρονέως ἔπῳεκε, καὶ ἦ ταχύς ἴω τε το μοῖρη
 μαρτυρίω δ' ἄρ' ἔης διδ' ἀχῆς καὶ πῖσιῳ εἰπῶν,
 καὶ θεοῖν εὐχολῆσι φιλοσόργοισι γεραίρων,
 ψυχῆς θεῖον ἄημα πρὸς ὄραν ἦκε νεεσθαι,
 σκῆνῳ ἄνευ σοναχῆς τε ἄλγεῳ ἐκ προλιπύσης
 οἱῳ γὰρ βίῳ ἐσί, τέλῳ τοῖον δ' ἐπὶ πρώτῳ
 εὔσεβεσι γλυκὺ τέρμα, πικρὸν δ' ἀσεβέσιν ἰκάνθαι
 ὡς ἦ κατ' ἀμῆτ' χρόνον ὠριον, ὅππότε πᾶσαι
 ἄρτοτόκοις σαχύνεσι πόδι φρίσθαι ἀλωαί,
 καὶ θέρῳ ἀγλαόκαρπον ὀνείατα μυρία χεύει
 ἀνδ' ῥάσι λῆϊ ἔχουσι, πόνον δ' αὐδ' ἴω σίμ' ἀέξει
 ἀνυχηρόν,

L. Islebie
 in patria
 beata &
 tranqui
 la morte
 dii cedit:
 1546.

Genus
 mortis
 Luth.

placidus
 obitus
 mili de
 laratur.

Sta
 Ha
 Aa
 C
 De
 Or
 C
 R
 Vi
 E
 T
 A
 Tr
 C
 D
 Sw
 Bi
 Si
 C
 Pi
 T
 A
 Ad
 H

VITA LUTHERI

Stupendo senilis eloquentiæ sermone enarrat.

Hoc enim tertio ante exitum suum mense

Ad absolutū finē perduxit, & auditoribus suis (tum) valedixit.

Vbi verò circa veneranda eius tempora niue & admodum

Comæ exoriebantur, & ad tristis hyemis maturitatem

Deuoluta erat vita Lutheri, iamq; ei currebat tertius

Orbis, supra sexaginta laboriosos annos:

Cumq; ipse omnia absoluisset, quæ diuinum pastorem decet

Pro virili facere, quem ipse Deus excitauit,

Ut pecorosi ouilis sui gubernationi præesset,

Et lumen hominibus intereuntibus fieret:

Tunc in natalem urbem Islebiam reuersus

Ad negocium (quoddam) arduum Comitum, qui eū vocauerant,

Tranquillum & placidum in patria satum inuenit

Cuius iam diu percupidus fuerat, cum gradum suum ad cælū ac

Nec tamen morbus eū inualidus superauit, in lecto celeraret.

Diuturna cruciatuum acerbitate consumtum:

Sed exigua tunc languoris affectione grauatus,

Et voluntatem Dei vidit, & fatale tempus iam imminere,

Spontè concessit, & festino parcam suam occursum excepit.

Cumq; doctrinæ & fidei suæ confessionem edidisset,

Ac pijs Deum precibus cohonestasset,

Diuinum animæ flatum ad cælum reuertendum misit.

Sine gemitu & dolore tabernaculo excedentis.

Qualis enim vita est (hominis) talis (ei) finis destinatus est.

Pijs dulcis, impijs verò amarus terminus venit.

Ac veluti maturo messis tempore, quando omnes

Agri paniferis spicis horrent,

Ac æstas, frugibus amœna, ommoda innumera affundit

Hominibus, qui segetes possident, ministris autē squalidū auget

VITA LUTHERI.

Laborem, ac vis caniculae membra hominum exiccat.
 Tunc quis toto die, à diluculo vsq; ad occasum solis,
 Per sulcum satagens, & varios manipulos colligens,
 Ac confertos in Domini sui horrea mittens,
 Operarius planè fidelis, cùm vespera somnum indulget,
 Lubens ad quietem se componit, nec observat quomodo sopiatur.
 Ita supremi, Lutherus, agricolae sulcum, hominibus
 Onustum, vocali Spiritus (sancti) falce demetens,
 Et rationalem animarum frugem, in domicilium aetheris con-
 Facilimè ceu somno victus fato suo cessit, (gregans,
 Longo arumosa vitae aestu exhaustus
 Membra quidem, sed vegetum adhuc animum habens, què tunc
 Immortalem transmisit & in manus Dei collocavit. (caelo
 Ibi cum splendore coràm contemplatur lucem (sanctè) Trini.
 Qualem nemo hominum oculis terrenis aspexit. (tatis,
 Ibi cum lætitia mysteria diuina audit,
 Quanta nullus mortaliū in terra tenui auditu excepit.
 Ibi cum abundantia infinitas beatitudinis diuitias haurit,
 Quæ penitus omnium hominum mentem excedunt.
 Et nunc videt quæ docuit inter homines, quæ credidit,
 Ac misericordis Dei gratiam consueta decantatione celebrat.
 Circumq; ipsum versatur beatorum chorus, stupens viri
 Eloquentiam, fidem & inuictum animi spiritum.
 Ipse verò in consorte cœlitum tripudio,
 Post ordinem Patriarcharum, & disertorum Prophetarum,
 Ac duodecim Christi discipulorum, & post Tarsi (reportat,
 Incolam, Christi praconio celebrem (Paulum,) secundã gloriam
 Tanquam Hesperus eximiè inter alios doctores lucens.
 Gaudet q; ex corde & exultat, dum videt examen
 Animarum, quas doctrinae ipsius suadela eò

ἦγαγε, νῦν δ' ἔτ' ἄγει, καὶ ἐς ὕσερον ἔμπεδον ἄξει·
 εἰσέτι γὰρ ζῶει κείνου λόγῳ, ἃ δὲ θανείη.

οἱ δὲ ἐπαπαινοντες ἐπετρανίων νόες ἀνδρῶν,
 κυδ' αἰνεσι θεοῖο σοφὸν κράτῳ, ὅς πορε γαίη
 τοῖον ἀοσπῆρα, καὶ ἀτρεκίης ἔποφάντω.

ὥς μὲρ λυθίον τινυτός νόῳ ὑψόδιθάλλει,
 ἐκδ' ὕψος δ' ἔμας ἀγνοῖ, ὁμοφροσύνης τε καὶ ὀρθῆς
 εὐσαθείης θνητοῖσιν ὄθ' ἱερόν ἔτρεχερ ἡμαρ·
 ἄς τότε καὶ φάτις ἐσὶ μετ' αἴιοντι πᾶτεςθαι,
 ἄψα δ' οἰχομένοιο λιπόπνοα φαίδιμῳ ἀρχὸς
 λευκορέω ἐκόμιασερ ἀριζήλη μετὰ πομπῆ·
 ἔνθα μιροῖμωγῆ καὶ δ' ἀκρυσικυδ' αἰνοντες,
 ἄλλοις θ' ὄσα βροτοῖσιν ἐπὶ κλεινοῖσιν ἔοικε,
 τάρχυνον μεγαλωσί· τὰ δ' ὅσα σεμνὰ πᾶεντι
 πηρόν ὑπ' ἀκροπόλῃ, ἐόντοτι δ' ἐγμύνα νόσον
 εἰς φάθ' ἐκ κονίης, ἐπὶ τ' ἄραθ' ἐκ τοθεραίης,
 ὕσάτιον μετὰ φέγγῳ, ὅπερ θεός αἴψα τιταίνω
 ψυχὰς αὐρῆθ' ἐσσι παλιγγενέεσσι σὺάψαι
 νεκροσὸν δ' ἠνάμει, καὶ ἀείπλοκῳ ἔσσετ' ἀρμόδ.

ὦ πάτερ, ὦ πατρὸς ἦε, Ἐ ἀμφοῖν δ' ἐσμὸς ἀπῆτα,
 εἰς θεός ἐμ Τριασοῖσι, Ἐ εἰν ἐνὶ Τριασός ὑπάρχων,
 δὸς καὶ ἐμοὶ καὶ πᾶσιν, ὅσους πόθῳ αἰνῶντ' Ὀλύμπου,
 ἐσχατίῳ θεόχαρτον ἐρῆματικῦ δ' ἄειραι
 ἀμνοῖς τ' ἐρ καθαροῖσι τεῖμ παραδ' ἐξιορ εἶναι,
 κριῶν τ' ὀλομένων ἐπαρῖσερον ἐσμὸν ἀλύξαι,
 εὐτε φανῆς πάντεσσι δὴκαπόλῳ ἔθνεσικόσμου,
 ἦτο δ' ἐμοὶ καὶ πᾶσιν ἐπήβολον ἔσσετ' ἐέλδωρ
 ἀψευδ' εἰς οἷ τ' δ' εἰ δὴ δ' ἀκτορός εἰσι μαθηταί,
 εὐσεβίω μύθοις τε καὶ ἔργασιν ἀμῶν ἐπόντες.

mor-
 us die
 onstan-
 & Cō
 rdia.
 sepul-
 ra,

nclu-
 cū vo
 de eter
 salute,

Αἰ
 Α
 Ρ
 Ρ
 Μ
 Σ
 C
 ζ
 Ε
 V
 V
 Α
 Κ
 Γ
 Γ
 Α
 Ρ
 Α
 Β

VITA LUTHERI.

Adduxit, & nunc etiam adducit, & in posterum perpetuò addu-
Adhuc enim verbum illius viuet, nec morietur. (cet.

Porro cœlestium hominum animæ, quæ eum spectant,
Potentiam Dei sapientem laudibus efferunt, qui orbi terrarum
Medicum, & veritatis reuelatorem, donauit. (tantum

Ita sanè prudens Lutheri anima supernè viget
Sancto corpore exuto, concordia & recta
Constantiæ dies festa quando mortalibus currebat:
Quas tunc etiam fama est cum abeunte auolasse.
Exangues autē defuncti reliquias Illustriss. Princeps (Sax. Ele-
Vitebergam transtulit, insigni pompa. (Et or)

Vbi gemitu & lachrymis eum prosequentes,
Alijsq̄, hominibus præclaris quæ conueniunt,
Magnificè sepelierunt. Ac sancta eius ossa quiescunt
In templo arcis, præstolantia reditum suum
Ex puluere ad lucem, & ex terra in cœlum,
Post lucem nouissimam, quam propediem Deus producens,
Animos iterum cum membris regeneratis copulabit,
Potentia, qua & mortuos seruat, & erit indissolubilis compago.

O Pater, ô fili patris, & flatus amborum vinculum,
Vnus Deus in tribus, & in vno trinus subsistens,
Da cum mihi tum omnibus, quos amor cœli tenet,
Diuinæ latitiæ gloriam in extremo die accipere,
Et inter synceros agnos ad dexteram tuam esse,
Hircorumq̄ damnatorum turbam sinistram declinare,
Quando vniuersis mundi gentibus iudex oriêris.
Hoc autem votum & mihi & alijs ratum erit,
Qui non ficti sunt Discipuli huius Doctôris,
Veram religionem tum verbis, tum factis, colentes.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

ἐν ᾧ ΚΑΤΗΧΙΣΜΟΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΠΟΛὰ μὲρ ἦκε φῶσ δ' ε, ὅψι γόνοισιν ἰδέσθαι,
ΠΛΟΥΘΗΡΟΣ θεόπεμπτος, εἷς μνημῆια φωνῆς,
αἰθερίσιν ἠσιν ὑπ' ἐννεσίησιν ἀήτεω,
οἷα θεῶ πρὸς γνῶσιν ἄγει, καὶ ἐτήτυμοι οἶμοι
εὐσεβείης δ' εἰκνυσι, καὶ ἀμβροσίσιν βιοτοιο.
χρησὰ δ' ἐ πάντα πέλει, καὶ ἀπάσης ἀξία τιμῆς.
ἀλλ' ὅχρησὸτόρομ καὶ φέρτορομ ἄλλο χάραξε
κάρσις πρωτομαθεοσιν, ἐὼμ εἰς ὄργια μύθων
οὗς θεὸς ἀρτι μύησε, καὶ ἄλλω πλήθει λαῶν
ἢ Βίβλομ, ἢ δ' ἰδ' ἀχῆς παιδ' εὐμάτα πρῶτα κομίζει
ἔρανεῖς πωσοῖσι, κατηχισμός τε καλεῖται.
τῶ μοι νῦν σφετόροισι χαριζόμενα θεράπευσιν,
οὗς ῥα μετ' εὐσεβείας ἑλλωικὰ γράμματ' ἀτάρπει,
ἰονίω κοσμεῖτε θεσδέες εἰματιμῶσαι.

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ.

Αἱ δ' ε δεκατμήτοιο νόμοι τελέθεισιν ἐφετμαί.
Λόγος πρῶτ' ὅ μὲρ λόγος ἐσί, σὺ δ' εἰς βάθος ἐμβαλε θυμῶ,
αὐτὸς ἐγὼ μόν' ὅ εἰμι θεὸς σέθεν, οἷ' ὅ ἀνάσων.
ἄλλοις μήποτ' ἀνάπθε θεοῖς σέβας ἐκτὸς ἐμοῖο.
ἡμέτορομ χρέ' ὅ ἐσίμ, ὁ γὰρ νό' ὅ ἐσίμ ἐφετμῆς
αἰδ' εἰσθαίσεργεῖν τε μόνον θεὸν ἔξοχα πάντων,
ἄσρέπτοις πρᾶπιδ' εοσι, καὶ οἱ ἐπὶ θάρσ' ὅ ἀέξειμ.
β. δ' εὐτόρος αὖ λόγ' ὅ ἐσίμ, ἀεὶ πεφυλαγμῆας εἷς
μαψιδίοις ἐπέεοσι, θεῶ κλυτὸν οὐνομα βάζειμ.

ἡμέτορομ

LIBER II.

IN QVO CATECHISMVS.

PRO O E M I V M.

Multa sanè, & posteris videnda, in lucem emisit
A Deo legatus Lutherus, doctrina sua monumenta,
Sapientis flatus ætherij instinctu,
Quæ ad Dei agnitionem perducant, & veram pietatis
Viam & æternæ vitæ monstrant.
Sunt q̄, vniuersa vtilia & omniprecio digna,
Sed nec vtilius aliud nec præstantius scripsit
Pueris disciplina primùm adhibitis, quos recens ad mysteria
Verbi sui innotiauit, reliquo etiam vulgo hominum:
Quam libellum, qui prima rudimenta cœlestis doctrine
Fidelibus affert, & Catechismus nuncupatur.
Quem mihi nunc, in gratiam cultorum vestrorum,
Quos vnà cum vera religione Græcas literas discere iuuat,
Piæ Musæ Ionio habitu ornetis.

DECEM PRAECETPA.

Hæc sunt legis decemplicis præcepta.

Primum verbum est (Tu verè in profundo reponas animo)
Ego ipse solus sum Deus tuus, solus Dominus:
Nunquam præter me alijs cultum Dijs tribuas.
Debitum nostrum est, (hæc enim præcepti sententia est)
Reuereri & amare Deum solum, excellenter supra omnia,
Animis immotis, inq̄ ipso fiduciam alere.

I. P
cep

Secundum deinde præceptum est, perpetud cautus sis
Ne celebre Dei nomen vanis enuncies verbis.

Debitum

ἡμέτερον χρέεσσι, τὸ γὰρ νόμος ἐνθάδ' ἀνώγει,
 ἄζεσθ' ἀμφάγαπαρ τε θεῶν μόνον, ὅδ' ἐκατ' αὐτῶν
 οὐνομ' ἐπαρᾶσθαι, καὶ ἐτώσιον ὄρκον ὁμοῦσαι,
 Ἐμαγικῶν ἐφέπην, ψεύδ' ἢ τ' ἀπάτας τε κορύσθην
 ἀλλὰ τὸδ' ἐμπᾶσσι βίβσονόεντ' ἀνάγκαις
 κικλήσκων θεῖμις ἐσὶ καὶ εὐχολῆσι γεραίρειν.
 καὶ γέρας οἱ χαρίτων Ἐκύνδ' ἐσθλόμ' ὀπάζειν.

γ. ἡδὲ νόμος τριτάτη πολυκύνδ' ἐσὶ ἐφετμῆ
 ἀγνίζων μέμνησο θεσδ' ἐσθ' ἡμαρ ἑορτῆ
 ἡμέτερον χρέεσσι. τὸ γὰρ θεὸς ἰὺδ' ἐπιτάσσει.
 ἐμκραδίησι θεοῖο φόβον καὶ ἔρωτα φέροντας
 ἡχλῶ θεσπεσίῃ κηρύγματ' ἐκ ἀθερίζων
 καὶ λόγον ἄρανόφαντον, ἀτὰρ θεοδ' ἐγμονι θυμῶν
 ἐναγέως μεθέπειν, τῶν δ' ἄτα σεμνὰ πετάσσει
 προφρονέως, σήθεσσι δ' ἐρένμαθ' ἐεσσι βαλέσθαι.

δ. τέτρατ' αὐτὸν λόγ' ἐσὶ, τεὸς κύνδ' αἰνετοκῆας,
 ὡς βίον εὐδίαγης, μακρόν δ' ἐπὶ γῆρας ἰκάνης.
 ἡμέτερον χρέεσσι, τὸ γὰρ παρακέκλετ' ἐφετμῆ,
 δειμαίνων Φιλέων τε θεῶν κοσμῆτορα πάντων
 καὶ μὴ ἄτασθαλίησι Φίλως γενετῆρας, ἀτίσαι
 σεμνὸσθ' ἡγνητῆρας, ἄχ' ἢ τ' ὀδ' ἠκρόν ἐφάπθην.
 μάλλον ἔποδ' ῥήσων καὶ πένων, ἡδὲ πιδέσθαι.
 καὶ σφίσι μὲν θυμῶσ' ὀργυλῶ καὶ κύνδ' ὀπάζειν.

ε. πέμπτ' ἢ δ' αὐτὸν λόγος ἐσὶ. φόνω μὴ χεῖρα μαίνης.
 ἡμέτερον χρεὸς ἐσὶ, νόμος κατ' ἀμεμφεα Βυλλῶν,
 ταρβέων καὶ Φιλέων θεῶν ἐμπεσθῶν, ὅδ' ἐτεμ' ἀνδρῶν
 ὅσ τε κερ' ἐγγίση, τεύχων χροῖ τῆμα καὶ ἄλυτ'
 ἀλλὰ οἱ ἐμπᾶσσι βίβχαλεποῖο θυέλλαις
 χειρὶ βοκδ' ῥομέων εὐαντέϊ, καί μιν ὀφέλλειν.

ς. ἐκτ' ἢ δ' ἐσὶ λόγ' ἢ μὴ μοιχικὰ λεκτῶν δειώκης.

ἡμέτερον

CATECHIS. LUTHERI.

Debitum nostrum est, hoc enim lex hinc precipit,
Vereri & diligere Deum solum, neq; per eius
Nomen imprecari, & vanum iuramentum iurare,
Ac Magicam exercere, mendaciaq; & fraudes adornare:
Sed hoc in omnibus luctuosa vitæ difficultatibus
Inuocare, & votis deuenerari, fas est,
Ac piæ ei gratiarum & laudis munus offerre.

Hoc autem tertium gloriose legis est mandatum:
Diuini diem festi vt sanctifices memento.
Debitum nostrum est: hoc enim Deus hinc iniungit,
Timorem & amorem Dei in cordibus ferentes
Non aspernari diuini sonum præconiij,
Et verbum cœlitus patefactum, sed animo Deicæ pacè
Piè tractare, eiq; castas aures aperire
Promtè, & in pectora docilia recondere.

Quartum deinceps verbum est: honora parentes tuos,
Vt vitam benè transigas, & seram ad senectutem peruenias.
Debitum nostrum est, hoc enim iubet præceptum,
Timere & diligere Deum omnium gubernatorem,
Et non dehonestare improbè charos parentes
Reuerendosq; duces, ac mœrorem eis acerbum adiungere,
Sed magis inseruire, honorem impartire ac obsequi,
Et ex animo eis amorem & reuerentiam tribuere.

Quintum porrò præceptum est: Cede ne manum contamines.
Debitum nostrum est, iuxta sanctum legis decretum,
Metuere & diligere Deum perpetuò, neq; cuiuspiam hominis,
Quicumq; propè fuerit, corpori nocumentum aut dolorem infli-
Sed in omnibus ei molestæ vitæ procellis (gere:)
Amica manu succurrere, & eum iuuare.

Sextum autem verbum est: Adulterum lectum ne secteris.
Debitum

ἡμέτερον χρέος ἐσίμ. ἐπεὶ νόμος ὄξυς ἐπίγει
 ἄγνοπὸλα ἤ τάρβος ὁμῶς καὶ ἔρωτα θεοῖο
 σωφροσύνης καθαροῖσιν ἐμῆθεσιν αἰετὸς εὖειν,
 καὶ τελέειν βίον ἄγνόν ὁμῶς ἐπιθεῖν καὶ ἔργον,
 σοργῆ τ' ἀμειπῆν καὶ κύνει σύμμορον εὐωῆς.

ζ. ἔβδμος αὐτε λόγος. κλοπίης ἀπὸ χείρας ἐρύκῃς
 ἡμέτερον χρέος ἐσίμ, ὃ θείη βόλετ' ἐφετμῆ,
 σώζειν ἐμ πρᾶπίδ' εἰσι θεῶσέβας, ὃ δ' ἐποτ' ἄλλο
 χρηματα κερδ' οὐκ ἔτε βίη τ' ἀπονοσθίως ασθαι,
 ψευδ' ἀλέκστ' ἀγοραῖς ἐπὶ πρῆξισιν ἀμμι ἐφέληκῃ
 ἄλλὰ οἱ ὄτραλέοις μετὰ κῆδ' εἰσιν αἰετὰ ἄρηγειν,
 ὄφρα βίον καὶ κληῖρον ἀέξῃ τ' ἠδὲ φιλάσῃ.

η. οὐδ' οὐκ ἔστι νόμοιο θεῶσ' ἐσίμ ἐφετμῆ
 μήποτε μαρτυρίῳ ψευδ' ἠγόρον εἰς τιν' ἐνίψῃς.
 ἡμέτερον χρέος ἐσί. τὸ γὰρ νόμος ἐσθλὸς ἀπαιτεῖ,
 δειμῶ τ' εὐσόργωτε θεῶν φιλότητι σέβοντας.
 ψεύδ' εἰσὶ μὴ δ' ολεροῖς τ' πλῆσιον ἄνδρα χαλέπῃν,
 ἐπὶ προδόμεν, γλώσῃσι τ' ὀπισθοβόλοισιν ἀμύσῃν,
 οἷδ' ἐκακῆγορίῃσι δ' υσώνυμον αἰχθ' ἀνάπῃν.
 ἀλλὰ σιωπηγορίαις ἀπὸ δ' υσκλεῶ φῆμι ἀμεροῖσιν,
 εὐτ' εἰπῆν, καὶ πάντα τρέπειν εἰς βέλτορον εἶδος.

θ. ἔννατ' αὐλόγ' ἐσί, θεογρᾶπῆιο νόμοιο,
 μή πόθ' ἄλλοτρίων μεγάρων σέο θυμὸν ἐρέχθῃ.
 ἡμέτερον χρέος ἐσί, νομῶ δ' ἀσπλήτ' ἀνάγκῃ,
 αἰετὸς ἔχειν πόδι κῆρι θεῶ φόβον, αἰετὸς ἔρωτα,
 μηδὲ δειλοφροσῶν τεκνοτρόφον αὐλιν ἀδ' ελφῶ
 καὶ λάχ' ἀγρεῦειν πατρώιον, ἢ εὐεμίσιον
 ἰθυσίμων προφάσῃ σφετόροις κτεάτεσιν ἠσπῆν
 μάλλον δ' αὐσκοπέειν ἐπὶ ἀρηγέμεν, ὄφρα τὰ μίμνη
 ἔμπεδ' αὐτὰ πάντα φίλοισι δ' ὤματ' ἀνακίτ'.

ἔσατ'

CATECHIS. LUTHERI.

Debitum nostrum est. Siquidem lex seuera ita vrget,
Secundum casti Dei timorem & amorem
Semper in puris temperantia moribus incedere,
Et vitam castam tum quod ad verba tum quod ad facta exigere,
Amore etiam & honore lecti sociam prosequi.

Septimum deinde verbum. A furto manus abstineas.
Debitum nostrum est, quod diuinum mandatum requirit,
Dei cultum in animis seruare, nec nunquam alterius
Opes vel fraude vel vi abalienare,
Falsisq; mercibus & negociationibus ad nos pertrahere.
Sed sedulis cum curis semper iuuare,
Vt victum & sortem augeat & seruet.

Octauum verò legis diuinæ præceptum est.
Nunquam falsum in aliquem testimonium pronuncies.
Debitum nostrum est: hoc enim bona lex flagitat,
Timere ac pio amore Deum colentes
Non lædere hominem proximum mendacijs dolosis
Aut prodere, linguisq; pesticis sauciare
Et maledicentia infamiae notam inurere.
Sed patrocinio nostro dedecorem eius famam delere,
Benè de ipso loqui, & omnia in meliorem formam conuertere.

Nonum hinc verbum est legis diuinitus scriptæ.
Ne alienarum adiuu cupido animum tuum incitet.
Debitum nostrum est, rigida legis necessitate,
Semper timorem, semper amorem, Dei in corde habere.
Nec dolo benignam fratris domum
Aut hæreditatem paternam vanari, aut iuris
Recti prætextu suis facultatibus adiungere.
Sed magis circumspicere & opem ferre, vt illa maneant
Omnia firma & salua in chari domini ædibus.

Postremum

ὕσατος αὐτὸς μετὰ πᾶσι νόμος λόγος ἔστι ἔταχθη
 μὴ πότε ἐπιμείροντι νόω ποτὶ σύγγαμον ἄλλο,
 δῶμάτ' ὀπιπτεύης, καὶ δ' ἠμῶν δ' α, ἔτι βοτὸν αὐτῶν,
 ἄλλα δ' ὅσ' ἐκτὸς ἔχῃσι, καὶ ἔρκεσθ' ἐντὸς ἔργῃ.
 ἡμέτερον χρέος ἐσὶ, νόμος ἡγ' ἰδέσκει λομ ὀρμῶν,
 δ' εἰματικῶν σοργῆ θεὸν ὑψιμέδοντα γεραίρει,
 μὴ δ' ἐτόρδ' νύμφῳ ὁμοδ' ἐμνιορ, ἢ δ' ὑποεργῶς,
 κτλῶν ἄτ', ἐκ σείσαντας ἐὸν ζυγόν, ἄλλοσε τρέψαι
 ἄλλα παραιφᾶσθαι καὶ ὀτρυνέμεν, ὄφρα μέλονται
 δεῦρο σὺν ὑπὸ τάξι, ἐὸν χρέος ἀμειπένωντ'.

Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Η.

πᾶσῶν δ' ἐσὶ κορωνίς ἐπὶ τὸ δ' ε θεῖον ἐφετμῶν.
 αὐτὸς ἐγὼ μόνος εἰμὶ θεὸς σέο, πάντα βραβεύω,
 κάρτεσ' ἔχω καὶ ζήλορ ὑπέρβιορ, ὅσπερ ἀμοιβῆς
 ἀνθρώπων κακότητα μετόρχομαι ὄξει πλῆκτρον,
 ἄχρῖς ἐπ' ὀφειγόνων τριτάτῳ τετράτῳ τε γενέθλι.
 εὐ ἔρδω δ' αὐτῶσιν ὁμῶς οἰκτίρμονι θυμῶ,
 ἄχρῖς ἐς ἀπλήτων γενεῶν δ' ῥόμορ ὀφειτέλεσον,
 οἷς ἐμὰ φίλτρα μέμηλε ἔτι ἀγνῶν πρῆξις ἐφετμῶν
 ἔτι δ' ἐλόγισ νόσ' ἐσὶ. θεὸς φοβερῆσιν ἐνιπαῖς
 πᾶσιν ὑπερβαίνσιν νόμορ, τίσιν ἐνθάδ' ἀπειλεῖ.
 τοῦνεκα δ' ἡ χρέος ἐσὶ κεραυοβόλοσ μέγ' ὀργῆς
 αἰὲρ ὑποτρομέειν, καὶ ἀθέσμια πάντ' ἀλεασθαι.
 καὶ πάλιν ἐν μνήλω τε καὶ ἐμπεδορ ὀλβορ ὑπέστη
 πᾶσιν ὅσοι τηρεῦσι κελεύσματα ταῦτα νόμοιο.
 ἔτι θεὸν ἀμφαγαπᾶν, ἔτι ἐπ' αὐτῶν πῖσιν ἐρεῖσαι
 ἡμέας χρῆ, νομικοῖς τε λόγοις ἐθέλοντι πιθέσθαι.

ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΟ ΑΓΟΣΤΟΛΙΚΟΝ.

α. μέρσ.

Σύμβολορ αὐτῶν ἐρέω πινυτῶν Χριστοῦ μαθητῶν
 πρῶτορ

CATECHIS. LVTHERI.

Postremum tandem omnium hoc verbum in ordine collocatum est, ¹⁰
Ne quando animo concupiscente ad alterius uxorem,
Et domum, & ancillam, ac iumentum ipsius respicias.
Aliaque foris quae habet, & intra septa continet.
Debitum nostrum est, secundum diuinam legis impulsione,
Timore & intima dilectione Deum altiregentem venerari,
Nec alterius nuptam lecti consortem, & seruos
Iumentaque, iugo suo excusso, auertere alio:
Sed adhortari & cogere, vt manentes
Eo loco, quo herus constituit debitum suum officium exequantur.

APPENDIX.

Omniū autem praeceptorum diuinum hoc verbum summa est.
Ego ipse solus sum Deus tuus, omnia gubernans,
Robore & zelo fortissimo praeditus, qui vltionis
Verbere acuto improbitatem hominum incesso.
In tertiam vsque & quartam posterorum generationem.
Et benefacio contra omnibus pariter animo misericorde,
Vsque ad serum innumerabilium aetatum cursum,
Quibus amor mei & sanctorum mandatorum effectio cura sunt.
Huius verbi sententia est. Deus terribilibus minis
Hic poenam comminatur omnibus legem transgredientibus.
Ideo necesse est, vt fulminantis vim irae
Perpetuo extimescamus, & omnia cum lege pugnancia vitemus.
Et contra beneuolentiam suam & perpetuam felicitatem promittit
Cunctis, qui haec legis praecepta obseruant.
Quare Deum amare & in illum fidem firmiter collocare
Nos oportet, & verbis legis sponte obtemperare.

SYMBOLVM APOSTOLICVM.

I. Articulus.

Symbolum etiam cordatorum Christi discipulorum enarrabo.

K

Pr. m. 4

πρῶτων μὲρ μέρθ' ἐσι πόδι κτισμῶ θεοεργῶ.
 εἰς θεὸν εὐσποροῦ γενέτω ἅ τε κτονα πάντων,
 γαῖης καρποτοκοιο καὶ ἀσερόεντ' Ὀλύμπου,
 πῶσι μὲν πρᾶπιδ' ἐσιν ἀκινήτοισιν ἰάλλω.
 ἔθ' ἐπέων νόος ἐσίν, ἐγὼ φρεσὶ κάρτα πᾶσι φσμαι
 ὅτι μὲ παμβασιλεύς μετὰ κτίσμασι πᾶσιν ἔτευξεν
 σῶμα θ' ὁμῶς ψυχῶν τε ἅψα πάντα σὺ αὐτοῖς,
 καὶ νοὸν ἠγυητῆρα καὶ αἰσθήσεως ὑποεργῶς
 θαυμασίως πόρσωε, καὶ εἰπέτι σῶα φιλάσει.
 γῆων δ' ἀμπεχόνας, κρυμῶ καὶ καύματ' ἄλκαρ,
 βρώμω τ' ἠδὲ ποτῆτα φυσίζουρ, ἠδὲ καὶ αὐλῶ
 σύζυγάθ' ἦνας τ' ἐρατῆν βλασημάτα λεκτρῶν
 καρποφόρον τε πᾶσιν, ἅ κτῶεα σύμμορα μόχθων,
 πάντοίω τ' ἀγαθῶν κτέαρ' Ὀλβιον, ἄμμιγα πάντων,
 ὧν ζῶν καὶ σῶμα κατ' ἦματα πάντα χατίζει,
 αὐταρκῶς χεῖρεσιν ἀειπληθεσιν ὀπάσει
 καὶ μὲ πόδι σκεπτόων βλαβερῶ ἢ πᾶσι πᾶσι ὄρμω
 πᾶσι εὐφρόνοις ἀπὸ λοίγιον αἶσαν ἀμύνει.
 καὶ τὰ δ' ἐμοὶ σὺ πάντα χαρίζετ', ἠθεὶ ὄρμη
 παυχρῆσθ' πατρικῆς τ' ἐλεητύθ', ὅθ' ἄρ' ἐμῆσιν
 ἦρα φερῶν ἀρετῆσι, καὶ ἔργασιν ἄξια τίνων.
 τούνεκ' ἐμορ χρεῖθ' ἐσι, τόσων δ' ὠτῆρὶ γ' ἔαων
 ὑμνήσαι χαρὶν αἰετ' ἐπαινοτοκοῖς σομάτεσσι,
 καὶ οἱ ὑπηρεσίω τελέφρ' ἐπιδείδ' ἄθυμῶ
 πῶσ' ὅτα τ' ἄλογ' ὅτ' ἐμοὶ καὶ κρήνυός ἐσι.

Β. μέρθ'.

Δεύτερον αὖ μέρος ἐσὶν ἀλεξιμόρων πόδι λύτρων
 πῶσι μὲν σαθερῶς ἐπ' ἰσοῦν Χριστὸν ἐρείδ' ὦ,
 μόνου γενῆ φίλον ἦν ἀφ' ἰσοιοτοκῆθ',
 κοίραν ἠμέτρον σωσίμβροτον, ὅρ' ἴα λοχέαις

θαυμα-

CATECHIS. LV THER I.

Prima pars est de diuina creatione.

In Deum beneuolum patrem & fabricatorem omnium

Terra frugifera et stellati cœli

Fidem meam animo immobili figo.

Horum verborum sensus est, ego in pectore firmiter persuasum

Quod me omniregens Deus fecerit cū vniuersis creaturis, (habeo

Et corpus pariter animamq; & omnia cum illis membra

Et mentem ducem ac sensus ministros

Miris modis suppeditarit, & adhuc salua ista conseruet.

Amictum etiam membrorum, quo frigus & æstus propulsantur,

Cibumq; & potum quibus natura sustentatur, atq; etiam ædes

Et coniugem, liberosq; amabilis coniugij fructus,

Nec non solūm frugiferum & iumenta laborum consortia,

Omnis deniq; generis bonorum beatum peculium, vna cum o-

Quibus vita & corpus in singulos dies indiget

(in nibus

Semper plenis manibus sufficienter largitur.

Et me contra noxiæ calamitatis impetum ab omni parte tegens

Vigilibus brachijs fatum pestiferum abarceat.

Et hæc omnia mihi gratis præstat, impulsu affectionis

Benignissima, paternaq; misericordia, nec meis

Virtutibus indulgens & operibus digna persoluens.

Ideo meum debitum est, tot largitori beneficiorum

Semper laudifico ore gratias decantare

Et obsequenti animo ministerium præstare.

Sermo hic mihi certissimus & verus est.

II. Articulus.

Altera dehinc pars est de salutari liberatione.

Fidem meam firmiter in Iesum Christum pono

Dilectum & vnigenitum æterni patris filium,

Dominum nostrum salutiferum: quem partu

θαυμασίους μαρίη θεοπάρεθεν, ἀνδρὸς ἀπειροῦ,
 πνεύματ' ἄγιον κνίσκετο καὶ τέκερ εἰς φῶς.
 αὐτὸς δ' αὖ δικάσαντ' ἀλιτρονόοιο Πιλᾶτος
 Πόντιοιο καλεσκοῦ ἐπώνυμον, οἰκτρὰ πεπόνθει-
 σαυρῶ δ' ἠλώθη, καὶ φοίνιοι αἶσαν ἀνέτην,
 καὶ βίον ἐκπνεύσας ὑπέδω τάφοι, εἰς δ' αἶδαο
 ἔξε δ' ὁμοι, τρίτατον δ' ἠὲ μετὰ φέγγ' ἐγέρθη
 οἰχομλίω κενθμῆνα λιπῶν, ἀνέβη δ' εἰς αὐλῶν
 πατρὸς ὑπερσθένεταο, καὶ οἰωρα δ' ἔξι' ἔξει.
 κείθερ ἀνερχομν' κρινεῖ ζωὸς τε νεκρὸς τε.

τῷ δ' ἐπεωρνόθ' ἐσίμ' ἐγὼ φρεσὶ πείθομ' ἀκάμ-
 ἴσοις ὅτι Χριστὸς ἐὼν θεὸς ἐκ γενετῆρ' (πῶις
 γνήσι' αἰδῆς, πάσης προγενέσερ' ἀρχῆς
 παρθενικῆς δ' ἐτεὸς γεγαῶς βροτὸς ἐκ γενετῆρ'·
 αὐτὸς ἀναξέμοις ἐσίμ', ὅς ὀλλύμηνόμ με λύτρωσερ,
 ἐκ δὲ πεδῶν κακίης, θανάτῳτ' ἐρρύσατο δ' εσμῶν,
 καὶ σατανᾶ βίης ψυχάρπαγ', ὅκ' ἀποτίνωρ
 χρυσὸν κνδ' ἡεντα καὶ ἀργυρομ, ἀλλ' ἐρίτιμορ
 λύθρομ ἐορ, καὶ πῆσιρ ἀνάιτιορ, ἠδ' ἐορ οἴτορ,
 ὅρ πᾶθερ εἶνεκ' ἐμεῦ, ἵνα οἱ κτέαρ' ἐμπέδορ εἴλω,
 αὐτ' τ' ἀμβροσίοις ὑπὸ πνεύμασιρ ἐρ βασιλείη
 ὄρανιη μεθέπω βίον ἐνθεορ, ἠδὲ λατρεύσω
 νωλεμέσ' ὀλείποντι δικαιοσιῶς μετὰ κόσμῳ
 παμφανίωρ, καθαροῖσι τ' ἐρ ἠθεσιρ αἰερ ὀδ' εὐωρ,
 ὀλβοντ' ὀμινύθοντα πεπαμνλίθ', οἷα περ αὐτὸς
 κνδῆμορ ἐκ θανάτοιο μελάγχροθ' αὐχέν' ἀείρας
 αἰερ ἐρ ἀγλαίαις ζῶει, καὶ πάντα νομεύει.
 ἀξιόπισορ ἐμοί τόδ' ἐπ' καὶ πᾶμπαρ ἀληθές.

γ. μέρθ.

τὸ τρίτορ αὐ μέρθ' ἐσίθεο δ' ἐθ' ἀμφ' ἀγιασμῶ.
 πῶσιρ

CATECHIS. LUTHERI.

Mirando Maria Dei virgo expers viri,
E Spiritu sancto concepti & in lucem edidit.
Ipse etiam iniusto iudi ante Pilato,
Quem prænominè Pontium vocabant, dira passus
Inq̄ crucem clavis ius est, & fatum cruentum sustinuit.
Et vita exhalata umulum subiit, inq̄ inferni
Venit domum, & tertiam aurore post lucem excitatus est
Latibulis defuكتورum relictis, & ascendit ad aulam
Patris omnipotentis, & ad dexteram eius sedet
Inde reuertens viuos & mortuos iudicabit.

Horum verborum intellectus est: ego constanti pectore credo
Quòd Iesu Christus, ex patre Deus
Verus æterno, omni antiquior principio,
Et verus homo ex matre virgine natus.
Ipse meus sit dominus, qui perditum me redemit
Et è peccati compedibus mortisq̄ vinculis liberauit,
Ac Sitane rapacis violentia, non rependens
Auram & argentum honoratum: sed preciosum
Suum cruorem & passionem immeritam, atq̄ mortem suam,
Quam passus est pro me, vt perpetuum suum peculium essem
Ei sub nutibus ipsius diuinis in regno
cœlesti vitam diuinam agerem, & in seruirem
perpetuò, ornatu iustitiæ non deficienti
splendens, & sanctis in moribus semper ambulans
Et beatitudine non decrecente fruens: quem modum ipse,
Gloriosam ex nigra morte ceruicem postquam extulit
Semper in splendore viuit & omnia regit.
Hoc verbum dignum mihi fide et prorsus verum est.

III. Articulus.

Tertium porrò membrum est de Sanctificatione diuina.

LAURENT. RHODOMAN. LIB. II.

πίσιμ' ἔχωμ εἰς πνεῦμα θεόσιλον, οἶδα βεβαίως
 ἔκκριτον εὐσεβέων τιν' ἔμληναι σεμνὸν ὄμιλον
 λαοβότον ἢ γαῖαν, ὁμόκληροιτε προπάντων
 συμμορίων ἀγίων, καὶ ὁμῶς λύσι ἀμπλακιάων,
 ἀνόρομεκς δ' αὐτὰρ κῶς ἀνάστασις ἡδὲ μετ' ἄτας
 τ' δ' εὖ ζῶνς εὐδαίμονος ἀφθιτοὶ ἡμαρ.
 τῶν δὲ λόγων νοῦτος εἰμ' ἐγὼ τὸς εὐθέως ἀληθῶς,
 ὡς ὁμοίως δὲ ἐσὶ, λόγος ἢ σύμφυτος ὄρμω
 φραδ' μοσὶ λῶν τ' ἰδῆς, ποτὶ κοῖραν ἄεὶ ὀρίεσθαι
 Χριστὸν ἀερισινόσι μὲν οἷς, τῶς οὖς τε γενεθαι,
 ἀλλ' εὐαγγελισμ' ἀγανοῖς θελητροισι βῆσαν
 εἰλκυσε πνεῦμα θεοῖο, τοῖς λαμπρύναν δ' ὄροις,
 ἦ γνισέτ' ἡδὲ φύλαξερ ἐρῆθεσι τῶσι τ' ὀρθῶν.
 ὡς καλεῖ πλατύνωτον ἀολίζετε κατ' αἶαν
 φαιδ' ῥύνειτ' ἀγῆσι καὶ ἀγνοπὸλοισι καθαροῖς,
 ἀπλανέτ' δ' ἀλύτοις ἐνὶ τῶσι τ' ἀμμασι Χρῆσθ
 πάνθ' ὁμόθερ σωέχει θεοπειδέτ' ἔθνεα ποιμνῆς
 ἦ ἐνὶ μοῖ, καὶ πᾶσιμ ἀληθεῖα τῶσιμ' ἔχουσιν,
 ἦς χάριτ' ἔμτροισιμ ἀειπλήρεσιμ ἰάλλει
 ἀμπλακιάων ἀφειμ, καδ' ἐκάστω σωεχὲς ὄραμ.
 ὕσατῆς δ' ὅτε φέγγ' ἐλεύσετ' ἠριγενείης,
 ἐκ θάνατος ζοφόντ' ἀναστήσει με, σωῶ ἄλλοις
 σῶμα τίλον προλιπῶσιμ. ἀπάντων δ' ἀμμιγαπι-
 ζῶνς ἀενάοιο θεόρρυτον ὄλβον ὀπάσει (σῶμ)
 τῶσι δ' ἀμμιλόγ' ὅτ' ἐνὶ φρεσὶμ ἠρήρῃσαι.

ΕΥΧΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Εὐχῆς δ' ἠγαθέης ὁδ' εἰ σοὶ τύπ' ὄμρα δὲ δ' ἀξῆ
 κοῖραν τ' αὐτὰς εἰσὶ νοήμασιμ ὄραν ὀπεμπήτ'.

πρόλογος.

ὦ πάντορ ἡμείων, ὅς ὀλύμπια δώματα ναίεις,

πάντα

CATECHIS. LUTHERI.

Fidem nixam habens in Spiritu diuino, certò noui
Electum & sanctum piorum quendam cœtum esse
Alma in terra, participemq; omnium
Communonem sanctorum, & simul peccatorum solutionem
Mortali in super carnis resurrectionem, & post noxas
Huius vitæ, æternam vitæ beatæ diem.

Horum verborum sensus est, ego verè hoc credo,
Quòd non mihi sit facultas cognato impetrationis
Præprie & intelligentia ad dominum meum perueniendi.

Ehtæ mentis via Christum, & credendi,
Sed blandis me Euangelij illecebris vocans
spiritus Dei attraxit, & suis donis illuminauit,
Sanctificauit, & in recta fidei affectione conseruauit.

Vt per latam terram vocat & congregat,
Luceq; sua, & sanctis purgamentis illustrat & mundat,
Ac in firmis rectæ fidei nexibus Christo
Omnes diuini gregis vnanimiter gentes continet.

In quo mihi, & omnibus vera fide præditis,
Mensura gratiæ suæ, semper plena, largitur
Remissionem peccatorum, vnaqualibet continenter hora.
Et cum vltimæ auroræ lux veniet,

Ex morte obscura me resuscitabit, cum alijs
Qui charum corpus reliquerunt: & vnà cum omnibus fidelibus
Dei fluam æternæ vitæ beatitudinem donabit.
Hoc certum mihi v. rbum in pectore fixum est.

ORATIO DOMINICA.

Diuinæ pono orationis hæc tibi forma, quam docuit
Ipse Dominus de cœlo missus sensibus suis.

Exordium.

O Pater noster, qui cœlestes ædes inhabitas,

K 4

Omni

LAURENT. RHODOMAN. LIB. II.

πάντα νοῶν ὅτι πάντ' ἐφορῶν καὶ πάντ' ἐπακούων.
 ἐμφαίνει μὲν τὸ τόφροϊμιον, ὅτι μνηστικῶς
 δὲ λυγρὸν δ' ἐνοπιῆσιν ἀναξ φρένας, ὡς κενώθωνται,
 γνησιον ὑψιμέδοντα θεῶν πατέρ' ἀμμι πῶλεσθαι,
 ἀψευδ' ἦτε θεῶν γόνου ἡμέας, ὅφρα ἡμεσοί
 θάρσεῖν εὐψύχως μάλα πρόφρονες ἀντιάσωμεν,
 οἷα φιλόσογον κεχαρισμένια τέκνα γονῆα.

α. αἰτήσεις.

πρῶτον μὲν λόγον ἐσὶ καλεσθεῖο προσευχῆς
 οὐνομασεῦ ἁγίου τελέθει καὶ παντόθι σεπτόν.
 κενδρὸν ὁμῶς ὁσιόν τε δαμπερές ἐσὶ θεοῖο
 οὐνομ' ἀρίζηλον καδ' ἐλὼ φύσιν, ἐμπαγε δ' ἡμεῖς
 σεμνοῖς τοῖς δ' ἐπέεσι λιταζόμεθ', ὅφρα παρ' ἡμῶν
 εὐαγέως πολέοιτο, λάχοι τ' ἐπιεικέα τιμῶν.
 εὐχῆ δ' ἦδ' ἐπέρας τὸδ' ἐορκίχην, οἷον ἐώλπει,
 εἰ λόγον δ' ἄρα νόφαντ' ἀκέραιον ἡχορῖάλλαι,
 ἡμεῖς δ' οἷα φίλοισι θεῶν τεκέεσιν ἔοικεν,
 ἀπλανέως πρὸς τὸν ὁδὸν κρητῆρα κελεύθους
 ἰθύνειν μελετῶμεν ἀρισφαλὲς βιότοιο,
 εἰς ὅπαστερ σθένος ἀμμι ὀλύμπιε θεῶν ὀπάζοις.
 ὅς δ' ἐδιδάσκαλῆς τε καὶ ἠθεῖο οἶμον ὁδ' εὐεῖ
 ἀντίον δ' ἄρα νῆδ' κρητύματ' ἔστ' ἀτίξῃ
 θεῶν ἐσσιον κλέος, ἀλλὰ πᾶσιν τὸδ' ἐτηλὸς ἐρύκοις.

β. αἰτήσεις.

δεύτερον αὖ λόγος ἐσὶν ἀνωπετέος λιτανείης.
 κοιρανίης δ' ἐπὶ βασιλῆος ὀλβῆς ἴκοιτο.
 αὐτομάτοις ῥοδίοισι θεῶν κλυτὸν οἶδ' ἐπελάζειν
 σκῆπτρον ἀνακτορῆς, βροτῶντ' ἀπ' ἀνευθε λιτάωμ'
 αὐτὰρ ὁμῶς λιτόμεσθα, ὅτι ἡμέων ἐγγύθι βαίνειν.
 τῆμ' ἔστ' ἄρ' τὸδ' ἐγένετο τελεσφόρον, ἡμὸς ἀπὸ τῶν
 ἐνθεῶν

CATECHIS. LUTHERI.

Omnia intelligens, & omnia intuens, & omnia audiens.

Hoc exoracium ostendit, quòd cupiat

Deus his vocibus mentes demulcere, vt credant,

Deum altipotentem nobis verum esse patrem

Nosq; verum Dei prolem: vt eum pleni

Animosa fiducia valdè prompti deprecemur,

Qualiter beneuolum dilecti filij parentem.

I. Petitio.

Primum autem verbum Deiuocantis orationis hoc est.

Nomen tuum vbiq; sanctum sit & venerabile.

Celebre simul & sanctum perpetuò est Dei

Illustre nomen suum natura: Sed tamen nos

Pijs his verbis precamur, vt apud nos

Sanctè versetur, & dignum honorem sortiatur,

Hæc autem petitio tunc finem suum quem sperabat attingit,

Quando verbum cœlitus reuelatum syncerum sonum emittit,

Et nos vt dilectos Dei filios decet,

Sine errore ad hunc viæ ducem iter

Lubricæ vitæ dirigere studemus.

Ad quod cœlestis pater diuinas nobis vires tribuas.

Qui verò doctrinæ & morum tenet viam

Contrariam cœlesti: præconio, hic de honestat

Nomen diuinum. Verùm hoc procul à nobis prohibeas pater.

II. Petitio.

Secundum hinc verbum sursum volantis orationis est,

Et dominationis tuæ regie beatitudo adueniat.

Spontaneis motibus proximare nouit inclytum Dei

Gubernationis sceptrum, etiam sine precibus humanis.

Veruntamen petimus, vt etiam prope nos veniat.

Tunc autem hoc perfectum datur, quando flatum

LAURENT. RHODOMAN. LIB. II.

ἔνθεορ ἄρα νιϑ ταμίης πρᾶπίδ' εἰσιρ ἔνῃ κεμ,
 ὡς αὐτ' ζαθέησιρ ὑπ' ἔννεσίησιρ ἄρωγῆς
 μύθω πῖσιρ ἐνώμην, ἀμωμήτως τε βιῶμεν,
 τυτθὸρ ἐπὶ χρόνον ἔνθα, καὶ ἔμπεδον αἰῆρ ὀπίσσω.
 γ. αἴτησις.

φραίνω ὅτι
 ἡδὴ καὶ

ἰδέης δὲ πᾶσι τρίτατ' ὁ λόγος ἔστ' ἐπευχῆς
 σὴ κραινοίτο θέλησις ἐπιχθονός, ὡς ἐν ὀλύμπω.
 εὐγνωμόντ' ἀγαθόν τε θεῶν βέλημα τελείτ',
 εἰ καὶ μηδ' ἐν ὀλῶσι αἰτίζομεν, ἀλλὰ καὶ οὕτω
 λίσσόμεθ', ὡς θεμίσι ἐσὶ, παρ' ἡμῶν ὄφρα γένοιτο.
 τλιώκα δ' εὐσεβέως τὸ περ αἰνεῖται, εὐτε κολῶν
 πάντα κακοφραδ' ἔων θεὸς αἰσὺλα μήδ' εἰσβλέων,
 αἰ ζαθέης ἀγίασμόν ἐρυκανόωσι γενέσθαι :
 κληδόνος, ἡγεσίω τε θεῶν μερόπεις ἐπελθεῖν
 οἴη ἔφυλατ' ἀνᾶ, κόσμῳ, καὶ σαρκὸς ἐρωῆ.
 ἀλλ' ἡμῶν ἀρρήκτορ ἀγῆσθεν, ὄφρα μὴ ὠμῶν
 νωλεμές ἐμπεφνῶτες ἐὼ ζωαρκεῖ μύθω,
 πῖσι τ' ἀγχιθέω, βιοτῆς πέραις ἄχρῖσι κᾶνειρ.
 τ' το θεῶν σεμνόν τε καὶ ἠπιόρ ἐσι θέλημα.

δ. αἴτησις.

Κυριακῆς δ' αἴτημα τὸ τέτρατόν ἐστι προσευχῆς.
 ἄρτορ ἐφ' ἡμερίωρ πόρε σήμερον, ἄρτιορ ἡμῶν.
 πᾶσι μὲρ ἐκ προχέει βιότῳ μνηστικέσσι αἰσαρ
 ὅτι δ' ἀνοῖσι μερόπεις ἄναξ, καὶ νόσφι λιτάων
 ἀλλὰ μὴ αἰτῶμεσθα, νοήμονα τυρσορ ἀνάπῃσι
 ἐμφρεσίησιν ἡμετέρησι, βιαρκέσσι ὡς δόσιρ ἄρτε
 γνώσομεν, εὐφῆμοισι δ' ὁμῶν χαρίτεσι λάβωμεν.
 ἄρτ' δ' αὖ λέγετ' βιοτῆσιν ἄμμιγα πάντα
 ὡρ μογερῶν χηρῶν βροτῶν δ' ἑμας, οἷα πέλομεν
 βρώσις ὁμῶν ὠματέσσι, καὶ εἴματα, ἑσὸσ οἴκοσ
 κτεμάσιν

CATECHIS. LUTHERI.

Diuinum mentibus immittit cœlestis dispensator.
Vt diuino instinctu auxiliij ipsius
Verbo credamus & piè viuamus
Pauxillum hîc ad tempus, & perpetuum deinceps.

III. Petitio.

Tertium autem in serie precationis verbum hoc est.
Perficiatur voluntas tua in terra vt in cœlo.
Propitia & bona Dei voluntas sit,
Etiam si omninò nihil petamus, sed & sic
Regamus, vt fas est, apud nos vt fiat.
Tunc autem hoc piè efficitur, cum infringit
Deus omnia impia malarum voluntatum consilia,
Quæ prohibent fieri sanctificationem diuini
Nominis, regnumq; Dei ad homines venire.
Qualis est Diaboli, mundi & carnis libido.
Sed in fragile nobis robur affert, vt maneamus
Perpetuò inherentes verbo ipsius salutaris,
Et fidei diuinæ, donec ad vitæ terminum peruenimus
Hæc est sancta & benigna Dei voluntas.

III. Petitio.

Ceterum quarta orationis petitio est:
Panem quotidianum & sufficientem nobis subministra.
Effundit quidem almi victus partem cunctis
Deus vanis hominibus, & sine precibus.
Sed oramus ipsum, vt facem intelligentiæ accendere velit
In mentibus nostris quo sufficientis donum panis
Cognoscamus, & cum pia gratiarum actione accipiamus.
Panis autem vitalis nominantur promiscuè omnia
Quibus ærumnosorum corpus hominum indiget, vt sunt,
Cibus & potus, & vestimenta, ac domus salua

Cum

κτῆμασι σωπάντεσσι, καὶ ἀγχιμέλαθρῳ ἀλωῆ,
 ἀγρός τ' εὐσαχύωμ, καὶ θρέμματα, σωτ' ἐρατῆνοί,
 χρῆμασιρ αὐτάρκης πλῆττορόθ, ἠδὲ λαόφρων
 εὐνέτις οἰκρός τε, καὶ εὐβλάσων πόροθ ἡώμ,
 οἰκῆες τ' ἀγαθοί, πωσοὶ καὶ ἐχέφρονες ἀρχοί,
 σκήπῃρωνθ' ἠγεσὶν λαοσόςθ, εὐπνοθ ἠῆρ,
 εἰρῶν κέρων ἀγαθὴ τροφός, ἠδ' ὑγιεῖν
 γυοβότθ, ζωῆς τ' ἀρετῆ σέλας, ἠδὲ καὶ αἰδῶς,
 καὶ τιμῆς γέρας ἠδ' ὑ, καὶ ἐσθλῶν ἀρθμός ἐταίρων,
 πωσοίτ' ἀγχιθύροι, καὶ χρῆσιμα μητιωόντες,
 ἄλλα τε τοῖσιρ ὁμοῖα, βιοσόςθ ἀρτθ ἀκεί.

ε. αἴτησις.

Πέμπῃ δ' ἱκεσὶν θεοτόρπ' ἐσὶν ἐπευχῆς,
 λῦσον ὑπερβασίωμ ὑμῖν χρέθ, ὡσπερ ὀφειλῆς
 αὐτοὶ χρεωσῆσιρ ἀφίεμν ἡμετόροισι.
 τῆ δ' εὐχῆ λιτόμεσθα φίλον πατέρ' ἐνδ' ὀμολύμπτ,
 μὴ σκοπέειρ κακίης ἀδύνομ βάρθ, ὅδε δ' ἰ αὐτῶ
 ἀρνείσθαι μινυρῆς ἱκετήριον ἠχομ ἐπευχῆς.
 ὅτ' ἀρ δ' ἠτινός ἐσμερ ἐπάξιοι, ὡμ δ' εὐμεσθα
 μάλλον δ' ὀρμαίνῃ σφίσι προίκιομ ὄλθομ ἀνοίγειρ
 ἠς ἐλεημοσιώης πρῆψφρονθ. ἠ γὰρ ἐκάσῃ
 πολλὰ μάλ' ἀφραδ' ἕως ἀλιταίνομν, ὅσα δ' εὐοίκερ
 ἔργμασιρ ἡμετόροισι πολλυδ' ἀκρυές εἰσι κολασμοί.
 τούνεκερ εὐμνεεῖν τε, καὶ ἀρμνα πάντα τελέσαι
 βελόμεθ' αὐ πάντεσσιρ, ἐτοιμοτ' ἀτησι μνοῖναῖς,
 οἷρ' ἡμᾶς ἀλίτοντο καὶ ἠκαχομ ὑβριθ' ἔργοις.

ς. αἴτησις.

ἕκτη δ' αὐτε βοή λυσαχθέθ ἐσὶ προσευχῆς
 μήδ' ἡμᾶς ὀλοοῖς ἕποκάββαλε πειρασμοῖσιρ
 ὅδ' ἕνα πειράζει θεός ἠπιθ, ἐνθάδ' ἀρ' αὐτῶ

ἐνχόμεθ',

CATECHIS. LUTHERI.

*Cum omnibus facultatibus & coniuncta aedibus area,
agerq; fertilis & pecuâes, cumq; amabili
pecunia sufficiens diuitiarum copia, & casta
sedulaq; vxor, & feliciû satus liberorum,
serui probi, fideles & cordati magistratus
sceptrorum salutaris principatus, commodus aër,
pax benigna liberorum nutrix, & sanitas
Alma, vitæq; lux virtus & reuerentia
Ac dulce honoris præmium, & bonorum amicorum coniunctio.
Fidelesq; vicini & benè nobis cupientes,
Atq; alia his similia panis almi appellatione continentur.*

V. Petitio.

*Quinta deinceps Deo acceptæ orationis petitio est.
Transgressionum nobis debitum condones, vt es alienum
Nos ipsi debitoribus nostris remittimus.
Hac prece rogamus amicum in cœlis parentem
Ne immensam peccati molem spectet, neq; propter illud
supplicem querulæ orationis sonum abnuat:
Non enim vlla re digni sumus quam petimus.
Sed vt potius velit aperire nobis gratuitum thesaurum
Mansuetæ suæ misericordiæ. Nam singulis diebus
Multifariam stolidè peccamus, & quæ conueniunt
Operibus nostris, lacrymosa sunt supplicia.
Ideò ignoscere, & commoda qualibet præstare,
Animis promptissimis contrà volumus cunctis,
Qui iniuria factis nos offenderunt & contristarunt.*

VI. Petitio.

*Sexta porrò vox liberatricis precationis est:
Nec exitiosis nos subijcias tentationibus.
Neminem mitis Deus tentat: verùm hîc eum*

ROGAMUS

εὐχόμεθ', ὡς ἡμᾶς, κρατὸρ ἰὼ ποδὶ χεῖρα τανύσας,
 φρονητ', ὀρθοβάτοισι τ' ἐπ' ἀτραπιτοῖσι φυλάσσει,
 μηδ' αἰμῶν κακὸν βδελθ' ὄμδ' κακοεργεῖ κόσμῳ
 σαρκί τ' ἀλιτρονόῳ, σφετὸρ αἰσ' ἀπάτησι μ' ἐλαύνει
 εἰς τιν' ἀπισίης ζόφου ἄλλου, ἢ δ' ἀπνοοίης
 εἰς λύγῳ ὀξυμόροιο, καὶ αἰνῶν αἰχέα λωβέωρ
 ἰὼ δ' ἄρα πειρασμῶν τοίοις κύρσω μὲν ἀέθλοισι,
 νίκης ὄψιμον εὐχθ' ἀριεὺς σιμ' ἐλέσθαι
 ποροσῶοι, κρατὸροῖσι μ' ἐπὶ τεύχεσσι μ' ἀρωγῆς.
 ζ. αἰτήσεις.

Ἐβδόμητον δ' ἰκέτευμα βαθύφρονος ἐσιμ' ἐπευχῆς
 ἐκ δὲ κακῶ γενετῆρ σέο νήπια τέκνα σάωσον.
 τῆ δ' ἄρα συλλήβδ' ἰὼ ἰκέτευο μὲν, ὡς σφέας ἄτης
 ἐκ πάσης ῥύοιτο πατῆρ κλειδ' ὄχος ὀλύμπου,
 εἴ δ' ἔμας, ἢ ψυχὴ δ' ἠλαίνεται, ἢ τε χαλέπῃ
 κτήματα, καὶ τιμῆ συγερώνυμοι αἰχθ' ἀνάπῃ.
 μοῖρα δ' ὅτ' ἐχατίω θανατηφόρθ' ἠγαγε μ' ὄρα μ',
 ὄλβιοι οἰχομένοισι πόροι τέλθ', εὐφρονητομπῆ
 εἰς ἔορ οἰκομ' ἄγων, σοναχῶν ἔκτοσθε βερέθρο.
 Ἄμω. τῆ δ' ἄρ' ἐμοί παρακέκλετ' ὕσατορ αὐδ' ἡ
 Χρῖσός, ἀναμφηρισομένι φρεσὶ τ' το πιδέσθαι,
 ἀρέωρ τῆ δ' ἐνοπῶν εἰς οὐατα κεδ' νά περῆσαι
 βρανὶσ γενέταο, καὶ οἱ κεχαρισμένοιν εἶναι.
 αὐτός ἐπεὶ δ' ἔταξεν ἀριφραδ' ἐς ᾧ δ' ἐλίτεσθαι,
 καὶ πῖσαις κατένευσε λιταῖς πεποθημένα ῥέζειν.
 Ἄμω, ἐμπεδόμενθ', ἄμω, λόγθ' ἐσιμ' ἐπευχῆς,
 σημαίνωρ, ναί, ναί, τόδ' ἐμοι τετελεσμένοιν ἔσαι.

ΤΑ ΑΓΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ.

Ταῦτα δ' ἐσοὶ Χρῖσθ' μυστήρια διασάπελοντ',
 Βαπτισμός, καὶ δ' εἰπνομ' δ' λοχρῖσοιο τραπέζης.

α. τὸ

CATECHIS. LUTHERI

Rogamus vt nos valida circum extensa manu
Custodiat, & in rectis vijs conseruet,
Ne maleuolus Daemon cum malefico mundo
Carneq; scelerata, suis imposturis nos abigat
In perniciosam aliquam incredulitatis caliginē, & desperationis
Mortifera in laqueum, ac terrorum flagitiorum turpitudines.
Si verò in huiusmodi tentationum certamina inciderimus
Tandem fortiter rem gerentibus victoriæ gloriam reportare
Validis auxiliij sui armis donet.

VII. Petitio.

Septima deniq; petitio orationis ex profundo corde profecta
Sed à malo pater filios tuos infantes eripe. (est,

Hic summam supplicamus, vt nos calamitate

Ex omni pater olympi clauiger liberet,

Qua corpus, qua anima offenditur, & qua ledit
Opes, & infamem honori labem aspergit.

Cumq; extremam lethiferam sors horam adduxit,

Beatum discedentibus finem concedat, benigna deductione

In domum suam è suspensorum barathro transportans.

Amen. Hac postremum me voce adhortat

Christus, vt indubitatum hoc in pectore credam,

Harum precum clamorem penetrasse in venerandas aures

Patris cœlestis, eiq; acceptum esse.

Quandoquidem ipse disertè iussit ita orare,

Et precibus ex fide profectis optata se facturum promisit.

Amen, Amen. Constans & ratum precatationis verbum est,

Significans, certè, certè, hoc mihi perfectum erit.

SACRAMENTA.

Ceterum hæc gemina Christi Sacramenta tibi sunt,

Baptismus, & mensæ totum Christum exhibentis cœna.

I. Sacra-

α. τὸ ἱερόν Βάπτισμα.

ἀρχέβιον τὲ λοετρόν, ὅπερ βάπτισμα καλεῖται,
 ὃ μόνον ἐστὶν ὕδωρ ποταμίου, ἀλλὰ ῥέεθρον
 ἐνθεον, ὃ Χριστῷ τινυτῆ σωματικῆ ἐφετμῆ,
 μύθος δ' ἀρρήκτοις ὑποκλήσις ἐρεκται.

ταῦτα γὰρ, ἐσὺ μὲν ὁ πατριῶν οἰκονομικῶν
 νόσμων, οἷς φώνησε ἀναξ καὶ ἔταξε μαθηταῖς,
 Βάλλων ἀσυνέλικτον ἐκρηπίδα λοετροῦ.

σωθεσίης κήρυκες ἐμῆς, ἐρήρες ἐτείροι,
 σείχεται ἐπιτροχόωντες ἀπάσης κθεα γαίης,
 κόσμος δ' ἔθνεα πάντα σοφοῖς παιδ' εὐκατε μύθοι
 οὐνομα δ' εἰς γενέταο καὶ ἡεὶ καὶ ἀγυθῶ
 πνεύματ' ἀγχιθεοῖσι ἐπικλύζεσθαι ῥεεθροῖς.

καὶ τὸ θεοπνεύσθ βαπτίσματος ἐστὶν οὐρα.

συγγνώμην κακίης ἐργάζεται ἐνθεον ὕδωρ,
 ἄλυσιν ἐκθανάτιο πεδῶν καὶ δαίμονος εἰργμῶν,
 ζωῆς τ' ἀγλαοτιμον ἀτόρμον ὄλβον ὀπάσει
 πᾶσιν ὑποχέσινσι λόγων ἐπίπῃσι ἔχουσι
 κοίραν ἃς ἐπέθηκε θεοβλυέσι καθαρμοῖς
 ὅσκειν ἐμοὶ πεπίθαιτο, καὶ ὄρανίοισι λοετροῖς
 σῶμα φίλον σμίχαιτο, θεῶσ' ἔσσεθ' ἔταυρ' ὄν
 ὄν δ' ἄρ' ἀπειθείης σκληραύχεν ὀϊσρ' ἐλαύνοι
 νόσθι μ' ἐμεῦ, σονόεντ' ὑποχρῖσιν ἴξετ' ὀλέθρου.

ὃ δὲ μὲν ἐκτελείει δ' ὕναται τόσα νήχυτον ὕδωρ
 θαύματ', ἐπὶ βροτέοισιν ἀφυσάμνον ῥεθεεσιν
 ἀλλὰ θεῶ λόγ' ὑγροπόροις λιβάδεσσι κερασθεῖς,
 πῖσις τ' ἀμφίροισι θεῶ πόδιθάρσων αὐδ' ἡ.
 καὶ γὰρ ἀνεῦ μύθοιο θεῶ δ' ἐ, αὐτό μὲν ὕδωρ
 ἀπλόον ἀνδράσι χεῦμα, καὶ ὃ βάπτισμα τέτυκται
 ἀλλὰ θεῶ κρατοροῖο μεμιγμῶν ἐμφρονι μύθω

ψυχο-

CATECHIS. LUTHERI.

I. Sacramentum Baptifina.

Lauacrum autem regenerans, quod Baptifma vocatur,
Non modò est fluuiialis aqua, sed fluentum
Diuinum, quod fapienti Chrifti mandato cohæret,
Et firmiffimis verbi claustris tenetur.

Hæc enim properans ad patrias ædes transfire
Redux fuis dixit & instituit difcipulis,
Immotum fui lauacri fundamentum ponens:
Pacti mei præcones & focij chariffimi,

Adite celeri cursu in totius regiones terræ,
Et omnes mundi nationes Sapientibus erudite verbis,
Ac in nomine Patris & Filij & sancti
Spiritus, diuinis aquis immergite.

Et hæc est baptifmi à Deo inspirati vtilitas.

Condonationem peccati diuina aqua operatur

Et liberationem è mortis compedibus & Diaboli carcere,
Ac honorificam æternæ vitæ beatitudinem donat

Omnibus qui in promiffionibus verborum fiduciam habent

Quas Dei fluis purgamentis Dominus adiunxit

Quicumq; mihi crediderit, & cœlesti lauacro

Charum corpus mundatus fuerit, faluus Dei amicus erit:

At quem obstinatæ incredulitatis furor abducit

A me, luctuosi interitus iudicio subijcietur.

Nec tamen liquida vnda efficere potest tanta

Miracula, humanis superinfusa membris:

Sed verbum Dei humido temperatum liquori,

Et fides Dei verbo circa aquas innitens.

Namq; sine verbo diuino, ipsa aqua

Simplex humor & non Baptifma est hominibus,

At fapienti potentis Dei verbo commixta

L

Saluta-

Ψυχασόου Βάπτισμα πέλει, τ' ἐσὶ ῥέεθρον
 ζωῆς, λυσικάκῃ χάριτι πλεον, ἠδὲ λοετρὸν
 καινοτόκῃ γενεῆς, ἢ πνεύματι ἔργοις ἐτύχθη
 ὡς τίτω τάδε Παῦλ' ἦν πωσιώσατο δ' ἔλτω
 κοίραν ἅμμε σώσει ἢς ἐλεητύ οἷσιν
 κινηθεῖς, δὴ χεῦμα πάλι γενέτο κετοῖο,
 καίνις μὲθ' ὅρ πνεύμα θεοκράντοισι λοετροῖς
 ἄμβροτορ ἐκταλέει, τ' πλάσια χεῦμα ἔφ' ἡμᾶς
 μέτρα πατὴρ ὀφείρις, ἀλεξιμόρῃ δὴ Χριστῷ
 ὄφρα δικαιοσύνης ἀμαρύματα θεία λαχόντες
 αὐτ' μελιχίῃσι, χαριζομῆνοι κατ' οἴκτορ,
 ἐλπίδι κληρορ ἀρώμεθ' ἀειθαδέε βίοτοιο
 ἀτρεκίης λόγῳ ὅτ' ἀτρεῖε ἐμπεδύπιν.

τοῖα δὲ Βαπτισμὸς νοεροῖς ὑπὸ βένθεσι φαίνει.
 ὡς χρὴ πρὸς Βυθῶρσ κακομήχανορ ἦθ' ἀδ' ἀμῃ,
 κλυζόμενον πᾶρ ἡμαρ ἀελλοτόκῃ μετανοίης (σθαε,
 κύμασι δ' ακρυμανέσιν, ὑπὸ βρυχα πᾶμπαρ ὀλέ-
 σὺρ πᾶσης κακίῃσι καὶ αἰχροπύθοισιν ἔρωαῖς
 καὶ πάλι ἀιθερίσ καθ' ἐκάστω ἄρματι αἰγλω
 ἔλομῆν ἔκδ' ὕντα Βυθῶρ ποτὶ φέγγ' ἰκέσθαι.
 φῶτα νεοσμῆτοιο κεκασμῆνορ εἰδ' εἰ μορφῆς,
 ὅσρα δικαιοσύνης θ' ὀσίης τ' εὐκάλει λάμπωρ
 ἄμβρόσιον προπάρουθε θεῷ βίον ἀμφοιπολεύη.

εὐδ' ἅμα τὸδ' ἐ Παῦλος ἑαῖς σελίδ' ἐσιν ἔδ' ἔξεμ
 ἡμεῖς ταρχύθημεν ὁμῶ τεθνηότι Χριστῷ
 εἰς τιν' ἀμερσικάκῃ θανάτῃ ζόφορ, ὄφρα αὐτοῖ,
 ὡς ὄγ' ἀπαίνεκῶρ ὑπὸ κῦδ' εἰ πατρός ἐγέρθη
 ζωῆς καινοπρεπέσιν ἐπεμβαίνωμεν ἀταρποῖς,
 ἐκ τῶν βωρ κακότητι ἀνισκῆνοι ζοφοέσσης.

CATECHIS. LUTHERI.

Salutare Baptisma est, hoc est, fluentum
Vitæ, plenum gratiæ peccata remittentis, & lauacrum
Nouæ generationis, quæ est opus Spiritus sancti.
Vt hæc Paulus, Tito literis suis confirmauit.
Dominus nos saluauit miserationis suæ ardore
Motus, per aquam regenerantis partus
Et renouationis, quam diuino lauacro Spiritus
Æternus efficit, cuius super nos effudit opulentas
Mensuras, optimus ille pater per Christum mortis medicum.
Vt diuinum iustitiæ splendorem nacti
Ipsius benignitate secundum misericordiam donantis
Spe hereditatem accipiamus vitæ æternæ.
Hic veritatis inuictæ veriss. sermo est.

Hæc autem Spirituali gurgite Baptismus significat.
Quod oporteat improbam veteris Adami naturam
Submersum quotidie procelliferæ pœnitentiæ
Fluctibus lacrymosis, sub aquis prorsus interire,
Cum omnibus peccatis & prauis concupiscentiis:
Et rursus qualibet ætherei currus luce
Ex perniciali emersum profundo in lucem prodire
Hominem nouæ aspectu formæ ornatum
Qui iustitiæ & sanctitatis decore insignitur nitens
Æternam coram Deo vitam agat.

Quod & ipsum benè paginis suis Paulus ostendit.
Nos cum Christo mortuo sepulti sumus
In quandam mortis peccatum abolentis caliginem, vt & ipsa:
Quemadmodum ille patris gloria à mortuis resuscitatus est,
Nouas ingrediamur vitæ semitas,
Ex obscuri peccati sepulcris resurgentes.

ΤΟ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΔΕΙΓΜΑ
 ΜΥΣΗΡΙΟΥ.

Σωθῆσίνης δὲ νέης μυσήριον, ὄρρα καλεῖται
 δαίσις ἱερὴ σωτήριος, ἐτήτυμὸν ἐσὶν ἀνάκτιος
 σῶμα θεανθρώπιον, καὶ αὐτὸ γνήσιον αἶμα
 οἶον, ἀμυθήτοις νόμοις, ὑπὸ κλάσμασι ἀρτίσ
 οῖνσ' ἐμπομάτεσιν, ὁκοίραντος αὐτὸς ἔταξε
 καὶ φρεσὶ καὶ γενύεσιν ὅλον βροτέησι πᾶσασθαι
 ἡμῖν, οἱ Χρῆστοι οὐλοῦντες εὐχόμεθα εἶναι
 ὡς γὰρ Χρῆστοι κληθῶντες ὑμνητήριες,
 ἀρτιεπίης Ματθαίου ὁμοθεοῦ εἰς Μάρκω
 Λυκάς τ' ἐσθλοῦ δαίης καὶ Ταρσίδος ἁσὸς ἀρδῆς
 συμφώνοις γραφίδ' ἐσὶ σοφῶν δὴ ἀτάξι' ἐφίλωα.
 ἕως πάνσθενέτασ θεῶσ σοφός, ὄρχαμος ἡμῶν
 Καρκοφόρος, ἡνὶ νύκτα πολύστονον, ἢ μὲρ ἀλιτρὸς
 ἀντιπάλοις παρέδκε θεοσυγγέεσιν ἐταῖρος
 ἀχράντοις παλάμησι, μελίχρουν ἀρτοῦ ἐμαρπίη,
 καὶ χάρι' ἀμβροσίοις ἀνάχειλεσι πᾶσι τριτῶνας,
 δ' ὡς ἐκα σίτορον ὄρεξερ ὀπάσσι, τοιάδ' ἐβάζω.
 δ' ἐξάμνοι σωματέσιν ἐρέπτετε θεοκελοῦ εἰδ' ἀρ
 τῆσ' ἐμὸν ἐσὶ τὸ σῶμα τὸ Καρκινόν, οἶον ὀπάζω,
 ὑμῶν μέγα λύτρον, ἀφικέσθ' ἐς φόνον αἵσης
 πρῶσετ' ἐμῆσ τὸ δὲ μνήσι' ἀεὶ οὐλότησ' ἔχοντες.
 ὡσάντως μετὰ δ' εἶπνον ἀοιδίμον, εἶλε κύπελλον
 νεκτάρτος εὐόδοιο βεβυσμῶν, ὑψιδ' ἰαλλων
 ἀγλαὸν εὐσεβέων χαρίτων κλέος, αὐτὸ μαθηταῖς.
 δ' ὡκερ ἀγφραμῶνισι, καὶ ἀκλοποῦ ἐννεπε μῦθον
 αἰνύμενοι, βροτέοισιν ἀφύσσετε χείλεσι πάντες,
 τῆσ' ἐμὸν ἐσὶ τὸ αἶμα τὸ φοίνιον, εἶνεκερ ὑμῶν
 ἐκχύμενον, δ' ἐσμῶν ἰν' ἀμαρτῶσ' ἐκλύσις εἶη

C A T E C H I S. L V T H E R I.
C O E N A E D O M I N I C A E
Sacramentum.

Porro noui fœderis Sacramentum, quod nuncupatur
Sacra seruatoris cœna, est verum Domini
Dei & hominis corpus, & ipsius verus sanguis.
Qualiter, in enarrabili ratione, sub panis fragmentis,
Viniq; in poculis, ipse Dominus ordinauit,
Et mentibus & maxillis totum percipiendum
Nobis, qui amicam Christi gentem nos esse profitemur.

Sic enim fama Christiferae pracones
Matthæus disertus cum Marco pio,
Lucasq; doctus & Tarsicae telluris Ciuis,
Calamis consentientibus institutionem sapientem exposuerunt.
Sapiens omnipotentis Dei filius, dominus noster
Incarnatus, in nocte lamentabili, qua eum nefarius
Impiis hostibus tradidit socius,
Flauum sanctis manibus panem accepit,
Et cum gratias diuinis labijs patri egisset,
Duodecim asseclis cibum porrexit, talia dicens:
Acceptum oribus cibum diuinum comedite
Hoc meum corpus est illud carnem, quale trado
Indigni ad eadem fati, grande pro vobis redemptionis precium.
Hoc facite perpetuo amoris mei memoriam tenentes.

Similiter post celebratam cœnam sumsit poculum
Plenum odori nectaris, & in altum mittens
Splendidam piarum gratiarum laudem discipulis illud
Congregatis dedit, & fuci expers verbum profatus est:
Accipientes cuncti mortalibus haurite labris,
Hic est sanguis meus ille cruentus, qui pro vobis
Effunditur, vt vobis à peccati vinculis absolutio contingat.

LAURENT. RHODOMAN. LIB. II.

ἴστο δ' αἰετὲς ἐμεῦ ἀνεγείρετε μνήμῳ.
 θαυμασίης δ' ἄρα δ' αὐτὸς ἔπη τάδ' εἰκνύτ' ὄνταρ
 σάρεξ, λίβας, ἢ ῥ' ὑμῶν δίδωτ' χάριμ ἢ δὲ προχέιτ',
 ὄφρα παραιβασίης συγερὸν χρεῖθ ὑμμιλύητ'.
 τοῖς γὰρ ὁμῶς ἐπέεσι, θεόμβροτον εἶδ' ἀρ' ἐχόσῃ
 ἐρ θαλίῃ, χρεῖων ἡμῖν ἐκφυξίς ἀλιτρῶν,
 ζῶν δ' ἄρα νόθεμ καὶ ἀκίρατ' ὄλβθ' ἰκάνει
 καὶ γὰρ ὅπ' σ' κακίης λύσις, ἐνθα βίος τε καὶ ὄλβθ'
 ἀφθορθ', ἄρα νίοισιν ἀγαλλόμενθ' κτεάτεσσιν.
 ὅδ' ἄρα σωματικὸν πόσιθ' εἰ βρώσιθ' ἔργον
 γναθμοῖς ἀνδ' ρομέοισιν ὑπαί, τάδ' εἰ θωῦτ' ἀκάμνει.
 ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέει κεχαραγμύθ' ἐνθάδ' εἰ μῦθος
 σῶμ' ὑπὲρ ὑμείων δίδωτ', καὶ λείβετ' αἶμα
 ἀτρεκές, εἰς ἀφεισιν ψυχροσόον ἀμπλακιάων.
 ὅς λόγθ', οἷα κορωνίς ἐὼν ἐνὶ μυσίδι δ' αἴτη,
 εἰς ἐρ' ἀγει πόσιθ' εἰ δ' ἔπ' ἔσθ' ἄλ' ὄνειαρ.
 ὡς δ' ἔρ' ταῖς δ' ἐνοπήσιν ἀμύμονα πόσιρ' ἀνάπῃ,
 ἔλλαχερ ὡς ἰάχῃσε, κακῶν λύσιν, οἷσι μιάνθη.
 ἀλλὰ τίς ἀψεκτός τε καὶ ἀξιθ' εἰλαπινασῆς
 χρυσοφόρον ἢ δ' αὐτὰ πέλει, καὶ ὄνησιμ' ἐρέπῃει,
 γαστέρι νηφαλίοισιν ὑπ' ἠθεσι μέτρα τίθεσθαι,
 καὶ δ' ἐμας εὐπρεπέεσσιν ἐφαρμόζει μελέτησι,
 παιδ' εἰς ἀγαθὸν καὶ κόσμιον ἔργον ἐτύχθη
 ἔξω φαινομένης ὅδ' ἐπ' ἀξιός ἐσι πελάσσαι,
 καὶ νόον εὐσαλέως ἀρτύκετ', ὅσις ἰκάνθ'
 πόσιρ' ἀγῶν τοῖσ' δ' εσσιν ἐρεῖδ' ἰμύλω ἐπέεσσιν,
 ὑμείων ὑπὲρ ἐκδίδωτ' δ' ἐμας, ἐκκέχυθ' αἶμα,
 εἰς ἀφεισιν χαρίεσσαρ' ἀλιτρομόρσ' κακότητθ'.
 ὅς δ' ἄρ' ἀπισίης φορέων ζυγόν, ἢ φρένα δειῆς
 ἀσαθέθ' ῥιπῆ δ' ἐσθ' ἰμύλω, ἀφροσι θυμῶ

ὅδ' ἔχε-

CATECHIS. LUTHERI.

Hoc facientes perpetuò mei memoriam resuscitate.

Mirandæ autem cœnæ vtilitatem ostendunt hæc verba
Caro, & sanguis, quæ pro vobis traduntur & effunduntur,
Vt dirum transgressionis debitum vobis dimittatur.

Nam his cum verbis in conuiuio, quod Christum Deum & homi-
Exhibet, impiorum nobis debitorum euitatio, (nem cibum

Vitaq; & sincera beatitudo cœlitus venit.

Vbi enim peccati absolutio, ibi & vita & beatitas
Incorrupta, bonis cœlestibus gaudens.

Nec verò corporale comestionis & potionis opus
Intra mandibulas humanas tam miraculosas res efficit:
Sed hæc verbum hîc expressum operatur:

Pro vobis datur & effunditur corpus & sanguis
Verus, in salutarem peccatorum remissionem:

Quod verbum tanquam caput in mystica cœna
Summatim complectitur benignã manducationis & bibitionis
Qui rectam igitur his verbis fidem applicat (vtilitatẽ.
Nactus est, vt sonant, peccatorum quibus pollutus est remissionẽ.

Ceterum quis inculpatus & dignus conuiuia
Est in cœna Christifera, & cum fructu epulatur?
Ventri sobrijs institutis modum ponere
Et decentibus corpus studijs accommodare,
Bonum & modestum disciplinae opus est,
Foris se ostendentis. At hic dignus est qui accedat,
Et mentem decorè habet preparatam. qui eò venit
Fidem afferens hic verbis innitentem,
Pro vobis traditur corpus & effunditur sanguis,
In gratuitam exitiosi peccati remissionem.
Qui verò iugum incredulitatis baiulans, aut cor dubitationis
Instabilis motu agitatus, vasa mente

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. II.

ὃ δ' ἔχει τὸ δ' ε φθέγμα βίωσόν, οὔποτε δ' εἶπνε
ἄξι' ἢ γὰρ θεοιο καὶ ἀρμυλός ἐσιμ' ὄνασθαι.

ἢ γὰρ ἐπ' Ὁ Χρῖστοιο τὸ μείλιχον (εἶνεκερ ὑμῶν)

δὲ (εδ' ὄλωσ καδάρῃ φρενα πῖς εἰ λαμπετόωσον.

ΑΙ ΕΥΛΟΓΙΑΙ.

Νῦν δὲ Ὁ εὐλογιῶν ἐνεπὼ τύπον, οἷά τε κῶρυς
ἐκφράζειν θέμις ἐστὶν ὑψηλοῦσιν ἀνάκτων,
πρῶτον, ὅτ' ἔξ ὑπνε λαθικηδ' Ὁ ὀρθώσεται
σφῆρ δ' ἔμας, κῶοιο πρὸς ἄσερ Ὁ ἐργοκόμορ φῶς
δ' εὐτόδορ, εἰ φίλα γῆα πόνοις ὑποκεκμηῶτες
ἐπ' ἐριον μετὰ φέγγ' Ὁ ἐπεντύνοιντο πρὸς εὐνίω
καὶ τρίτον, εἰ πωθεωσιρ ἐλείρ θυμηδ' ἔα φορβίω,
γασερα δ' ἐμπλησαντες ἀποσείχωσι τραπέζης.

Εὐλογία ἡ πρώτη.

ὀρθρομ ὑπ' ἐγρέπονορ, νυχίης τάχα δ' ἐμνια λείπων
παυσωλῆς, σαυρῶ νοερόρ χερὶ σῆμα τυπώσῃς
Χρῖσοφόρ, καὶ τοιά δ' ἀπὸ κραδίης ἀγορεύσεις
σιώρ α θεω γενετῆρι καὶ ὑεῖ πνεύματιδ' ἀγνώ
ἐγρομαι δ' ὑπνε, καὶ ἐπίχομαι ὄωα κελεύσθω.
δοχμῶσας δ' ἄρ' ἐπείτα πολύγναμπηορ σκέλος αἶη,
ἢε καὶ ὀρθοπ ὄσ' εσιν ἀνισάμην Ὁ γονάτεοσι
σύμβολορ δ' ζερέεις πινυτῶ σωτῆρ Ὁ ὀπκηδ' ὤρ,
ἐνθροα δ' δ' ζεῖης λιτανεύματα Χρῖσιδ' Ὁ εὐχῆς,
λίω δ' ἐθέλης καὶ τὸρ δ' ἰκετῆριον ἐννεπε ῥυθμόρ.

σοὶ πᾶτορ, ὑψιθόωκορ. ὅς ἔλλαχες αἰθέρος ἔδρλω,
σοὶ χάριμ οἰδ' α φρένεσιρ ὁμῶς καὶ χείλεσι βάζω,
σευ δ' ἰα μνογενῆ καὶ ἐπικρατορ ὑεῖα Χρῖσορ,
ὅπῃ παρῖχομλῆς κατ' αἰδ' ἔα νυκτὸς ὁμίχλω
ἐκ πάσης μεσάωσας ἀμνηανίης τε καὶ ἄτης.
ἰκεσίη δ' ἐτελίω θεοπειθεῖ λίασομ' ἀρωγίω,

ὄφρα

CATECHIS. LUTHERI.

Non accipit hoc salutiferum verbum, nunquam Cœna
Diuina dignus & idoneus est ad fruendum.

Namq; blandum hoc Christi verbum, pro vobis,
Requiris omninò pectus pura fide illustratum.

BENEDICTIONES.

Nunc etiam benedictionum formam exponam: qua nimirum
Præsidium suorum auspicio recitare decet. (pueros

Primum quando è securo somno erexerunt

Corpus suum, sub operosum Eoa stella iubar.

Deinde cum laboribus chara membra defatigati

Post sidus vespertinum se ad cubitum preparant.

Ac tertio, si gratum velint cibum capere,

Et repleto ventre à mensa discedunt.

Benedictio matutina.

Sub diluculum laboriosum nocturne mox stratū relinquens
Quietis, manu formabis signum mente conceptum crucis

Christigera, & hac ex corde pronum cuibis.

Auspicio Dei patris & filij & Spiritus sancti

Expergiscor è somno, & ea qua iussus sum aggredior.

Flexile deinde ad terram genu incuruans,

Aut etiam erectis pedibus insistens

Cordatorum Christi discipulorum Symbolum recitabis.

Et disertas posthac preces Christiana orationis.

Siq; velis etiam hanc precationis formam adde.

Tibi pater, qui altithronam cœli sedem tenes,

Tibi gratiam simul mente habes & ore ago,

Per vnigenitum & dilectum filium tuum Christum,

Quòd per obscuras noctis præter lapsæ tenebras

Ex omni me difficultate & noxa seruasti,

Fida tuum prece auxilium inuoco,

LAVRENT. RHODOMAN. LIB. II.

ὄφρα καὶ ἐρχομένοιο κατ' ἡμάτω εὐσκοπορ αἰγλίω
 χειρὶ πόδι χόμλινός με φιλόφρονι, πᾶσα μ' ἀλάλκοις
 ἄτης καὶ κακίης ὀλοῶ καὶ ἀτάσθαλορ ὄρμῳ,
 ἔργμασιρ ὡς μετὰ πᾶσι βίω θυμάρμῳ εἶη.
 καὶ γὰρ ἐμὲ ψυχλιώτε νοήμονα καὶ δέμας ὀρθορ,
 ὅσα τ' ἔχω σιωπάπαιτα, τελῶ εἰς χεῖρα τίθημι.
 σὸς λάτρεις ἄγνα πόλος, σθεναρῆ κεκορυθμλίνος ἀλ-
 ἀγχι παρ εὐκόοι, ἔλοιγιον ἐχθρορ ἐρύκοι (κῆ,
 μὴ κατ' ἐμῆς κεφαλῆς τὶ δ' ἰωήσεται εὐσύνμλινός περ.
 ἔ τότε γηθοσώοις ἐπιμαίειο χεῖρεσι μόχθωρ,
 ἐλπίζωρ μακάρεσι τεορ ἄσμα μελεσθαί.

Εὐλογία ἢ ἑσπερινή.

ἡμῶ δ' αἰγλίεντα μεθ' ἑσπερορ ἠλυθε κοίτῃ
 ὄρμῳ σιπὸνοιο, καμῶρ δ' ἐπὶ λέκτρορ ὀδ' εὐεῖς
 τῆμῶ ἀφαρ σαυροῖο τύπορ ἡψῖ σῶμα χαράξεις
 (μνήμα θεῶ παθέωρ, τοῖς ὄλοα πᾶντα δ' ἀμασσε)
 καὶ σόμα τοῖς δ' ἐπέεσι βαθυφραδέεσιρ ἀνοίξεις.
 οὐνομά μοι πατρὸς τε καὶ ἡέω ἡδ' ἀγίοιο
 πνεύματῶ, ὡς ἀρχλιώ μελετῶ, ἔ τῶμα βραβεύοι
 καὶ δεισὸρ μετέπειτα πρὸς ὄδ' εἰ γῶνα φέρειδ' ὡρ,
 ἠὲ καὶ ὀρθωθεῖς, λέγε σύμβολορ, ἠδὲ προσευχλιώ,
 κοίρανε ἡρ σε δίδ' ἀξε, καὶ εἰ φίλορ, ὡδ' ἐπιφώνει
 ὦ πᾶ τῶρ ὑψιμέλαθρε, τέειρ χάριρ ἐνδοθι θυμῶ
 γινώσκω, λιγυρῆ τε καὶ ἐκτοθι γηρυί μέλπω,
 λαοσῶορ δ' ἄ τέκνορ, ὅσοι χαριέσατορ εἶσιν.
 ὅτῃ με τῶτο κατ' ἡμαρ, ὃ δ' ἄσκιῶ ἠλασερ ἀχλὺς
 πατρώης μάλ' ἔθαλπερ ὑπὸ πηρύγεσιρ ἀρωγῆς
 ἄρτιορ, ἀσκῆθῆ, βλαβερωρ ἐκτοσθεν ἀπάντων
 νῦν δ' αὖ προσπίπῳ καὶ ἐπέύχομαι, ὦ χαριδ' ὦτα,
 ὑβριῶ

CATECHIS. LUTHERI.

*Vt etiam per clarum venientis diei lucem
Beneuola me manu circumplexus, omnem auertas
Pernitiosum & impium calamitatis & culpæ impetum.
Vt cum omnibus vitatibi factis sit grata.
Etenim me, animamq; intellectu præditam & corpus erectum,
Et omnia quæ habeo tuam in manum pono,
Custus minister tuus, valido robore instructus,
Prope adsistat, & pestiferum hostem arceat,
Ne quantumuis cupiens quippiam in caput meum possit.
Et tunc hilaris incumbas manibus operi,
Sperans Superis curæ esse studium tuum.*

Benedictio vespertina.

*Cùm autem serenum post Hesperum venit somni
Quietihora, & defessus ad lectum te confers:
Tunc subito crucis signum in corpore notabis,
(Vt videlicet monimentum sit passionis Dei, quibus omnia mala
Et his verbis ex profundo corde profectis os pandes. (vicit.
Nomen mihi patris & filij & sancti
Spiritus, vt auspicium studiorum ita & exitum gubernet.
Et geminum deinde poplitem ad terram desigens,
Aut etiam erectus, recita Symbolum & orationem,
Quam Dominus Christus te docuit, & si placet etiã hæc accine.
Mi pater cœlestis, tibi gratiam in animo
Habeo, & liquida etiam palam voce declaro:
Per salutiferum filium, qui tibi est longè gratissimus:
Quòd me hac die, quam densæ tenebræ pepulerunt,
Sub alis paterni præsidij accuratè fouisti
Integrum, incolumem, extra omnia nocumenta.
Nunc denuò ad genua tua accido & oro ô clemens Pater.*

ἔβριθε ἀξιοποινορ' ἐμοὶ χρέθε ὄφρα μεθείης
 πάσης ἢ παρέβλω νομὸν ἐνθεορ, ὡς δ' ἐμετῆδε
 φροναῖς εὐμνέεσιν ἀπ' ἡμονα νυκτὶ φυλάσσης·
 κήδ' ἐσι γὰρ μετεοῖσιν ὄλορ μετὰ σώματι λυγρῶ
 ψυχῆ τ' οἰκτροπαθεῖ, καὶ κτήμασι πᾶσιν ἐδ' ὠκα:
 τούνεκά μοι πᾶμποις κρατὺρ ἄγγελορ, ὅς ῥά παρ'
 νήδυμον ὑπνώοντ' ἀκοιμήτοισιν ὄπωπαῖς (εὐνῆ
 ἐγρήσση, βελίης μὴ δ' ἠῖθε ἔγγυς ἀφορμῶ
 εὐρη, ἐμοὶ δ' ἠλκμα κακορῥαφίησιν υφάινειρ.
 ταῦτ' εἰπὼρ, τάχα κῶμα γαλλωῶ δ' ἐχνησο θυμῶ,
 μέρμερα πάντ' ἀνέμοισιν ἀνοσήτοισιν ἰαλλωρ.

Εὐλογία τ' τραπέζης.

ὄππότε δ' αὖ δ' εἰπυθ μνωσικέθε ἔρχετ' ὦρα,
 παῖδες τ' οἰκίδοί τε διάκτορες ἀμφὶ τραπέζῃ
 χερσὶν ὁμοπλεκέεσσι, καὶ αἰσθίοισι προσώποισι,
 ἴλα δ' ὀρ' ἐσηῶτες, ἐπητὰ δ' ἐμυθήσονται.
 ὄφθαλμοὶ πάντων εὐελπίδες, ὅσα κατ' αἶαρ
 πνέειθ' ἐρπύζειτε, κατ' ἠέρα τ' ἀμφιποτάτ',
 ὑγροτόκοις τε βυθοῖς ὑπονίχεται, ὄρχα με πάντων,
 εἰς σ' ὁμόθερ λεύσσει, τῆς λιπῆντες ἀρωγῆς.
 παρβάλλεις δ' ἐσὺ πᾶσιν ἐλὼ ζωαρκέα φορβῶ,
 καιρὸν ὅτ' ἐκφορέωσι θεήλατορ εὐποδες ὦραι.
 ἦνίκα δ' ὀλβοχόορ πετάσσης χερα, πάντα κορεῖτ'
 καὶ μετ' εὐφροσυνῆς, ὅσ' ὑπ' αἰῶέρα πρὸ βίορ εἴλκει.
 καὶ τότε κυριακῆ μετ' ἐπευχῆ, τοῖα λεγόντων.
 ὦ θεός ὄρανόθωκε, πάτορ καὶ κείρανε πάντων,
 ἡμῖν ὀλβοτόκφαρ ἐπ' αἰθέρθε ἀμφιτάσσουρ
 εὐλογίῳ καὶ τοῖς δ' ἐχαρίσμασιν, οἳ ἀπὸ χειρὸς
 σεῦ μάλα χρηίζοντες ἀφυσόμεθ' ἐσθλοδότηρης,
 ἡμέτορορ δ' ἰ' ἀνάκτα, σὸρ εὐχαριμ ἦεα Χρισὸρ.

αὐτὰρ

CATECHIS. LUTHERI.

*Vt pœnis dignum improbitatis debitum mihi remittas
Vniuersæ, qua diuinã legem trãsgressus sum: Ac vt etiam me hæc
Nocte illæsum benignis excubijs custodias:*

*Nam tuæ curæ me totum cum debili corpore
Et misera anima & omnibus facultatibus trado,
Idcirco fortem mihi Angelum mittas, qui iuxta lectum
Suauiter dormientis in somnibus oculis
Vigilet: ne hostis Diabolus prope occasionem
Inueniat, insidijs nocumentum mihi struendi.*

*Hæc effatus, mox quieto soporem animo complectere,
Omnes sollicitudines ventis non redeuntibus permittens.*

Benedictio mensæ.

*Ceterum quando almæ cœnæ tempus adest,
Liberi & famuli domestici circa mensam
Complicatis manibus & verecundis vultibus
Gregatim stantes, hæc verba pronunciabunt,
Oculi bona spe fulti omnium, quæcunq; in terra
Spirant & repunt, & per aëra circumuolant,
Inq; vdi paris aquis natant, princeps omnium creaturarum,
Ad te simul respiciunt, tuæ opis cupidi.*

*Tu verò cunctis alimoniam sufficientem apponis,
Cum horæ velocipedes diuinam opportunitatem afferunt.
Et quando manum largifluam aperis, omnia saturantur
Etiam cum letitia, quæ vsquam sub æthere vitam trahunt.*

Atq; tunc cum oratione Dominica, hæc profentur.

*Mi Deus cœli sedens, omnium pater & dominus
Beatificam à cœlo nobis circumfunde
Benedictionem, & hisce donis, qualia ex manu
Tua benigna, valde indigentes haurimus.*

Per Christum, dominum nostrum, tuumq; filium dilectum.

Gratiarum

ἢ Εὐχαρισία.

αὐτὰρ ὅτ' ἐκ πόσιϑ καὶ ἐδ' ἠτύϑ ἡμερον ἔντο,
 ἰσάμενοι πόδι κύκλον ἐϋξέσοιο τραπέζης,
 χερσὶν ὁμοζυγέεσσι καὶ εὐκόσμοισιν ὀπώπαις,
 τοιαῦδ' ὁμῶς ἦοί τε καὶ ἀτμίνες δ' ζενεπόντων,
 μέλπετε πάντοβοτ' ἠριθεῶ κλέϑ ἐμφρονι μῦσῃ
 μέλπετ' ἀριφραδέων χαρίτων κλέος, οὐνεκα χεῖρα
 ἠπιόδ' ὠρον ὁμῶ καὶ μείλιχον ἠτορ ἄξει·
 νωλεμέως τ' αὐτοῖο μλίνε σέρξιμβροτ' οἰκτ' ϑ.
 συμπάσῃ μὲν ὁ σαρκὶ βίος οὐραϊδ' ἀρ' ὀπάξει
 θρέμμασί τ' ἀγρονόμοισιν ἐλὼ βόσιν, ἠδὲ ἑαυτοῖς
 ἀσόργων κοράκων βρώμω ἀπῆσιν εὐσοῖς,
 ἠπιον ὡς κτιστὴ μινυρῆ κράζουσιν ἰωῆ.
 εἰδ' ἐμὶν ἀγχεμάχων τὸρπ' εἰσθένϑ ὄμβριμον ἱππων
 εἰδ' ἐπὶ τ' ἐκπάγλων κνημαῖς ἐπαγάλλετ' ἀνδρῶν,
 ἀλλὰ θεοσόργον κραδίης φόβϑ, ἠδὲ καὶ ἐλπίς,
 ἠσφετὸροισι πᾶσι πειθερ' ἐπ' οἰκτῖρ μοῖσιν, ἀρέσκει.
 καὶ τότε ἀλεξικάκοισιν ὁμῶς αἰτήμασι Χριστῶ
 φθέγγεσθαι θεόσεπτον ἔπϑ τὸ δὲ καιρὸς ἀνώγει.
 ὦ ἄνα, ἑπ' ἀτὸρ ἐσθλὲ βροτῶ ἑπ' ἀντ' ὄφε ποιμὴ
 σοὶ χάριν ὑμνοτόκοισιν ὁμῶ φρεσὶ καὶ σώματεσσι
 τίνομεν, ἠσδῶ δ' ἅσῃ σὸν πᾶϊν, ὄρχαμον ἡμῶν,
 ἀντ' εὐεργεσίης πολυειδέϑ, ἠ βίον αἰῶν,
 πολλῶ δ' ἐνόμενον σπρίγματ' ϑ, ἄμμιν ὀφέλλεις.
 ὦ ζωὴ καὶ σκῆπηρον ἔχων, μέχρ' ἄφθιτ' αἰῶν
 ἀκαμάτοισ ἐλίκεσιν ἀτόρμονα νύσασιν ἀμείβει.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Ὡς Θεῶ δ' ὄξα.

CATECHIS. LUTHERI

Gratiarum actio.

*Cum verò cibi & potus desiderium exemerunt,
Circa polita mensa orbem stantes
Manibus coniunctis, & modestis vultibus
Hac pariter filij & ministri recitent.
Canite Deo cunctipascenti, laudem cordata Musa,
Canite disertarum Gratiarum laudem: quia manum
Simul munificam & cor beneuolum habet.
Eiusq; propensa erga homines misericordia perpetuò durat.
Qui cibum vitalem omni carni suppeditat,
Et pecudibus agrestibus suum pabulum: imò etiam ipsis
Implumibus coruorum immitium pullis,
Querula voce ad benignum creatorem crocitantibus.
Nec verò ipsum strenua bellicosorum equorum vis voluptate
Nec nunquam stupendorum hominum tibys gaudet. (afficit,
Sed pijs cordis metus & spes
Quæ in miseratione eius confidit, placet ei.*

Et tunc cum salutari Christi precatione

Etiam hanc piam oratiunculam efferre tempus iubet.

*O Rex & bone mortalium parens pastorq; omnia sustentans,
Tibi grates hymnifico simul pectore ac ore
soluimus, per Iesum filium tuum, dominum nostrum,
Pro multiplici beneficentia, qua perpetuò vitam,
Multis indigentem sustentaculis, nobis iuuas.
O qui vitam & imperium habes, quo vsq; immortale æuum
Infinitum cursum motu indefesso peragit.*

FINIS.

VRSELLI S,

Per Nicolaum Henricum.

M. D. LXXIX.

Biogr. erud. D. 4 234

